CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

मङ्गलं भगवान् शम्भो मङ्गलं वृषभध्वजः ।
मङ्गलं पार्वतीनाथः मङ्गलाय तनो हरः ।।

पूजाविधि सहित

रुद्राष्टाध्यायी नामसरी टीका ।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

शवाली

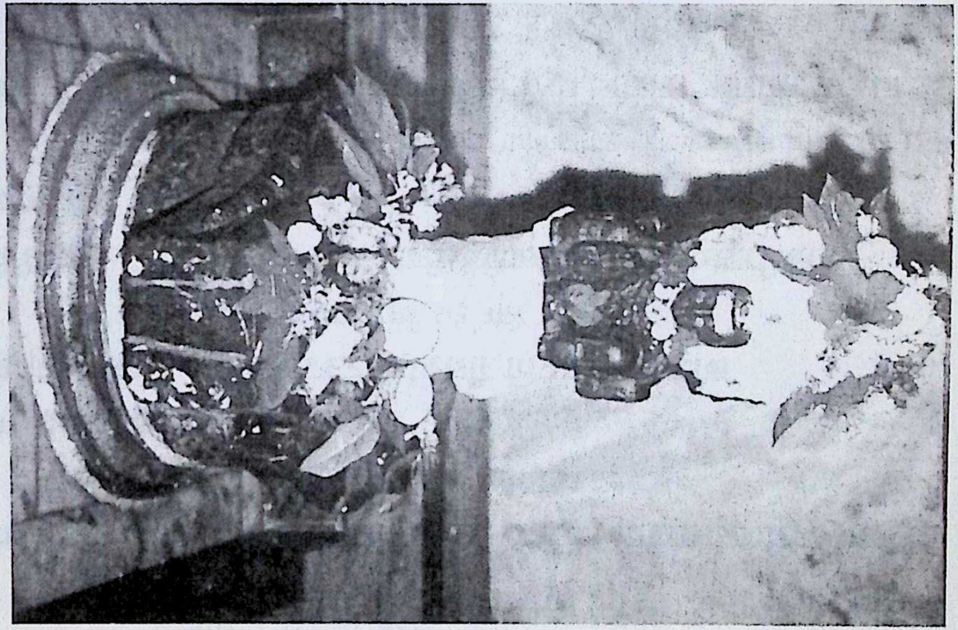

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

टीकाकार एवं संकलनकर्ता :-

ब्रह्मचारी युगलकिशोर

प्रकाशक : श्री विन्ध्यवासिनी वैदिक विद्याश्रम, शिव मन्दिर
पोखरा, ✆: २६९६१

प्रथम संस्करण : १००० प्रति

प्रकाशन मिति : श्री विन्ध्यवासिनी विराट महायज्ञ
२०५७ मार्गशीर्ष २३ गते, शुक्रबार ।

सर्वाधिकार : श्री विन्ध्यवासिनी वैदिक विद्याश्रममा सुरक्षित ।

सहयोग मूल्य : रू. ८०।-

यस पुस्तकबाट प्राप्त रकमले अन्य धार्मिक पुस्तकहरू प्रकाशित गरिने छन् ।

मुद्रक : सिग्देल (अफ्सेट) प्रेस, पोखरा औद्योगिक क्षेत्र
पोखरा, ☎ : २०१०७, २१७६९ (प्रेस), ३२८४० (निवास)

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

चन्द्रोद्भासितशेखरे स्मरहरे गङ्गाधरे शङ्करे ।
सर्पैर्भूषितकण्ठकर्णविवरे नेत्रोत्थवैश्वानरे ॥
दन्तित्वक्कृतसुन्दराम्बरधरे त्रैलोक्यसारे हरे ।
मोक्षार्थं कुरु चित्तवृत्तिमचलामन्यैस्तु किं कर्मभिः ॥
॥१॥

ब्रह्मानन्दं परमसुखदं केवलं ज्ञानमूर्तिम् ।
द्वन्द्वातीतं गगनसदृशं तत्त्वमस्यादिलक्ष्यम् ॥
एकं नित्यं विमलमचलं सर्वधी साक्षिभूतम् ।
भावातीतं त्रिगुण रहितं सद्गुरुं तं नमामि ॥
॥२॥

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

समर्पण

जसकाकृपाले देव-दुर्लभ मानवशरीर प्राप्त भयो र जसकाकृपाले सांसारिक तथा आध्यात्मिकक्षेत्रमा सफलतापूर्वक जीवन व्यतीतभइरहेको छ, ऊनै परमपूज्य प्रातस्मरणीय श्रद्धेय पिता स्व. श्री शिवलाल उपाध्याय तथा माता स्व. श्री नामसरी उपाध्यायीकाप्रति प्रस्तुत पूजाविधि सहितको रुद्राष्टाध्यायी "नामसरी टीका"लाई सादर समर्पण गर्दछु।

कालीकोट छ मालिका शिखरको त्यो पूर्ववर्ती महाँ।
सिप्खाना जुन पर्छ गा.वि.स. ठुलो रास्कोट भेकै महाँ ॥
शोभा युक्त तिमिल्सिना थर महाँ पुर्खा अछामी मुल।
बाजे श्रीयुत रामसर्न हुनु भो मौद्गल्य गोत्री कुल
॥१॥

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

जन्मे श्री शिवलाल पण्डित जउन् यिन्कै घरानी थला ।
साध्वी नामसरी "सुवा" प्रियकरी पाएर बैंसे पला ॥
जन्म्यौं चार अनाथ पुत्र अधुरा यै जिन्दगानी मनि ।
क्यै स्याहार नगर्न पाइ अहिले आमा बुबाको भनी
॥२॥
गङ्गारत्न र पर्शुराम हुनु भो सन्तान दाज्यू खलक् ।
चिन्ताले परमार्थको टहलमा लैजान लाग्दा अलग् ॥
बाटाको अलपत्रमा वरिपरी घुम्दै फिरन्ता हुदै ।
दाज्यूको अनुसार पढ्न म गए आशीष उन्को लिंदै
॥३॥
विद्याध्यायनमा सरें दुःख गरी काशी र वृन्दावन ।
साथै त्यो गुजरातमा पनि पुगें यै सिल्सिलामा झन ॥

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

पढ्नै खाँतिर दाङमा अनि पुगें बिक्रम् छयालीसमा ।
होहल्ला बिचमा परेर दगुरें यै पोखरामा सिदा
॥४॥
रोएका दिन हुन् सबै विपतमा संसर्गका उल्झन ।
क्यै सेवा पनिगर्न पाइनत्यहाँ आमाबुबाको पन ॥
जस्तो जन्म कथा बनावट चिनो उस्तै छ यो जीवन ।
दुःखै दुःख बटुल्नु मात्र छ ठुलो धोको भनौं या गुन
॥५॥
यौटै अंश छ आत्मपूर्ति भगवान् संसारमा ल्याउने ।
आमाको हरियालि गर्भ र बुबाज्यूको त तेजांशले ॥
यो संसार निहारदै समयले लैजान्छ जुन् धाममा ।
आफ्नो कर्म कमाइको फल सधैं जम्मा हुने ठाँऊमा
॥६॥
कल्ले मङ्गल गाउँदैन असुवी आमा बुबा छन् भनी ।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

को मान्दैन मुमाबुबा असलता लाटा र गाँडा पनि ।।
कल्ले बिर्सनु सौंरणी जनम यो उब्जाउने आँतको ।
एकै मूर्ख म रैछु बिर्सिन गएँ यो दुष्टता पुत्रको
।।७।।
पाल्यौ गर्भ गुफामहाँ सकसको झेलेर सङ्कष्टता ।
फाल्यौ यी धरतीमुमा हजूरकीबैनी हुँदा हातमा ।।
तिम्रै मोह पलाउँदा दिन दिनै हुर्केर बढ्दा पनि ।
सेवा कत्ति नगर्न पाइ बुढियो यो जिन्दगानी भनी
।।८।।
हामी अल्मलमा परेर रुठियौ सद्धर्मको कर्ममा ।
आमाको तर एक आशिष नली वैलाउँदा धर्ममा ।।
सुर्ता मात्र परेर आज कसरी रुद्री अँगालीकन ।
टीका नामसरी मुमा हजुरमा गर्दैछु सेवार्पण
।।९।।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

शुभ सम्मति

श्री विन्ध्यवासिनी वैदिक विद्याश्रमका ब्रह्मचारी श्रद्धेय **श्रीयुगलकिशोरज्यू** बाट सङ्कलित पूजाविधिसहित रुद्राष्टाध्यायी नामसरी नेपाली टीकाको पुस्तिकाबाट सम्बन्धित धार्मिक व्यक्तिहरूलाई प्रस्तुत विषयको उद्‌बोधन र प्रचार गर्न मद्दत मिल्नेछ । यस प्रकार को सत्प्रयत्न स्तुत्य छ । सङ्कलनकर्ता साधुवादका पात्र हुनुहुन्छ ।

२३/०७/२०५७
काठमाण्डौं

केशरिराज पाण्डे
वडागुरूज्यू

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

शुभ कामना

वेद प्रमाद, भ्रम, विप्रलिप्सा, करणापटव, यी दोषले रहित ईश्वरीय अनन्त ज्ञानको भण्डार हो । सृष्टिको प्रारम्भमा समाधिस्थ ऋषिहरूको विशुद्ध अन्त: करणमा ईश्वरीय प्रेरणाद्वारा वेद प्रादुर्भूत-स्वतस्फूर्त हुन्छ । गहन विषयमा कलम चलाउन सर्व साधारणको पहूँचभन्दा टाढाको विषय हो । तैपनि आफ्नो बुद्धिले भ्याएसम्म ब्रह्मचारी **श्रीयुगलकिशोर** ज्यूले अथक परिश्रमपूर्वक पूजाविधिसहित रुद्राष्टाध्यायी नामसरी नेपाली टीका तयार पारी मलाई देखाउनुभयो । मैले यसलाई राम्रोसँग हेरें । वहाँको यो सत्प्रयास अत्यन्त प्रशंसनीय छ , साथै यसबाटश्रद्धालु पाठकले लाभउठाउनसक्ने छन् भन्ने आशाव्यक्त गर्दै वहाँको समुन्नतिको लागि शुभ-कामना व्यक्त गर्दछु ।

२०/०७/२०५७

काठमाण्डौं

पं. दामोदर कोइराला

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

शुभ कामना

धर्मएव हतो हन्ति धर्मो रक्षति रक्षितः ।

आर्य संस्कृति र मानव सभ्यताको जननी पुण्यभूमि नेपालको पश्चिमाञ्चलको गण्डकी अञ्चल अन्तर्गत विश्व प्रसिद्ध हिमश्रृंखलाहरू अन्नपूर्ण र माछापुच्छ्रेको काखमा फेवाताल र रुपातालले सुशोभित शुक्ला गण्डकीको सामीप्यमा कास्की जिल्लाको सुन्दर नगरी पोखरामा अवस्थित प्रसिद्ध सिद्ध शक्ति पीठ श्री विन्ध्यवासिनी भगवतीको परिसरमा वैदिक सनातन धर्मको संरक्षण तथा संस्कृत वाङ्मयको समुत्थान गर्ने पवित्र उद्देश्यबाट सञ्चालित श्री विन्ध्यवासिनी वैदिक विद्याश्रममा वेद, व्याकरण, कर्मकाण्ड तथा सम्पूर्णानन्द संस्कृत विश्वविद्यालय वाराणसीको पाठ्यक्रम अनुसार संस्कृत विषय सम्बन्धी पठन-पाठनका साथै धार्मिक एवं सांस्कृतिक अवसरहरूमा यज्ञ, प्रवचन, भजन, कीर्तनहरूको सञ्चालन हुँदै आइरहेको छ ।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

धर्म र ब्रह्मको प्रतिपादन गर्ने र कुनै पुरुषबाट निर्मित नभएको-अपौरुषेय प्रामाणिक वाक्यलाई वेद भन्दछन् । अर्थात् जसबाट धर्म, अर्थ, काम र मोक्ष चारै पुरुषार्थको यथार्थ ज्ञान हुन सक्छ त्यसलाई वेद भनिन्छ । उक्त कुरालाई मनन गरी कर्णाली अञ्चल कालिकोट जिल्ला रास्कोट क्षेत्र अन्तर्गत सिपखाना गा.वि.स. वडा नं. ५, छबिसे वाडामा स्व. पिता श्री शिवलाल उपाध्याय र स्व. श्री माता नामसरी देवीका कोखबाट कान्छा सुपुत्रका रूपमा जन्मनुभएका ब्रह्मचारी श्री युगलकिशोराचार्यज्यूले पूजाविधि सहित रुद्राष्टाध्यायीको नामसरी नेपाली टीका तयार पार्नु भएको छ । यो पुस्तकका आधारले सर्व साधारण मानिसहरूले पनि पूजा अर्चनाका साथै रुद्रीको रहस्य बुझ्न सक्ने छन् भन्ने आशा राखेको छु ।

नामसारी टीकाका टीकाकार मृदुभाषी, मिलनसार र त्यागी हुनुहुन्छ । "परोपकार पुण्याय पापाय परपीडनम् ।" वाक्यलाई आत्मसात् गर्नु हुने आबाल ब्रह्मचारी श्री युगलकिशोराचार्यज्यूले भारतको वाराणसीबाट व्याकरण विषयमा आचार्य पास गर्नु भएको छ । वहाँ २०५१ साल आषाढ १९ गते पोखरामा आउनुभएपछि २०५१ साल मार्गशीर्ष २९

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

गतेबाट सञ्चालित श्री विन्ध्यवासिनी वैदिक विद्याश्रमले अनेकौं आरोह अवरोह पार गर्दै आज संस्कृत शिक्षाको ज्योति पुञ्ज बन्न पुगेको छ ।

सनातन धर्मका संरक्षक आबाल ब्रह्मचारीज्यूसँग मेरो अत्यन्त निकटतम सम्बन्ध छ । वहाँले सङ्कलन गर्नुभएका कृतिहरू मध्ये "श्री शिव महिम्न स्तोत्रम्" मैले प्रकाशन गर्ने सुअवसर प्राप्त गरेको थिएँ । यो प्रकाशित हुन गइरहेको "रुद्राष्टाध्यायी कृतिभन्दा अगाडि "श्री शिव महिम्न स्तोत्रम्" र "नित्यकर्म पद्धति" प्रकाशित गरी प्रशंसनीय कार्य गरिसक्नु भएको छ ।

अहिले प्रकाशन हुन लागेको "रुद्राष्टाध्यायी" टीका सहितको पाण्डुलिपी हेर्ने मौका पाएँ । उक्त पुस्तकको प्रकाशनले मानवीय मूल्य र मान्यताको ऱ्हास हुँदै गइरहेको समाजमा सदाचार एवं सद्विचारको संगतिद्वारा आध्यात्मिक र सांस्कृतिक चेतनाको जागरण ल्याउने छ भन्ने आशा राखेको छु । आफ्नो जीवन नै समाजको लागि समर्पण गर्ने स्वार्थरहित आबाल ब्रह्मचारी जस्तो व्यक्ति यो विद्याश्रमले पाउनु सौभाग्यको कुरा सम्झेको छु ।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

यो प्रकाशनले निकट भविष्यमा हुन लागेको "श्री विन्ध्यवासिनी विराट महायज्ञ-२०५७" लाई पनि मद्दत पुग्ने आशा राखेको छु । यस प्रकारका कृतिहरू प्रकाशन गर्ने प्रेरणा मिल्दै जाओस् भनी श्री आराध्यदेव भगवान् शिव र श्री माता भगवती विन्ध्यवासिनीसँग प्रार्थना गर्दै वहाँको समुन्नति र प्रगतिको हार्दिक मङ्गलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछु ।

तमसो मा ज्योतिर्गमय

२०५७/०६/२२
विजया दशमी

हेम बहादुर प्रधान
अध्यक्ष
श्री विन्ध्यवासिनी धार्मिक क्षेत्र विकास समिति, पोखरा

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

भूमिका

परब्रह्म परमेश्वरले सृष्टिको आदिमा वेद यज्ञ तथा ब्राह्मणलाई उत्पन्न गर्नुभयो । जसमा यज्ञादि कर्मानुष्ठान सिद्ध गर्नको लागि वेदले श्रेय विधि बताउँछ । वेदले बताएको विधि अनुसार ब्राह्मणहरूले यज्ञ कर्मानुष्ठान गर्दछन् । ब्राह्मणले गरेका उक्त कर्मानुष्ठानको फलद्वारा यो लोकका लागि चाहिने समस्त भौतिक पदार्थ र पारलौकिक सम्बन्धी शिवसायुज्य आदि मुक्ति प्राप्त हुन्छ । अखिल जगदाधार ब्रह्माण्डनायक श्री कृष्ण प्रभुले यसै कुरालाई स्पष्ट्याउँदै गीता १७।२३ मा भन्नुभएको छ ।

ब्राह्मणास्तेन वेदाश्च यज्ञाश्च विहिता: पुरा ॥

वेद अनादि अपौरूषेय मात्र नभई मानव सभ्यताको आधार पनि हो । यसै आधारले संसार को संरचना भएको छ । वेदवाणीबाट नै देवताहरूको भरण पोषण भएको छ । पवित्र शुक्ला गण्डकी, काली गण्डकी, कर्णाली आदि नद-नदीहरूको उद्‌गम स्थान हिमालय भए जस्तै सम्पूर्ण शास्त्रहरूको उद्‌गम स्थान वेद हो । वेदलाई सर्वाधार मानेर प्राचीन आचार्यहरूमा कसैले पदार्थ

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

तत्वको निरूपणपूर्वक तर्कलाई प्राधान्यता दिए त कसैले वेदको कर्मकाण्डलाई मान्यता प्रधान गरे । कसैले वेदलाई मात्र प्रमाण सम्झी उपक्रम र उपसंहारद्वारा वेदको अन्तिम सिद्धान्त वेदान्तलाई प्रस्तुत गरेका छन् ।

धर्म ब्रह्मप्रतिपादक अपौरुषेयं प्रमाण वाक्यं वेदः ।

धर्म र ब्रह्मको प्रतिपादन गर्ने अपौरुषेय प्रमाण वाक्य केवल यही एक वेद हो भन्दा अत्युक्ति नहोला । वेदमा मलाई सानै अवस्थादेखि नै अत्यन्तै रुचि थियो । त्यसैले वैदिक गुरू तथा सन्त महात्माहरूको आश्रयमा रही वहाँहरूको वचनामृत श्रवण तथा मनन गर्ने प्रशस्त अवसर पाएँ । उनै दयालु महापुरूषहरूको कृपा प्रसादबाटनै यो पूजाविधिसहित रुद्राष्टाध्यायी नामसरी टीकालाई प्रकाशन गर्ने मौका मिल्यो । म जस्तो अल्प बुद्धि र अल्पज्ञले वेदरुपी विशाल समुद्रमा पौडेर पार पाउन खोज्नु उनै महापुरूषहरूको कृपा नभएर अरू के हुन सक्छ र ?

विन्ध्यवासिनी शिवालयमा दैनिक पूजार्चनागर्दा पूजाविधिसहित रुद्राष्टाध्यायीको अत्यन्तै आवश्यक भएको महसूस गरी पञ्चगव्य विधि देखि लिएर उत्तर पूजन बिसर्जनसम्मको विधि अल्प बुद्धिले भ्याएसम्म लेखी तयार पारेको छु । उक्त पुस्तकमा महिधर तथा उवट भाष्यको

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

आधारले मन्त्रको मात्र अर्थ गरेको हुनाले त्यस अर्थमा कथानक नहुन सक्छ । क्रमैसँग मन्त्रको अर्थ भएको भए बुझ्न सजिलो हुने थियो । वेदमा जस्तै आदिदेखि अन्तसम्म नियमित मन्त्रार्थ भएको भए यसको कथा पनि बुझ्न सजिलो हुने थियो तर रुद्रीमा वेदका विभिन्न अध्यायवाट पूजन तथा रुद्राभिषेकको लागि मन्त्र चयन गरिएको हुँदा अर्थमा मार्मिकता नहुनु पनि एक हो ।

आभार – अन्तमा ती सबै मनीषीहरू, महिधर, उवट, साँयण भाष्यका भाष्यकार तथा तत्त्वबोधनी हिन्दी टीकाकार डा. रामकृष्ण शास्त्रीज्यूका प्रति आभार प्रकट गर्दछु । जसका कारण प्रस्तुत रुद्राष्टाध्यायीलाई सुचारु रूपले सम्पादन गर्न सकियो । साथै आफ्नो अमूल्य समय दिएर शुभकामना र मन्तव्यद्वारा यस पुस्तकको गरिमा बढाइदिनुहुने सम्माननीय श्री बडा गुरूज्यू तथा पं. श्री दामोदर कोइरालाज्यू लगायत श्री विन्ध्यवासिनी धार्मिक क्षेत्र विकास समितिका अध्यक्ष श्री हेमबहादुर प्रधानज्यूका प्रति अत्यन्तै आभार प्रकट गर्दछु ।

साथै विन्ध्यवासिनी वैदिक विद्याश्रमका अध्यापक विद्वत्वर आचार्य **श्री रामप्रसाद पौडेल** तथा प्रिय स्नेही शिष्य **श्री विष्णु प्रसाद गौतमज्यू**को पनि यस कार्यमा कायेन, वाचा, मनसा द्वारा महान् सहयोग मिलेको छ । तदर्थ सहयोगी द्वय आचार्य तथा गौतमज्यूको उत्तम स्वास्थ्य एवं

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

दीर्घायुको संदैव कामना गर्दछु । साथै यस पुस्तक प्रकाशनको लागि आर्थिक तथा आध्यात्मिक सहयोग प्रदान गर्ने श्री विन्ध्यवासिनी वैदिक विद्याश्रमका संस्थापक श्री बुद्धिबहादुर श्रेष्ठज्यूका प्रति पनि आभार प्रकट गर्दछु । एवं छिटो मुद्रण गरिदिने सिग्देल (अफसेट) प्रेस, पोखरा औद्योगिक क्षेत्र, कुँडहर र कम्प्यूटर सेट गर्नमा अत्यन्तै सहयोग गर्ने सुश्री सरीता रानाज्यूका प्रति आभार प्रकट गर्दछु ।

धन्यवाद – श्री विन्ध्यवासिनी वैदिक विद्याश्रमले यो रुद्राष्टाध्यायीलाई प्रकाशनको लागि तन, मन, धनले तत्परता देखाई अति सफलतापूर्वक प्रकाशन गरिदिएकोमा आश्रमप्रति धन्यवाद प्रकट गर्दछु । उक्त पुस्तक प्रकाशन भई अहिले तपाईंका सामु प्रस्तुत छ । आशा छ, यो सरस एवं पाठकहरूका हृदयलाई अनुरञ्जित गर्नमा सफल हुनेछ । अन्तमा, आशुतोष भगवानले श्री विन्ध्यवासिनी वैदिक विद्याश्रमको उत्तरोत्तर प्रगतिका साथै संस्कृत वाङ्मयको अभ्युत्थान हुँदै जाओस् यस्तो आशीर्वाद प्रदान गरुन् । अस्तु ।

ब्रह्मचारी युगलकिशोर
श्री विन्ध्यवासिनी वैदिक विद्याश्रम,
शिव मन्दिर, पोखरा

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

विषयानुक्रमाङ्क

क्र.सं.	शीर्षक	पृष्ठ
१.	पञ्च गव्य निर्माण विधि	१
२.	कर्मपात्र निर्माण विधि	२
३.	आचमन गर्ने मन्त्र	३
४.	प्राणायाम गर्ने मन्त्र	३
५.	प्रायश्चित्त गोदान	३
६.	दान प्रतिष्ठा	५
७.	प्रतिज्ञा संकल्प	५
८.	अर्घपात्र निर्माण विधि	५
९.	शङ्ख पूजा	६
१०.	घण्टा पूजा	७
११.	पञ्चाङ्ग देवता स्थापना प्रकार	७
१२.	स्वस्तिवाचन	८
१३.	देवता नमस्कार	११
१४.	पुस्तक पूजा	१२
१५.	ब्राह्मण वरण	१२
१६.	पूण्याहवाचन	१२
१७.	दीपक पूजा	१४
१८.	गणेश पूजा	१५
१९.	कलश पूजा	१७
२०.	रक्षा बन्धन पूजा	२०

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

क्र.सं.	शीर्षक	पृष्ठ	क्र.सं.	शीर्षक	पृष्ठ
२१.	पञ्चाङ्ग देवता ध्यानम्	२१	३२.	पूर्ण पात्र	८७
२२.	शिव पूजनम्	२३	३३.	दक्षिणा (पूजन) संकल्प	८८
२३.	रुद्रीपाठमा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू	२५	३४.	शिव आरती	८८
२४.	षडङ्गन्यास	२६	३५.	मन्त्र पुष्पाञ्जलि	८९
२५.	रुद्राभिषेक पाठविधि	२८	३६.	क्षमापनम्	८९
२६.	अथ रुद्राष्टाध्यायी	२९	३७.	देव विसर्जनम्	९०
२७.	शान्त्याध्याय	७५	३८.	अभिषेक मन्त्र	९०
२८.	स्वस्तिप्रार्थनामन्त्रा	७९	३९.	रक्षाबन्धन मन्त्र	९१
२९.	रुद्रीको लागि चाहिने पूजा सामग्रीहरू	८२	४०.	तिलक लगाउने मन्त्र	९१
३०.	उत्तराङ्ग पूजनम्	८३	४१.	आशीर्वाद दिने मन्त्र	९१
३१.	बेलपत्र चढाउने मन्त्र	८५			

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

卐 श्री गणेशाय नमः 卐

अथ पूजाविधिः सहित रुद्राष्टाध्यायी ।

सर्वप्रथम पञ्चगव्य निर्माण विधिः ।

गोमूत्रं गोमयं क्षीरं दधि सर्पिः कुशोदकम् । ईदृशं पञ्चगव्यं च पवित्रं कायशोधनम् ॥
गायत्र्यादाय गोमूत्रं गन्धद्वारेति गोमयम् । आप्यायस्वेति वै क्षीरं दधिक्राबणोति वै दधि ॥
घृतं मिमिक्षेति घृतं देवस्येति कुशोदकम् । दशवारं तु गायत्र्या प्रणवेन पुनः पिबेत् ॥

गोमूत्र राख्नेमन्त्र

ॐ भूर्भुवः स्वः तत्सवितुर्व्वरेण्यं भर्गोदेवस्यधीमहि धियोयोनः प्रचोदयात् ॥

गोबर राख्नेमन्त्र

ॐ गन्धद्वारान् दुराधर्षां नित्यपुष्टाङ्करीषिणीम् । ईश्वरीं सर्वभूतानांतामिहोपह्वये श्रियम् ॥

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

दूध राख्नेमन्त्र

ॐ आप्यायस्व समेतुतेविश्वतः सोमवृष्ण्यम् भवावाजस्य संगथे ॥

दही राख्नेमन्त्र

ॐ दधिक्राब्णोऽअकारिषञ्जिष्णोरश्वस्यवाजिनः । सुरभिनो मुखाकरत्प्रणऽआयू ᳪ षितारिषत् ॥

घ्यू राख्नेमन्त्र

ॐ तेजोसिशुक्रमस्यमृतमसिधामनामासि प्रियन्देवानामनाधृष्टन्देवयजनमसि ॥

कुश राख्नेमन्त्र

ॐ देवस्यत्वासवितुः प्प्रसवेश्विनोर्ब्बाहुभ्यास्पूष्णोहस्ताभ्याम् ॥

त्यसपछि दशपटक गायत्रीमन्त्रपढेर तलको मन्त्रले प्राशनगर्नु

यत्वगस्थिगतं पापं देहे तिष्ठति मामके ।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

प्राशनात् पञ्चगब्यस्य दहत्यग्निरिवेन्धनम् ॥

कर्मपात्र निर्माण विधिः

ॐ यद्देवादेवहेडनन्देवासश्चकृमाव्वयम् ।अग्निर्मातस्मादेनसोव्विश्वान्मुञ्चत्व १ँ हसः ॥१॥
ॐ यदिदिवायदिनक्तमेना १ँ सिचकृमाव्वयम् । व्वायुर्मातस्मादेनसोव्विश्वान्मुञ्चत्व १ँ हसः ॥२॥
ॐ यदि जाग्रद्यदिस्वप्नऽएना १ँ सिचकृमाव्वयम् । सूर्य्योमातस्मादेनसोव्विश्वान्मुञ्चत्व १ँ हसः ॥३॥

कर्मपात्रमा पवित्र र कुशका टुक्राहरू राख्नेमन्त्र

ॐ पवित्रेस्थोव्वैष्णव्यौसवितुर्व्वः प्रसवऽउत्पुनाम्यच्छिद्रेण पवित्रेण सूर्यस्य रश्मिभिः । देवीरापोऽअग्रे गुवोऽअग्रे पुवोग्रऽइममद्य यज्ञन्नयताग्ग्रे यज्ञपति ६॰सुधातुँ यज्ञपतिं देवयुवम् ॥

कर्मपात्रमा जल राख्ने

ॐ शन्नो देवीरभिष्टयऽआपोभवन्तुपीतये । शंयोरभिस्रवन्तुनः ॥

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

तिल राख्नेमन्त्र

ॐ तिलोसिसोमदैवत्यो गोसवो देवनिर्मितः प्रत्नमद्भिपृक्तः स्वधया पितॄँल्लोकान् प्रीणाहि नः स्वाहा ॥

जौ राख्नेमन्त्र

ॐ यवोसियवयास्माद्द्वेषोयवयारातीर्दिवेत्वान्तरिक्षायत्वा पृथिव्यैत्वाशुन्धन्ताँल्लोकाः पितृषदनाः पितृषदनमसि ॥

चन्दन राख्नेमन्त्र

ॐ गन्धद्वारान्दुराधर्षान्नित्यपुष्टांकरीषिणीम् । ईश्वरीं सर्वभूतानां तामिहोपह्वये श्रियम् ॥

अक्षता राख्नेमन्त्र

ॐ अक्षन्नमीमदन्तह्यवप्रियाऽअधूषत अस्तोषत स्वभानवोविप्रानविष्ठयामतीयोजान्विन्द्रते हरी ॥

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

फूल राख्नेमन्त्र

ॐ श्रीश्चतेलक्ष्मीश्चपत्क्न्यावहोरात्रेपार्श्वेनक्षत्राणिरूपमश्विनौव्यात्तम् ।
इष्णन्निषाणमुम्मऽइषाणसर्वलोकम्मऽइषाण ॥

कर्मपात्रको जलले आफूलाई र पूजन सामग्रीलाई सेचन गर्ने

ॐ अपवित्रः पवित्रो वा सर्वावस्थाङ्गतोऽपि वा ।
यः स्मरेत् पुण्डरीकाक्षं स बाह्याभ्यन्तरः शुचिः ॥

यज्ञस्थलमा सर्स्यूं छर्नेमन्त्र

ॐ अपसर्पन्तु ये भूता ये भूता भुवि संस्थिताः ।
ये भूता विघ्नकर्तारस्ते नश्यन्तु शिवाज्ञया ॥

आचमन गर्नेमन्त्र

ॐ केशवाय नमः स्वाहा । ॐ नारायणाय नमः स्वाहा । ॐ माधवाय नमः स्वाहा ।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

ॐ गोविन्दाय नमः । यति भनेर हात धुने ।

प्राणायाम मन्त्र

ॐ भूः ॐ भुवः ॐ स्वः ॐ महः ॐ जनः ॐ तपः ॐ सत्यम् ॐ तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमही । धियो योनः प्रचोदयात् । ॐ आपो ज्योति रसोऽमृतं ब्रह्म भूर्भुवः स्वरोऽम्

प्रायश्चित्त गोदान

गाई (द्रव्य) लाई पूजा गर्दा भन्ने मन्त्र

ॐ नमो गोभ्यः श्रीमतीभ्यः सौरभेयीभ्य एव च ।
नमो ब्रह्मसुताभ्यश्च पवित्राभ्यो नमो नमः ॥

ॐ इरावती धेनुमतीहि भूत ᳪ सूयवसिनीमनवेदशस्या । व्यस्कभ्ना रोदसी विष्णवे तेदाधर्त्थपृथिवीमभितो मयूखैः स्वाहा ॥

गवे नमः गौरूपद्रव्येभ्यो नमः गन्धाक्षतपुष्पाणि समर्पयामि नमस्करोमि ।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

गाईको प्रार्थना

ॐ कपिले सर्वदेवानां पूजनीयाऽसि रोहिणी । सर्व देवमयी यस्मादतः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥

ब्राह्मणलाई टीका लगाइदिने मन्त्र

नमो ब्रह्मण्यदेवाय गोब्राह्मणहिताय च ।
जगद्धिताय कृष्णाय गोविन्दाय नमो नमः ॥

कुशका टुक्रा लिएर तलको मन्त्रले तर्पण गर्ने

ॐ मनो मे तर्पयत वाचं मे तर्प्पयत प्राणम्मे तर्पयत
चक्षुर्म्मे तप्पर्यत श्रोत्रम्मे तर्प्पयतात्मानम्मे तर्प्पयत
प्रजाम्मे तर्प्पयत पशून्मे तर्पयत गणान्मेतर्पयतगणामेमा वितृषन् ।

कुशका टुक्रा लिएर तलको मन्त्रले मार्जन गर्ने

ॐ आपो हिष्ठा मयोभुवः । ॐ तानऽउर्जेदधातन ॥

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

ॐ महेरणाय चक्षसे । ॐ यो वः शिवतमो रसः ॥

ॐ तस्य भाजयतेहनः । ॐ उशतीरिब मातरः ॥

ॐ तस्माऽअरंगमामवः । ॐ यस्य क्षयाय जिन्वथ ॥

ॐ आपोजनयथा च नः ॥

कुशका टुक्रा लिएर संकल्प गर्ने

हरिः ॐ तत्सत् ३, ॐ विष्णुः ३, इत्त्यादि देशकालौ स्मृत्वा अमुक गोत्रोऽमुकशर्माऽहं मम श्रुतिस्मृतिपुराणोक्तफलप्राप्त्यर्थं मम इह जन्मनि कायिक वाचिक मानसिक सांसर्गिक ज्ञाताज्ञात स्पर्शास्पर्शासन भोजन शयन गमनादि कृतकर्म दोषनिरासद्वारा त्रिविध तापोऽपशमनार्थं मयाऽद्यकृतैतदस्मिन्कर्मणि तदंगत्वेन यथालब्धोऽपचारैः कृतस्य पूजन हवनकर्मणः यथोक्तफल प्राप्ति पूर्वकामुकदेवता प्रीतये इमां गां रुद्र दैवताकम् तत् प्रत्याम्नायिभूतरौप्य खण्डं चन्द्र दैवताकम् ताम्रखण्डं वा सूर्यदैवताकम् अमुक गोत्राय अमुकशर्मणे ब्राह्मणाय इदं प्रायश्चित्त गोदानत्वेनतुभ्यमहं संप्रददे ।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

दान प्रतिष्ठा

ॐ अद्यकृतैतद् गोदान प्रतिष्ठार्थं इदं द्रव्यं यथा नाम दैवताकम् अमुकगोत्राय अमुकशर्मणे ब्राह्मणाय गोदान प्रतिष्ठात्वेन तुभ्यमहं संप्रददे ।

प्रतिज्ञा संकल्प

हरिः ॐ तत्सत् ३, ॐ विष्णुः ३, श्रीमद्भगवतो महापुरूषस्य विष्णोराज्ञया प्रवर्तमानस्य सकलजगत् सृष्टिकारिणो ब्रह्मणोऽन्हि द्वितीयपरार्धे श्रीश्वेतवाराहकल्पे वैवस्वतमन्वन्तरे अष्टाविंशतितमे कलियुगे कलि प्रथम चरणे जम्बुद्वीपे भारतवर्षे भरतखण्डे आर्यावर्तैक देशान्तर्गते नेपाल पुण्य देशे अमुक पुण्य क्षेत्रे अमुक अञ्चले अमुक मण्डलान्तर्गते अमुक ग्रामे बौद्धावतारे षष्टिसंवत्सराणां मध्ये अमुक संवत्सरे, अमुकायने अमुकऋतौ अमुकमासे अमुकपक्षे अमुकतिथौ अमुक वासरे अमुक नक्षत्रे अमुक योगे अमुक करणे अमुकराशिस्थिते चन्द्रमसिअमुकराशिस्थिते श्रीसूर्येअमुकराशिस्थिते देवगुरौ अन्येषु ग्रहेषु यथायथा राशिस्थितेषु सत्सु एवं ग्रह गुण गण विशेषण विशिष्टायां अमुक गोत्रोऽत्पन्न अमुक प्रवरान्वित अमुक

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

शर्माऽहं (अमुकवर्माऽहं, अमुक गुप्तोऽहं) मम सपत्नीकस्य सपुत्रस्य सबान्धवस्य अखिल कुटुम्ब सहितस्य श्रुतिस्मृति पुराणोक्तफलप्राप्त्यर्थं मम इह जन्मनि कायिक वाचिक मानसिक सांसर्गिक ज्ञाताज्ञात स्पर्शास्पर्शासन भोजनशयन गमनादिकृतकर्मदोष निरासद्वारा त्रिविध तापोपशमनार्थं मम जन्मराशेः सकाशाद्ये केचिद्विरूद्ध चतुर्थाष्टमद्वादशस्थानस्थिताः क्रूर ग्रहास्तैः संसूचितं सूचयिष्यमाणं च यत्सर्वारिष्टं तद्विनाशद्वारा एकादश स्थानस्थितवच्छुभफलप्राप्त्यर्थं पुत्रपौत्रादि सन्ततेरविच्छिन्नाभिवृद्धयर्थं आदित्यादिनवग्रहानुकूलता सिद्धयर्थं धर्मार्थकाममोक्ष चतुर्विधपुरुषार्थसिद्धयर्थं दीप कलश गणेशार्चन पूर्वकं श्रीसाम्बसदाशिव प्रीत्यर्थं अमुकलिङ्गोपरि यथोपचारैः शिवपूजनपूर्वकं दुग्धधारया जलधारया च अमुकसंख्याकब्राह्मणद्वाराअमुकरुद्राभिषेकं करिष्ये ।

अर्घपात्र निर्माण विधिः

त्रीकोण मण्डल माथि चतुष्कोण मण्डल बनाएर त्यसमाथि अर्घपात्र राख्ने (जौ, तिल, कुश, चन्दन, अक्षता, फूल, दूबो, सर्स्यू, फल, दही) अर्घ पात्रमा धेनुमुद्रा देखाएर मत्स्यमुद्राले छोपी

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

तथा अंकुश मुद्राले छोएर तलका मन्त्र पढ्ने ।

ॐ दशकलात्मने वन्हिमण्डलाय नमः ।

ॐ द्वादश कलात्मने सूर्यमण्डलाय नमः ॥

ॐ षोडश कलात्मने चन्द्रमण्डलाय नमः ।

पूजा गर्ने मन्त्र

जलम् – गङ्गे च यमुने०,

चन्दन–ॐगन्धद्वारां०, अक्षता – ॐ अक्षन्नमीमदन्त०,

फूल–ॐ श्रीश्चतेलक्ष्मीश्च०, दूबो–ॐकाण्डात् काण्डात्०,

द्रव्य–ॐ हिरण्य गर्भः, फल–ॐ याः फलिनीर्ऱ्या०,

सूर्यलाई अर्घ दिने मन्त्र

ॐ एहि सूर्य सहस्रांशो तेजोराशे जगत्पते ।

अनुकम्पय मां भक्त्या गृहाणार्घ्यं दिवाकर ॥

ब्रह्मस्वरूपिणे श्री सूर्यनारायणाय इदमर्घ्यं दत्तं न मम ।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

शङ्ख पूजा

शङ्खं चन्द्रार्क दैवत्यं वरुणं चाधिदैवतम् ।
पृष्ठे प्रजापतिं विद्यादग्रे गङ्गा सरस्वती ॥
त्रैलोक्ये यानि तीर्थानि वासुदेवस्य चाज्ञया ।
शङ्खे तिष्ठन्ति विप्रेन्द्र तस्माच्छङ्खं प्रपूजयेत् ॥

ॐ अग्निर्ऋषिः पवमानः पाञ्चजन्यः पुरोहितः ॥
तमीमहे महागयम् ॥ उपयामगृहीतोस्यग्गनयेत्त्वा
वर्चसऽएषतेयोनिरग्गनयेत्त्वाव्वर्च्चसे ॥
ॐ भूर्भुवः स्वः शङ्खस्थदेवतायै नमः आवाहयामि
सर्वोपचारार्थे गन्धाक्षतपुष्पाणि समर्पयामि नमस्करोमि ॥

त्वं पुरासागरोत्पन्नो विष्णुना विधृतः करे ।
नमितः सर्वदेवैश्च पाञ्चजन्य नमोऽस्तु ते ॥

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

ॐ पाञ्चजन्याय विद्महे पावमानाय धीमहि ।
तन्नः शङ्खः प्रचोदयात् ॥

घण्टापूजाविधिः

आगमार्थं तु देवानां गमनार्थं तु रक्षसाम् ।
घण्टानादं प्रकुर्वीत पश्चाद् घण्टां प्रपूजयेत् ॥

ॐ सुपर्ण्णोसिगरुत्माँस्त्रिवृत्तेशिरोगायत्रञ्चक्षुर्बृहद्रथन्तरेपक्षौ ॥ स्तोमऽआत्क्माच्छन्दा१ᳫ॰स्यङ्गानि यजू१ᳫ॰षिनाम ॥ सामतेतनूर्व्वामदेव्यँऽयज्ञायाज्ञियम्पुच्छन्धिष्ण्याः शफाः ॥ सुपर्ण्णोसिगरुत्क्मान्दिवङ्गच्छस्वᳫ पत ॥

ॐ भूर्भुवः स्वः घण्टास्थाय गरुडाय नमः आवाहयामि सर्वोपचारार्थे गन्धाक्षतपुष्पाणि समर्पयामि नमस्करोमि ।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

पञ्चाङ्गदेवतास्थापनाप्रकारः ।

आदित्यं गणनाथं च देवीं रुद्रं च केशवम् ।
पञ्चदैवत्यमित्युक्तं सर्वकर्मसु पूजयेत् ॥

विष्णु पञ्चाङ्ग

शिव		गणेश
	विष्णु	
देवी		सूर्य

देवी पञ्चाङ्ग

विष्णु		शिव
	देवी	
सूर्य		गणेश

शिव पञ्चाङ्ग

विष्णु		सूर्य
	शिव	
देवी		गणेश

सूर्य पञ्चाङ्ग

शिव		गणेश
	सूर्य	
देवी		विष्णु

गणेश पञ्चाङ्ग

विष्णु		शिव
	गणेश	
देवी		सूर्य

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

स्वस्तिवाचन

हरिः ॐ आनोभद्राः क्रतवोयन्तुविश्वतोदब्धासोऽअपरीतासउद्भिदः ॥
देवानोयथासदमिद्वृधेऽअसन्नप्रायुवोरक्षितारोदिवेदिवे ॥१॥

(वेद २५ अ.। ४ मन्त्र)

चारैतिरबाट हामीहरूलाई अहिंसित अनाक्रान्त शत्रुभेदक र कल्याणकारी यज्ञ प्राप्त होस्। तथा देवता सधैं हाम्रो अभिवृद्धिमा तल्लीन रहुन् र प्रतिदिन उनीहरू प्रमाद रहित भावबाट हाम्रा रक्षक बनून्।

देवानाम्भद्रासुमतिर्ऋजूयतान्देवानाᳬरातिरभिनो निर्वर्तताम् ॥
देवानाᳬसख्यमुपसेदिमाव्वयन्देवानऽआयुः प्रतिरन्तुजीवसे ॥२॥

(वेद २५।१५)

देवताहरूका कल्याणी सुमति हाम्रा प्रति अरू पनि प्रसन्न हुन्। देवताहरूका दान हामीहरूलाई सदा प्राप्त हुन्। हामीहरूलाई देवताहरूका सख्य भावहरूलाई सदा नै प्राप्त गर्दै रहुँ र देवता हामीहरूलाई लामो जीवनको लागि हाम्रो आयुलाई अझै वृद्धि गरून्।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

तान्पूर्वयानिविदाहूमहेव्वयम्भगम्मित्रमदितिन्दक्षमस्रिधम् ॥
अर्य्यमणंव्वरुणꣳसोममश्विनासरस्वतीनः सुभगामयस्करत् ॥३॥

(वेद २५।१६)

पूर्वकालीन स्तुतिद्वारा हामीहरू उनै भग मित्र अदिति वा अहिंसक दक्षलाई आव्हान गर्दछौं । साथै अर्यमा, वरुण, सोम र अश्विनी कुमारलाई पनि आह्वान गर्दछौं । तथा सुभगा सरस्वतीले पनि हाम्रो कल्याण गरून् ।

तन्नोव्वातोमयोभुव्वातुभेषजन्तन्मातापृथिवीतत्पिताद्यौः
तद्ग्रावाणःसोमसुतोमयोभुवस्तदश्विनाश्रृणुतन्धिष्ण्यायुवम् ॥४॥

(वेद २५।१७)

वायु हामीलाई हितकारी सुख प्रदान गरून् । त्यही नै सुख माता, पृथ्वी र पिता द्युलोक पनि सोमाभिषावक सुखकारी पृथ्वी तथा ढुङ्गा पनि हामीलाई कल्याणकारी सुख प्रदान गरून् । हे अश्विनौ ! तपाईं दुई नै स्वबुद्धिबाट हामीलाई त्यही सुख शान्ति प्रदान गर्नुहोस् ।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

तमीशा॒न॒ञ्जग॑तस्त॒स्थुष॒स्पतिं॑न्धियञ्जि॒न्वमव॑सेहूमहेव्व॒यम् ॥
पू॒षानो॒यथा॒व्वेद॑सा॒मस॑द्वृ॒धेर॑क्षि॒ता॒पा॒युरद॑ब्धः स्व॒स्तये॑ ॥५॥

(वेद २५।१८)

चराचरका स्वामी बुद्धिका प्रेरक र सर्वैश्वर्यवान् उनै परमात्मालाई नै हामी आह्वान गर्दछौं । पूषा हाम्रो धनको वृद्धि गरून् । उनी रक्षक, पालक र अनुपहिंसित पूषा हाम्रो कल्याण गरून् ।

स्व॒स्ति॒नऽइन्द्रो॑वृ॒द्धश्र॑वाःस्व॒स्तिनः॑ पू॒षाव्वि॒श्ववे॑दाः ॥
स्व॒स्ति॒नस्ता॒र्क्ष्यो॒ऽअरि॑ष्टनेमिःस्व॒स्ति॒नो॒वृह॒स्पति॑र्द्दधातु ॥६॥

(वेद २५।१९)

देवराज इन्द्रले हाम्रो कल्याण गरून् । धन तथा ज्ञानका स्वामी पूषाले हाम्रो कल्याण गरून् । अरिष्टलाई मेटाउने गरुडदेवले हाम्रो कल्याण गरून् र देवगुरू बृहस्पतिले पनि हाम्रो कल्याण गरून् ।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

पृषदश्वा मरुतः पृश्निमातरः शुभंयावानो विदथेषु जग्मयः ॥
अग्निजिह्वा मनवः सूरचक्षसो विश्वे नो देवा अवसागमन्निह ॥७॥

(वेद २५।२०)

विचित्र वर्ण भएका पृषती नामक अश्वहरू शुभ गतिमा चल्ने भएका, युद्धमा जाने र अग्नि नै जसका जिह्वा छन् यस्ता विचारवान् तथा सूर्यको समान प्रकाश भएका मरुत र विश्वेदेवा आफ्नो रक्षाको साथ यहाँ हाम्रो यज्ञमा आऊन् ।

भद्रं कर्णेभिः श्रृणुयाम देवा भद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः ॥
स्थिरैरङ्गैस्तुष्टुवांसस्तनूभिर्व्यशेमहि देवहितं यदायुः ॥८॥

(वेद २५।२१)

हे सर्वज्ञ देवहरू कानद्वारा हामी कल्याणकारी शब्द सुनौं, आँखाद्वारा कल्याणकारी दृश्य हेरौं, स्थिर अङ्गद्वारा तपाईंहरूको स्तुति गर्दै त्यो आयुलाई प्राप्त गरौं जो तपाई देवताहरूद्वारा प्राप्त भएको छ ।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

शतमिन्नुशरदोऽअन्तिदेवाचत्रानश्चक्राजरसन्तनूनाम् ॥
पुत्रासोयत्रपितरोभवन्तिमानोमध्यारीरिषतायुर्गन्तोः ॥९॥

(वेद २५।२२)

हे देवहरू हो ! यी सय शरद्काल (वर्ष) जब व्यतीत हुन्छन् तब तपाईंहरूले हाम्रा शरीरका अङ्गहरूलाई जरा अवस्थामा निर्धारित गरिदिनुहुन्छ । यसै अवधिसम्म पुत्र पिता बन्दछ । हे देवहरू हो ! जीवनयात्रीका आयुलाई बीचमा नष्ट नगरिदिनुहोस् ।

अदितिर्द्यौरदितिरन्तरिक्षमदितिर्म्माताासपितासपुत्रः ॥
व्विश्वेदेवाऽअदितिःपञ्चजनाअदितिर्ज्जातमदितिर्ज्जनित्वम् ॥१०॥

(वेद २५।२३)

अदिति नै स्वर्ग हुन् अदिति नै अन्तरिक्ष हुन् अदिति नै माता हुन् । अदिति विश्वेदेवा हुन् तथा पुत्र पनि हुन् । अदिति पञ्चमानव हुन् किम्वहुना । उत्पन्न भएका सबै अदिति नै हुन् र अदिति नै प्रजनन् शक्ति हुन् ।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

द्यौ ? शान्तिरन्तरिक्ष ँ॒शान्तिः पृथिवीशान्तिरापः शान्तिरोषधयः शान्तिः ॥
व्वनस्पतयः शान्तिर्विश्वेदेवाः शान्तिर्ब्रह्मशान्तिः सर्व्व ँ॒शान्तिः शान्तिरेवशान्तिः
सामाशान्तिरेधि ॥११॥

(वेद ३६।१७)

जो शान्ति आकाशमा छ, अन्तरिक्षमा छ, पृथ्वीमा छ, जलमा छ, औषधीमा छ, वनस्पतिमा छ, विश्वेदेवामा छ, शब्दब्रह्ममा छ तथा सबैमा जो शान्ति छ त्यो सम्पूर्ण मलाई प्राप्त होस् ।

यतोयतः समीहसेततोनोऽअभयङ्कुरु ॥
शन्नः कुरुप्रजाभ्योऽभयन्नः पशुभ्यः ॥१२॥

(वेद ३६।२२)

हे भगवान् ! जुन-जुनलाई तपाईं उचित सम्झनुहुन्छ, त्यसबाट हामीलाई निर्भय गर्नुहोस् । हाम्रा सन्तानहरूलाई तपाईं सुख दिनुहोस् र हाम्रा पशुहरूलाई अभय प्रदान गर्नुहोस् ।

॥ इति ॥

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

अथ देवतानमस्कार

श्रीमन्महागणाधिपतये नमः । इष्टदेवताभ्यो नमः । कुलदेवताभ्यो नमः । ग्रामदेवताभ्यो नमः । स्थानदेवताभ्यो नमः । वाणीहिरण्यगर्भाभ्यां नमः । श्री लक्ष्मीनारायणाभ्यां नमः । श्री उमामहेश्वराभ्यां नमः । शचीपुरन्दराभ्यां नमः । मातृ पितृचरणकमलेभ्यो नमः । सर्वेभ्यो देवेभ्यो नमः । सर्वेभ्यो ब्राह्मणेभ्यो नमः । निर्विघ्नमस्तु ।

सुमुखश्चैकदन्तश्च कपिलो गजकर्णकः ।
लम्बोदरश्च विकटो विघ्ननाशो गणाधिपः ॥
धुम्रकेतुर्गणाध्यक्षो भालचन्द्रो गजाननः ।
द्वादशैतानि नामानि यः पठेच्छृणुयादपि ॥
विद्यारम्भे विवाहे च प्रवेशे निर्गमे तथा ।
सङ्ग्रामे सङ्कटे चैव विघ्नस्तस्य न जायते ॥
शुक्लाम्बरधरं देवं शशिवर्णं चतुर्भुजम् ।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

प्रसन्नवदनं ध्यायेत्सर्वविघ्नोपशान्तये ॥
अभीप्सितार्थ सिद्ध्यर्थं पूजितो यः सुरासुरैः ।
सर्वविघ्नहरस्तस्मै गणाधिपतये नमः ॥
सर्वमङ्गलमाङ्गल्ये शिवे सर्वार्थसाधिके ।
शरण्येत्र्यम्बके गौरि नारायणी नमोंऽस्तुते ॥
सर्वदा सर्वकार्येषु नास्ति तेषाममङ्गलम् ।
येषां हृदिस्थो भगवान्मङ्गलायतनो हरिः ॥
तदेव लग्नं सुदिनं तदेव ताराबलं चन्द्रबलं तदेव ।
विद्याबलं दैवबलं तदेव लक्ष्मीपते तेऽङ्घ्रियुगं स्मरामि ॥
लाभस्तेषां जयस्तेषां कुतस्तेषां पराजयः ।
येषामिन्दीवरश्यामो हृदयस्थो जनार्दनः ॥
यत्र योगेश्वरः कृष्णो यत्रपार्थो धनुर्धरः ।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

तत्र श्रीर्विजयो भूतिर्ध्रुवा नीतिर्मतिर्मम ॥
सर्वेष्वारम्भकार्येषु त्रयस्त्रिभुवनेश्वराः ।
देवा दिशंतु नः सिद्धिं ब्रह्मेशानजनार्दनाः ॥
विनायकं गुरूं भानुं ब्रह्माविष्णुमहेश्वरान् ।
सरस्वतीं प्रणम्यादौ सर्वकार्यार्थसिद्धये ॥

पुस्तक पूजा

शुक्लां ब्रह्मविचारसारपरमामाद्यां जगद्व्यापिनीं ।
वीणापुस्तकधारिणीमभयदां जाड्यान्धकारापहाम् ॥
हस्ते स्फाटिकमालिकां विदधतीं पद्मासने संस्थितां ।
वन्दे तां परमेश्वरीं भगवतीं बुद्धिप्रदां शारदाम् ॥

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

ब्राह्मण वरण

कुश, तिल, जौ, जल, चन्दन, पुष्प, अक्षता, ताम्बूल, पूगीफल, वस्त्र, द्रव्य, पात्रमा राखी पूर्व फर्केर संकल्प गरी वरण गर्ने ।

हरिः ॐ तत्सत् ३ ॐ विष्णुः ३ इत्यादि देशकालौ स्मृत्वा अमुक गोत्रोऽमुकशर्माऽहं ममाऽमुककर्मणि कृताकृतावेक्षणरूपब्रह्मकर्म कर्तुं प्रति देवतामुख साज्यभाजान्तमाहवनीय द्रव्ययुत अमुक कर्म कर्तुं नानानाम गोत्रान् नानानामशर्मणो ब्राह्मणानेभिश्चन्दनपुष्पाक्षतताम्बूलपूगीफलवासोद्रव्याभरणादिभिर्गणपतिर्ब्रह्महोत्राचार्यत्वेन जापकपाठकत्वेन च युष्मान् वृणे ।

नमो ब्रह्मण्यदेवाय गोब्राह्मणहिताय च ।
जगद्धिताय कृष्णाय गोविन्दाय नमो नमः ॥

यो मन्त्र भनेर टीका लगाई वरण गर्ने ब्राह्मणहरूले पनि वृताःस्म भन्नू ।

पुण्याहवाचन

कर्ताले चन्दन, अक्षता, फूल, पान, सुपारी, द्रव्य, वस्त्र आदि दुनामा वा पात्रमा राखी

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

तीन, चार वा पाँच ब्राह्मणहरूलाई वरणको लागि तलको संकल्प र मन्त्र उच्चारण गर्दै पुण्याहवाचन गराउनू ।

हरिः ॐ तत्सत् ३, ॐ विष्णुः ३, इत्त्यादि देशकालौ स्मृत्वा अद्येह अमुक गोत्रस्याऽमुकप्रवरस्याऽमुकशर्मणः मम गृहे अमुक कर्मणि भो ब्राह्मणाः ॐ पुण्याऽहं भवन्तो ब्रुवन्तु ।

कर्तालाई तीन पटक भन्न लगाउनु र ब्राह्मणहरूले पनि ॐ पुण्याहं ३, उच्चारण गरी तलको मन्त्र पढ्नू ।

ॐ पुनन्तुमा देवजनाः पुनन्तु मनसा धियः । पुनन्तु विश्श्वा भूतानि जातवेदः पुनीहि मा ।।१।।

फेरि पहिले जस्तै गरेर

ॐ पूर्व संकल्पसिद्धिरस्तु, अद्येह अमुकगोत्रस्याऽमुक प्रवरस्याऽमुकशर्मणः मम गृहे अमुक कर्मणि भो ब्राह्मणाः ॐ स्वस्ति भवन्तो ब्रुवन्तु ।

ब्राह्मणहरूले पनि ॐ स्वस्ति ३, उच्चारण गरी तलको मन्त्र पढ्नू ।

ॐ स्वस्तिनऽइन्द्रो वृद्धश्रवाः स्वस्तिनः पूषा व्विश्ववेदाः स्वस्तिनस्ताक्ष्योऽअरिष्टनेमिः

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

स्वस्तिनो बृहस्पतिर्द्दधातु ॥२॥

ॐ पूर्वसंकल्पसिद्धिरस्तु अद्येह अमुकगोत्रस्याऽमुक प्रवरस्याऽमुकशर्मणः मम गृहे अमुक कर्मणि भो ब्राह्मणाः ॐ समृद्धिं भवन्तो ब्रुवन्तु ।

ब्राह्मणले पनि ॐ समृध्यन्ताम् ३, उच्चारण गरी तलको मन्त्र पढ्नू ।

ॐ सत्रस्य ऋद्धिरस्यगन्म ज्योतिरमृताऽअभूम । दिवं पृथिव्याऽअध्यारुहामाव्विदाम देवान् त्स्वर्ज्ज्योतिः ॥३॥

ॐ पूर्वसंकल्पसिद्धिरस्तु अद्येह अमुकगोत्रस्याऽमुक प्रवरस्याऽमुकशर्मणः मम गृहे अमुक कर्मणि भो ब्राह्मणाः ॐ वृद्धिं भवन्तो ब्रुवन्तु ।

ब्राह्मणले पनि ॐ वृद्ध्यन्ताम् ३, उच्चारण गरी तलको मन्त्र पढ्नू ।

ॐ ज्यैष्ठ्यञ्चमऽआधिपत्यञ्चमेमन्युश्चमेभामश्चमेमश्चमेम्भश्चमेजेमाचमेमहिमाचमेवरिमा चमेप्प्रथिमाचमेवर्षिमाचमेद्राघिमाचमेवृद्धञ्चमेवृद्धिश्चमे यज्ञेनकल्पन्ताम् ॥४॥

ॐ पूर्वसंकल्पसिद्धिरस्तु अद्येह अमुकगोत्रस्याऽमुक प्रवरस्या ऽ मुकशर्मणः मम गृहे अमुक कर्मणि भो ब्राह्मणाः ॐ कल्याणं भवन्तो ब्रुवन्तु ।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

ब्राह्मणले पनि ॐ कल्याणम् ३, उच्चारण गरी तलको मन्त्र पढ्नू ।

ॐ यथेमांव्वाचं कल्याणीमावदानि जनेभ्यः ब्रह्मराजन्न्याभ्या१ँशूद्रायचार्याय च स्वाय चारणाय च ॥ प्रियो देवानां दक्षिणायै दातुरिहभूयासमयं मे कामः समृद्ध्यतामुपमादो नमतु ॥५॥

ॐ पूर्वसंकल्पसिद्धिरस्तु अद्येह अमुकगोत्रस्याऽमुक प्रवरस्याऽमुकशर्मणः मम गृहे अमुक कर्मणि भो ब्राह्मणाः ॐ श्रियं भवन्तो ब्रुवन्तु ३, ।

ब्राह्मणले पनि ॐ श्रीः ३, उच्चारण गरी तलको मन्त्र पढ्नू ।

ॐ मनसः काममाकूतिं वाचः सत्यमशीय । पशूना१ँरूपमन्नस्य रसोयशः श्रीः श्रयतां मयिस्वाहा ॥६॥

ॐ पूर्वसंकल्पसिद्धिरस्तु अद्येह अमुकगोत्रस्याऽमुक प्रवरस्या ऽ मुकशर्मणः मम गृहे अमुक कर्मणि भो ब्राह्मणाः ॐ शान्तिं भवन्तो ब्रुवन्तु ३,

ब्राह्मणले पनि ॐ शान्तिः ३, उच्चारण गरी तलको मन्त्र पढ्नू ।

ॐ द्यौः शान्तिरन्तरिक्ष६ शान्तिः पृथिवी शान्तिरापः शान्तिरोषधयः शान्तिः ॥ व्वनस्पतयः शान्तिर्विश्वे देवाः शान्तिर्ब्रह्म शान्तिः सर्व्व६ शान्तिः शान्तिरेव शान्तिः सामाशान्तिरेधि ॥

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

अथ दीपक पूजा

दीपक जलाउने मन्त्र

ॐ स्थिरोभव व्वीड्वंगऽआशुर्भव वाज्यर्व्वन् ।
पृथुर्भव सुषदस्त्वमग्नेः पुरीषवाहणः ॥

दीपक प्रार्थना

नमोऽस्त्वनन्ताय सहस्रमूर्तये सहस्रपादाक्षिशिरोरुबाहवे ।
सहस्रनाम्ने पुरुषाय शाश्वते सहस्रकोटियुगधारिणे नमः ॥

आवाहन गर्ने

ॐ अग्निर्ज्ज्योतिज्ज्योतिरग्निः स्वाहा सूर्य्योज्ज्योतिज्ज्योतिः सूर्य्यः स्वाहा । अग्निर्व्वर्च्चोज्ज्योतिर्व्वर्च्चः स्वाहा सूर्य्यो व्वर्च्चोज्ज्योतिर्व्वर्च्चः स्वाहा । ज्योतिः सूर्य्यः सूर्य्यो ज्ज्योतिः स्वाहा । भो दीपनारायण इहागच्छेह तिष्ठ यावत् पूजां करोमि तावत्त्वं सुस्थिरो भव सुप्रसन्नोभव ।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

पञ्चोपचारले 卐 पूजा गर्ने

ॐ पृष्टो दिवि पृष्टोऽअग्निः पृथिव्यां पृष्टो विश्वाऽओषधीराविवेश । वैश्वानरः सहसा पृष्टोऽअग्निः सनो दिवा सरिषस्पातु नक्तम् ॥

प्रत्यक्ष कर्मसाक्षिणे श्रीदीपनारायणाय नमः, गन्धं, पुष्पं, समर्पयामि, धूपं आघ्रापयामि, दीपं दर्शयामि, नैवेद्यं निवेदयामि प्रत्यक्ष कर्मसाक्षिणे दीपनारायणाय नमः ॥

卐 गन्ध-पुष्पौ धूप-दीपौ नैवेद्येति पञ्चकः ।
पञ्चोपचारमाख्यातं धूपयेत्तत्त्वविद् बुधः ॥

दीप प्रार्थना

शुभं भवतु कल्याणमारोग्यं सुखसम्पदः ।
कर्मणां साक्षिरूपस्त्वं दीपज्योतिर्नमोऽस्तुते ॥

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

अथ गणेश पूजा

संकल्प गर्ने

हरिः ॐ तत्सत् ३, ॐ विष्णुः ३, इत्यादि देशकालौ स्मृत्वा अद्येह अमुक गोत्रस्य अमुक प्रवरस्य अमुक शर्मणो मम अमुक कर्मणि निर्विघ्नपरिसमाप्त्यर्थं अमुक कर्माङ्गतया गणेशपूजनमहङ्करिष्ये ।

ध्यानं

ॐ सुमुखश्चैकदन्तश्च कपिलो गजकर्णकः ।
लम्बोदरश्च विकटो विघ्ननाशो विनायकः ॥
धूम्रकेतुर्गणाध्यक्षो भालचन्द्रो गजाननः ।
द्वादशैतानि नामानि यः पठेच्छृणुयादपि ॥
विद्यारम्भे विवाहे च प्रवेशे निर्गमे तथा ।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

संग्रामे संकटे चैव विघ्नस्तस्य न जायते ॥

वक्रतुण्ड महाकाय कोटिसूर्य समप्रभः ।

अविघ्नं कुरु मे देव प्रसन्नो भव सर्वदा ॥

आवाहनम्

हरिः ॐ गणानान्त्वा गणपति ६ हवामहे प्रियाणान्त्वा प्प्रियपति ६ हवामहे निधीनान्त्वा निधिपति ६ हवामहे व्वसोमम । आहमजानि गर्ब्भधमात्वमजासिगर्ब्भधम् ।

हेहेरम्बत्वमेह्येहि अम्बिका त्र्यम्बकात्मज ।
सिद्धिबुद्धिपते त्र्यक्ष लक्ष्यलाभयुतः शिवः ॥१॥
नागस्य नागहारस्त्वं गणराज चतुर्भुजः ।
भूषितैः स्वायुधैर्दिव्यैः पाशाङ्कुशपरश्वधैः ॥२॥
आवाहयामि पूजार्थं रक्षार्थं च मम क्रतोः ।
इहागत्य गृहाण त्वं पूजां क्रतुं च रक्ष माम् ॥३॥

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

ॐ भूर्भुवः स्वः गणपते सिद्धिबुद्धिसहितः सायुधः सवाहनः साङ्ग सपरिवार इहागच्छ इहतिष्ठ यावत् पूजां करोमि तावत्त्वं सुस्थिरो भव सुप्रसन्नो भव वरदो भव ।

षोडशोपचार – आवाहनाऽऽसने पाद्यमर्ध्यमाचमनीयकम् । स्नानं वस्त्रोपवीतं च गन्धमाल्यान्यनुत्क्रमात् ॥१॥
धूपं दीपं च नैवेद्यं ताम्बूलं च प्रदक्षिणा । पुष्पाञ्जलिरिति प्रोक्ता उपचारास्तु षोडश ॥२॥

षोडशोपचारले पूजा गर्ने

ॐ सिद्धिबुद्धिसहिताय श्रीमन् महागणाधिपतये इदं आसनं, पाद्यं, अर्ध्यं, आचमनं, स्नानं, वस्त्रं, दूर्वाङ्कुरान्, यज्ञोपवीतम्, चन्दनं, पुष्पं समर्पयामि धूपं आघ्रापयामि, दीपं दर्शयामि, नैवेद्यं निवेदयामि, ताम्बूलं समर्पयामि, प्रदक्षिणां समर्पयामि, पुष्पाञ्जलीं समर्पयामि श्रीमन् महागणाधिपतये नमो नमः ।

पात्रमा वस्त्र सहित नरिवल वा फल राखेर स्तुति गर्ने ।

रक्ष रक्ष गणाध्यक्ष रक्ष त्रैलोक्य रक्षक ।
भक्तानामभयङ्कर्ता त्राताभवभवार्णवात् ॥१॥

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

द्वैमातुर कृपासिन्धो षाण्मातुराग्रज प्रभो ।
वरदस्त्वं वरं देहि वाञ्छितं वाञ्छितार्थद ।।२।।
अनेन फलदानेन फलदोऽस्तु सदा मम ।।

अथ कलशपूजनम्

चन्दन, कुङ्कुम आदिले भूमिमा पद्माकार लेखी पूजा गर्ने

ॐ महीद्यौः पृथिवीचनऽइमं ठ्यज्ञंमिमिक्षताम् । पिपृतान्नो भरीमभिः । ॐ भूरसिभूमिर स्यदितिरसिविश्श्वधायाविश्श्वस्यभुवनस्यधर्त्री । पृथिवीं ठ्यच्छ पृथिवींन्दृ ६॰हपृथिवीं मा हि ६॰सीः ।।

सप्तधान्य राख्नेमन्त्र

ॐ ओषधयः समवदन्त सोमेन सह राज्ञा । ग्रस्म्मै कृणोति ब्ब्रह्माणस्त ६॰राजन्नपारयामसि ।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

सप्तधान्य माथि कलश राख्नेमन्त्र

ॐ आजिग्घ्र कलशं मह्य त्वा व्विशन्त्विन्दवः । पुनरूर्ज्जा निवर्तस्व सानः सहस्रं धुक्ष्वोरुधारा पयस्वती पुनर्म्माविशतादृयिः ।

कलशमा जल राख्ने मन्त्र

ॐ व्वरुणस्योत्तम्भनमसि व्वरुणस्य स्कम्भसर्ज्जनीस्त्थो व्वरुणस्यऽऋतसदन्न्यसि व्वरुणस्यऽऋतसदनमसि व्वरुणस्यऽऋतसदनमासीद ।

कलशमा चन्दन राख्ने मन्त्र

ॐ त्वां गन्धर्व्वाऽअखनँस्त्वामिन्नद्रस्त्वां बृहस्प्पतिः । त्वामोषधे सोमो राजा व्विद्वान्न्यक्ष्मादमुच्यत ।

सर्बौषधी राख्ने मन्त्र

ॐ याऽओषधीः पूर्व्वा जाता देवेभ्यस्त्रियुगं पुरा । मनैनु बभ्रूणामह ६ँ शतं धामानि सप्प्त च ॥

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

दूबो राख्नेमन्त्र

ॐ काण्डात् काण्डात् प्ररोहन्ती परुषः परुषस्प्परि । एवानो दूर्व्वे प्प्रतनु सहस्रेण शतेन च ॥

पञ्चपल्लव राख्नेमन्त्र

ॐ अश्शवत्थे वो निषदनं पर्ण्णे वो व्वसतिष्कृता । गोभाजऽइत्किलासथयत्तसनवथ पूरुषम् ॥

पवित्र राख्नेमन्त्र

ॐ पवित्रेस्थो व्वैष्णव्यौ सवितुर्वः प्रसवऽउत्पुनाम्यच्छिद्द्रेण पवित्रेण सूर्यस्य रश्मिभिः । तस्य ते पवित्रपते पवित्रपूतस्य यत्कामः पुने तच्छकेयम् ॥

सप्तमृत्तिका राख्नेमन्त्र

ॐ स्योना पृथिवि नो भवान्नृक्षरा निवेशनी ॥ यच्छानः शर्म्म सप्प्रथाः ॥

पूगीफल राख्नेमन्त्र

ॐ याः फलिनीर्याऽअफलाऽअपुष्पायाश्श्चपुष्पिणीः । बृहस्प्पतिप्रसूतास्तानोमुञ्चन्त्व ६ंहसः ॥

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

पञ्चरत्न राख्नेमन्त्र

ॐ परिवाजपतिः कविरग्निर्हव्यान्न्यक्क्रमीत् । दधद्द्रत्नानि दाशुषे ॥

सुवर्ण द्रव्य राख्नेमन्त्र

ॐ हिरण्ण्यगब्र्भः समवर्त्तताग्ग्रे भूतस्य जातः पतिरेकऽआसीत् । स दाधार पृथिवीं द्यामुतेमां कस्म्मै देवाय हविषा व्विधेम ॥

कलशमा जोडा कपडा वेष्टित गर्नेमन्त्र

ॐ सुजातोज्ज्योतिषा सह शर्म्म व्वरूथमासदत्त्स्वः । व्वासोऽअग्ग्ने व्विश्श्वरूप ꣳ संव्व्ययस्व व्विभावसो ॥

कलशमाथि पूर्ण पात्र राख्नेमन्त्र

ॐ पूण्र्णादर्व्वि परापत सुपूण्र्णा पुनरापत । व्वस्नेव व्विक्क्रीणावहाऽइषमूर्ज्ज ꣳ शतक्रतो ॥

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

वरुणको आवाहन गर्नेमन्त्र

ॐ तत्त्वायामि ब्ब्रह्मणा व्वन्दमानस्तदाशास्ते यजमानो हविर्ब्भिः । अहेडमानो वरुणेह बोध्युरुश ६ समानऽआयुः प्रमोषीः ॥

अस्मिन् कलशे वरूणं साङ्गं सपरिवारं सायुधं सशक्तिकमावाहयामि स्थापयामि ।

ॐ अपांपतये वरुणाय नमः ॥

कलश प्रार्थना

देवदानवसंवादे मथ्यमाने महोदधौ ।
उत्पन्नोऽसि तदा कुम्भ ! विधृतो विष्णुना स्वयम् ॥
त्वत्तोये सर्वतीर्थानि देवाः सर्वे त्वयि स्थिताः ।
त्वयि तिष्ठन्ति भूतानि त्वयि प्राणाः प्रतिष्ठिताः ॥
शिवः स्वयं त्वमेवाऽसि विष्णुस्त्वं च प्रजापतिः ।
आदित्या वसवो रुद्रा विश्वेदेवाः स-पैतृकाः ॥

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

त्वयि तिष्ठन्ति सर्वेऽपि यतः कामफलप्रदाः ।
त्वत्प्रसादादिमं यज्ञं कर्तुमीहे जलोद्भव ।
सान्निध्यं कुरु मे देव ! प्रसन्नो भव सर्वदा ॥

कलशमा गणपत्यादिवनस्पत्यन्तदेवताहरूको आवाहन गरेर पूजा गर्ने

ॐ गणपतिसूर्यदेवीशिवविष्णुभ्यो नमः, विनायकदुर्गावाय्वाकाशअश्विनिकुमारेभ्यो नमः, सूर्यसोमभौमबुधबृहस्पतिशुक्रशनिराहुकेतुभ्यो नमः, ईश्वरोमास्कन्दहरिब्रह्मेन्द्रयमकालचित्र गुप्तेभ्यो नमः, अग्न्यब्भूमिविष्णिवन्द्रेद्राणीप्रजापतिसर्पब्रह्मभ्यो नमः, ध्रुवाद्यष्टवसुभ्यो नमः । धात्रादिद्वादशादित्येभ्यो नमः, ध्रुवाद्यष्टवसुभ्यो नमः, धात्रादिद्वादशादित्येभ्यो नमः, वीर भद्राद्येकादशरुद्रेभ्यो नमः गौर्यादिषोडशमातृभ्यो नमः आवहादिसप्तमरुद्भ्यो नमः, विनायकब्रह्माविष्णुरुद्रार्कवनस्पतिभ्यो नमः ॥

कलशमा गङ्गादि तीर्थहरूको आवाहन गरी पूजा गर्नेमन्त्र

कलशस्य मुखे विष्णुः कण्ठे रुद्रः समाश्रितः ।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

मूले त्वस्य स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्मृताः ॥
कुक्षौ तु सागराः सप्त सप्तद्वीपा च मेदिनी ।
अर्जुनी गोमती चैव चन्द्रभागा सरस्वती ॥
कावेरी कृष्णवेणा च गङ्गा चैव महानदी ।
ताप्ती गोदावरी चैव माहेन्द्री नर्मदा तथा ॥
नदाश्च विविधा जाता नद्यः सर्वास्तथापराः ।
पृथिव्यां यानि तीर्थानि कलशस्थानि तानि वै ॥
सर्वे समुद्राः सरितस्तीर्थानि जलदा नदाः ।
आयान्तु मम शान्त्यर्थं दुरितक्षयकारकाः ॥
ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदो ह्यथर्वणः ।
अङ्गैश्च सहिताः सर्वे कलशं तु समाश्रिताः ॥
अत्र गायत्री सावित्री शान्तिः पुष्टिकरी तथा ।
आयान्तु मम शान्त्यर्थं दुरितक्षयकारकाः ॥

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

अथ रक्षाबन्धन पूजा

जौ-दूवो-सर्स्यूं-चन्दन-गोवर-दही मिसिएको रक्षापात्रलाई छोएर नारायणकवच पढ्नू ।

ॐ पूर्वे रक्षतु गोविन्द आग्नेय्यां धरणीश्वरः ।
याम्यां रक्षतु वाराहो नारसिंहस्तु नैर्ऋते ॥
वारुण्यां केशवो रक्षेद्वायव्यां मधुसूदनः ।
उत्तरे श्रीधरो रक्षेदैशान्यां तु गदाधरः ॥
उर्ध्वं गोवर्धनो रक्षेदधस्तात्तु महीश्वरः ।
एवं दशदिशो रक्षेद्वासुदेवो जनार्दनः ॥
यजमानं सपत्नीकं पुण्डरीकाक्षएव तु ।
रक्षाहीनं च यत्स्थानं तत्सर्वं रक्षाताद्धरिः ॥
वेदमन्त्रैस्तु कर्तव्या रक्षा शुभ्रस्तु सर्षपैः ।
कृत्वा पोटलिकां पूर्वं बध्नीयाद्दक्षिणे करे ॥

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

पूजा गर्ने मन्त्र

ॐ रक्षोहणं व्वलगहनं व्वैष्णवीमिद महन्तं व्वलगमुत्किरामि ग्रम्मे निष्टयो ग्रममात्यो निच खाने दमहन्तं व्वलगमुत्किरामि ग्रम्मे समानो ग्रमसमानो निचखाने दमहन्तं व्वलगमुत्किरामि ग्रम्मेसबन्धुर्ग्रमसबन्धुर्न्निचखाने दमहन्तं व्वलगमुत्किरामि ग्रम्मेसजातो ग्रम सजातो निच खानोत्कृत्याङ्किरामि ॥ ॐ स्वराडसि सपत्नहा सत्रराडस्यभिमातिहाजनराडसि रक्षोहा सर्वराडस्यमित्रहा ॥ रक्षोहणो वो वलगहनः प्रोक्षामिव्वैणवान् रक्षोहणो वो वलगहनो वनयामि वैष्णवान् रक्षोहणो वो वलगहनोविस्तृणामि व्वैष्णवान् रक्षोहणौ वां बलगहनाऽउपदधामि व्वैष्णवी रक्षोहणौ वां बलगहनौ पर्यूहामि व्वैष्णवी व्वैष्णवमसि व्वैष्णवास्थ ॥ ॐ सप्तऋषयः प्रतिहिताः शरीरे सप्त रक्षन्ति सदमप्रमादम् । सप्प्तापः स्वपतोलोकमीयुस्तत्रजागृतोऽअस्वप्नजौसत्रसदौ च देवौ ॥

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

अथ पञ्चाङ्ग देवता ध्यान

शिवध्यानम्

ध्यायेन्नित्यं महेशं रजतगिरिनिभं चारुचन्द्रावतंसं ।
रत्नाकल्पोज्ज्वलाङ्गं परशुमृगवरा भीतिहस्तं प्रसन्नम् ॥
पद्मासीनं समन्तात्स्तुतममरगणैर्व्याघ्रकृत्तिं वसानं ।
विश्वाद्यं विश्ववन्द्यं निखिलभयहरं पञ्चवक्त्रं त्रिनेत्रम् ॥

विष्णुको ध्यान

शान्ताकारं भुजगशयनं पद्मनाभं सुरेशं ।
विश्वाधारं गगनसदृशं मेघवर्णं शुभाङ्गम् ॥
लक्ष्मीकान्तं कमलनयनं योगिभिर्ध्यानगम्यं ।
वन्दे विष्णुं भवभयहरं सर्वलोकैकनाथम् ॥

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

सूर्यध्यानम्

ध्येयः सदा सवितृमण्डलमध्यवर्ती ।
नारायणः सरसिजासनसन्निविष्टः ॥
केयूरवान्मकरकुण्डलवान्किरीटी ।
हारी हिरण्मयवपुर्धृतशङ्खचक्रः ॥

गणपति ध्यानम्

गजाननं भूतगणाधिसेवितं ।
कपित्थजम्बूफलचारुभक्षणम् ॥
उमासुतं शोकविनाशकारकं ।
नमामि विघ्नेश्वरपादपङ्कजम् ॥

देवी ध्यानम्

खङ्गं चक्र-गदेषु-चाप-परिघाञ्छूलं भूशुण्डीं शिरः

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

शङ्खं संदधतीं करैस्त्रिनयनां सर्वाङ्गभूषावृताम् ।
नीलाश्म-द्युतिमास्य-पाददशकां सेवे महाकालिकां
यामस्तौत्स्वपिते हरौकमलजो हन्तुं मधुंकैटभम् ॥१॥
अक्ष-स्रक्-परशुं गदेषु-कुलिशं पद्मं धनुः कुण्डिकां
दण्डं शक्तिमसिं च चर्मजलजं घण्टां सुराभाजनम् ।
शूलं पाश-सुदर्शने च दधतीं हस्तैः प्रसन्नाननां
सेवे सैरिभ-मर्दिनीमिह महालक्ष्मीसरोजस्थिताम् ॥२॥

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

अथ शिवपूजनम्

आवाहनम्

ॐ नमः शम्भवायचमयो भवाय च नमः । शङ्कराय च मयस्कराय च नमः । शिवाय च शिवतरायच ॥ श्री भगवते साम्बसदाशिवाय नमः, आवाहनार्थे पुष्पं समर्पयामि । भो साम्बसदाशिव इहागच्छेह तिष्ठ मम पूजां गृहाण यावत्पूजां करोमि तावत्त्वं सुस्थिरो भव । सुप्रसन्नो वरदो भव ।

[प्राणप्रतिष्ठा पूर्व प्रतिष्ठित शिवलिङ्गमा नर्मदेश्वर, बाणलिङ्ग, शालग्राम (शिवनाम) हरुमा रुद्राभिषेक गर्दा प्राण प्रतिष्ठा गरिंदैन ।]

प्राणप्रतिष्ठापनम्

ॐ मनोजूतिर्ज्जुषतामाज्यस्य बृहस्पतिर्य्यज्ञमिमन्तनोत्वरिष्टं यज्ञ ६ं समिमन्दधातु । विश्वे देवासऽइहमादयन्तामो ३ँ प्रतिष्ठ । श्री भगवते साम्बसदाशिवाय नमः, प्राणान्प्रतिष्ठापयामि । पादयोः पाद्यं समर्पयामि । हस्तयोरर्घ्यं समर्पयामि । अर्घ्याङ्गमाचमनीयं जलं समर्पयामि ॥

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

शिवको ध्यान

ध्यायेन्नित्यं महेशं रजतगिरिनिभं चारूचन्द्रावतंसं
रत्नाकल्पोज्ज्वलाङ्गं परशुमृगवरा भीतिहस्तं प्रसन्नम् ।
पद्मासीनं समन्तात्स्तुतममरगणैर्व्याघ्रकृत्तिं वसानं
विश्वाद्यं विश्ववन्द्यं निखिलभयहरं पञ्चवक्त्रंत्रिनेत्रम् ॥
श्री भगवते साम्बसदाशिवाय नमः, ध्यानं समर्पयामि

गन्धोदकस्नानम्

ॐ गन्धद्वारां दुराधर्षां नित्यपुष्टांकरीषिणीम् । ईश्वरीं सर्वभूतानां तामिहोपह्वये श्रियम् ।
श्री भगवते साम्बसदाशिवाय नमः गन्धोदकस्नानं समर्पयामि ॥

उद्वर्तनस्नानम्

ॐ अ ६ंशुनाते अ ६ंशुः पृच्यतां परुषापरूः । गन्धस्ते सोममवतुमदायरसोऽअच्युतः ।
श्रीभगवते साम्वसदाशिवाय नमः, उद्वर्तनस्नानं समर्पयामि ॥

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

विजयास्नानम्

ॐ व्विज्ज्यं धनुः कपर्दिनो व्विशल्यो बाणवाँ २ऽउत । अनेशन्नस्य याऽइषवऽआभुरस्य निषङ्गधिः । श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः, विजयास्नानं समर्पयामि ।

पञ्चामृतस्नानम्

ॐ पञ्च नद्यः सरस्वतीमपियन्ति सस्रोतसः । सरस्वती तु पञ्चधा सो देशेऽभवत्सरित् । श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः पञ्चामृत स्नानं समर्पयामि । तदनन्तरम् शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि ।

पयः स्नानम्

ॐ पयः पृथिव्यां पयऽओषधीषु पयो दिव्यन्तरिक्षे पयोधाः । पयस्वतीः प्रदिशः सन्तु मह्यम् । श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः, पयः स्नानं समर्पयामि । तदनन्नतरम् आपोऽअस्मान् शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि ।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

दधिस्नानम्

ॐ दधि क्राव्णोऽअकारिषं जिष्णोरश्वस्य व्वाजिनः। सुरभि नो मुखा करत्प्रणऽआयू १ँ षि तारिषत्। श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः, दधिस्नानं समर्पयामि। तदनन्तरम् शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि ॥

घृतस्नानम्

ॐ घृतं मिमिक्षेघृतमस्य योनिर्घृते श्रितो घृतस्वस्य धाम। अनुष्वधमावह मादयस्व स्वाहा कृतं वृषभव्वक्षि हव्यम् ॥ श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः, घृतस्नानं समर्पयामि। तदनन्तरम् शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि ॥

मधुस्नानम्

ॐ मधुव्वाताऽऋतायते मधुक्षरन्ति सिन्धवः। माध्वीर्नः सन्त्वोषधीः। मधु नक्तमुतोषसो मधुमत्पार्थिव ६ं रजः। मधुद्यौरस्तु नः पिता। मधुमान्नो व्वनस्पतिर्म्मधुमांऽअस्तु सूर्य्यः। माध्वीर्गावो भवन्तु नः ॥ श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः, मधुस्नानं समर्पयामि। तदनन्तरम् शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

शर्करास्नानम्

ॐ अपा १ँ रसमुद्वयस ६ सूर्य्ये सन्त ६ समाहितम् । अपा १ँ रसस्य यो रसस्तं व्वो गृह्णाम्म्युत्तममुपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्त्वा जुष्टं गृह्णाम्म्येष ते योनिरिन्द्राय त्वा जुष्टतमम् ॥ तदनन्तरम् शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि ।

शुद्धोदकस्नानम्

ॐ शुद्धबालः सर्व्वशुद्धबालो मणिबालस्तऽआश्विनः । श्येतः श्येताक्षोऽरुणास्ते रूद्राय पशुपतये कर्णायामाऽअवलिप्ता रौद्रा नभोरूपाः पार्ज्जन्न्याः । श्री भगवते साम्बसदाशिवाय नमः, शुद्धोदक स्नानं समर्पयामि ।

ततोगन्धाक्षतबिल्वपत्रादिभिरभ्यर्च्य अतः परं रुद्राभिषेकं कुर्यात् ।

इति शिवपूजनविधिः ।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

वेद तथा रुद्रीपाठ गर्दा ध्यान दिनुपर्ने कुरा हरू ।

मंत्रो हीनः स्वरतो वर्णतो वा मिथ्याप्रयुक्तो न तमर्थमाह । स वाग्बज्रो यजमानं हिनस्ति यथेन्द्रशत्रुः स्वरतोपराधात् ॥१॥

हस्तेन वेदं योऽधीते स्वरवर्णार्थसंयुतम् । ऋग्यजुः सामभिः पूतो ब्रह्मलोके महीयते ॥

हस्तहीनं तु योऽधीते स्वरवर्णविवर्जितम् । ऋग्यजुः सामभिर्दग्धो वियोनिमधिगच्छति ॥॥२॥

अभिषेकादौ तु हस्तस्य व्यापृतत्वान्न हस्तेन स्वरप्रदर्शनङ्कार्यम् । एवं गायत्रीजपादावपि न हस्तेन स्वप्रदर्शनम् । गणनायां हस्तस्य व्यापृतत्वात् । अतो येषां ब्राह्मणानां यजमानानां वा हस्तस्य व्यापृतत्वन्नास्ति तैरवश्यं हस्तेन स्वरोदेयः । अतः स्वरेण पाठः कर्तव्यः ॥३॥

भावार्थ :

मन्त्र हीन, स्वर हीन, मिथ्या शब्दको प्रयोग यी वाणीका बज्र समान हुन् । त्यसैले उपरोक्त दोषबाट मुक्त हुनको लागि यति कुरामा ध्यान दिनुपर्दछ । अन्यथा अशुद्ध उच्चारण भै यजमानलाई भय हुन्छ । जस्तै – इन्द्रलाई मार्नको लागि उत्पन्न भएका त्वष्टा अशुद्ध शब्दको उच्चारणले आफैं मारिए ॥१॥

जसले हस्त स्वर वर्ण अर्थ सहित ऋक्, यजु, साम र अथर्व वेदहरू पढ्दछ, त्यो पवित्र भएर ब्रह्मलोकलाई प्राप्त गर्दछ । जसले स्वर, वर्ण र हस्तसारले रहित ऋक्, यजु, साम तथा अथर्व वेदहरू पढ्दछ, त्यो दोषयुक्त भइ अधो योनीलाई प्राप्त गर्दछ ॥२॥

(हवन गर्दा) जप गर्दा र गणनायुक्त रुद्राभिषेक गर्दा हस्तसार नगर्दा दोष लाग्दैन । कर्ता तथा ब्राह्मणलाई अभिषेक संख्यामा व्यवधान हुँदैन भने हस्त स्वरले पाठ गर्न पनि सक्दछन् ॥३॥

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

अथ षडङ्गन्यासः ।

हरिः ॐ मनोजूतिर्ज्जुषतामाज्ज्यस्य बृहस्पतिर्य्यज्ञमिमन्तनोत्वरिष्टंय्यज्ञꣳसमिमन्दधातु । विश्श्वेदेवासऽइहमादयन्तामो ३म् प्रतिष्ठ ॥ ॐ हृदयाय नमः ॥१॥ ॐ अबोद्ध्यग्निः समिधाजनानाम्प्रतिधेनुमिवायतीमुषासम् । यह्वाऽइवप्प्रवयामुज्जिहानाः प्प्रभानवः सिस्रतेनाकमच्छ ॥ ॐ शिरसे स्वाहा ॥२॥ ॐ मूर्द्धानन्दिवोऽअरतिम्पृथिव्यावैश्श्वानरमृतऽआजातमग्निम् । कविꣳसम्म्राजमतिथिञ्जनानामासन्नापात्रञ्जनयन्तदेवाः॥ ॐ शिखायै वषट् ॥३॥ ॐ मर्म्माणितेव्वर्म्मणाच्छादयामिसोमस्त्वाराजामृतेनानुवस्ताम् ॥ उरोर्व्वरीयोव्वरुणास्तेकृणोतुजयन्तन्त्वानुदेवामदन्तु ॥ ॐ कवचायहुम् ॥४॥

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

षडङ्गन्यासको मन्त्रार्थः ।

मनको समान वेग भएका सूर्यदेव यस घृत आहुतिलाई सेवन गरून् । बृहस्पतिदेव यो हाम्रो यज्ञलाई अहिंसित राखेर विस्तारित (पूर्ण) गरून् । तिनले यस यज्ञलाई स्वयं धारण गरून् । यो यज्ञमा विश्वेदेव आनन्दित रहून् । ती दुबै देवहरूले यज्ञ सफल गर्नको लागि आशीर्वाद दिऊन् ॥१॥ (वेद २।१३)

समिधाहरूबाट समिध्यन अग्नि प्रज्वलित भयो । जसरी ऊषाकालमा गाईलाई दुहिन्छ, तथा प्रज्ज्वलित अग्निको ज्वाला आकाशतिर फैलिन्छ र पंक्षीहरुमा समर्थ पंक्षी प्रातः कालमा आहाराको अन्वेंषणार्थ अन्तरिक्षमा उड्दछ ॥२॥ (वेद १५।२४)

द्युलोकको सूर्यभावबाट मूर्धाभूत पृथ्वीको संचरणशील यज्ञमा अरणि मन्थनबाट उत्पन्न क्रान्त, द्रव्य, सम्राट यजमानादिका अतिथिभूत र मुखमा सदा विद्यमान सुव्रारुप खाद्यपात्र वैश्वानरलाई देवहरूले उत्पन्न गरे ॥३॥ (वेद ३३।८)

हे वीर ! तिम्रा मर्मस्थानलाई म कवचद्वारा ढाकिदिनेछु । राजा सोमले तिमीलाई अमृतमा डुबाइदिने छन् । राजा वरुणले तिम्रा कवचलाई पृथुको भन्दा पनि श्रेष्ठ बनाइदिऊन् र तिम्रो जय गर्दै देवताहरुले अझै धेरै प्रोत्साहित गरून् ॥४॥ (वेद १७।४९)

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

ॐ विश्श्वतश्च्चक्षुरुतविश्श्वतोमुखोविश्श्वतोबाहुरुतविश्श्वत
स्प्पात् । सम्बाहुभ्यान्धमतिसम्पतत्रैर्द्यावाभूमीजनयन्देवऽएकः ।
ॐ नेत्रत्रयाय वौषट् ॥५॥ ॐ मानस्तोकेतनयेमानऽआयुषिमानोगोषु
मानोऽअश्श्वेषुरीरिषः ॥ मानोव्वीरान्नुद्रभामिनोव्वधीर्हविष्मन्तः
सदमित्त्वाहवामहे । ॐ अस्त्राय फट् ॥६॥

ध्यानम् ।

ध्यायेन्नित्यम्महेशं रजतगिरिनिभं चारुचन्द्रावतंसं ।
रत्नाकल्पोज्वलाङ्गम्परशुमृगवराभीतिहस्तम्प्रसन्नम् ॥
पद्मासीनं समन्तात्स्तुतममरगणैर्व्याघ्रकृत्तिं वसानं ।
विश्वाद्यंविश्ववन्द्यंनिखिलभयहरम्पञ्चवक्त्रन्त्रिनेत्रम् ॥१॥

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

विश्वकर्मादिवका सर्वत्र चक्षु, मुख, बाहु, पाद छन्। उनै एकाङ्गी परमात्मादेवले यो स्वर्ग र पृथिवीलाई उत्पन्न गर्दै आफ्नै हात र चरणबाट ठीक-ठाक गरेर तत् स्वरुप बनाइ दिऊन्। ॥५॥ (वेद १७।१९)

हे रुद्र ! तपाईं हाम्रा नाति, पुत्र, हामी र हाम्रा गाई, अश्व आदिमा क्रोधित नहुनुहोस्। हे रुद्र ! तपाईं हाम्रा क्रोधी वीरहरुलाई पनि नष्ट नगर्नुहोस्। हामी सदा नै भावयुक्त भएर तपाईंको आह्वान गर्दछौं ॥६॥ (वेद १६।१६)

भावार्थ : ।

चाँदीका पर्वतसमान जसको श्वेतकान्ति छ, जो सुन्दर चन्द्रमालाई आभूषण रुपबाट शिरमा धारण गर्नुहुन्छ, रत्नमय अलङ्कारहरुद्वारा जसको शरीर उज्ज्वल छ, जसका हातहरूमा परशु, मृग वर र अभय छन्, जो सदा प्रसन्न हुनुहुन्छ, तथा पद्मका आसनमा विराजमान हुनुहुन्छ, जसका चारैतिर देवतागणहरू उभिएर स्तुति गर्दछन्, जो बाघको छाला धारण गर्नुहुन्छ र विश्वका आदि, जगत् उत्पत्तिका बीज र समस्त भयहरुलाई नाश गर्ने, पाँच मुख र तीन नेत्र भएका त्यस्ता प्रभु महेश्वरलाई म प्रतिदिन ध्यान गर्दछु।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

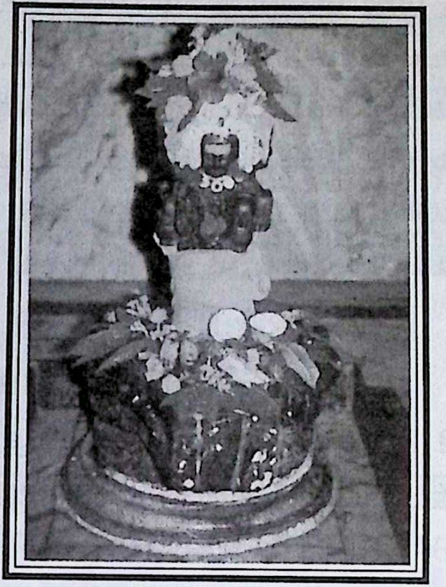

तव तत्त्वं न जानामि किदृशोऽसि महेश्वरः ।
यादृशोऽसि महादेव तादृशाय नमोनमः ॥

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

रुद्राऽभिषेक पाठ विधिः ।

सर्वप्रथम १ अध्यायदेखि ५ अध्यायका १६ मन्त्रसम्म पूरा पाठ गर्ने । त्यसपछि ५ अध्यायका ६६ मन्त्र पूरा पाठ गरी पुनः ५ अध्यायका १६ मन्त्र र ६ अध्यायका १८ मन्त्र पाठ गर्दा १ आवृत्ति पाठ हुन्छ । यसै क्रमले ११ आवृत्ति पाठ गरेर अन्तमा ७ अध्यायबाट स्वस्तिप्रार्थनामन्त्रहरु पूरा पाठ गर्ने यस विधिलाई १ (षडङ्ग) रुद्री पाठ भनिन्छ । (प्रारम्भ र अन्तमा षडङ्गन्यास पनि गर्नुपर्दछ ।)

(१) षडङ्ग रुद्राऽभिषेक – १ आवृत्ति पूरा पुस्तक पाठ ।

(२) रुद्री पाठ – ११ आवृत्ति पाठ ।

(३) लघु रुद्राऽभिषेक – १२१ रुद्री पाठ ।

(४) महारुद्राऽभिषेक – १३३१ रुद्री पाठ ।

(५) अति रुद्राऽभिषेक – १४६४१ रुद्री पाठ ।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

ॐ श्री साम्बसदाशिवाय नमः ।

अथ रुद्राष्टाऽध्यायी प्रारभ्यते ।

अथ प्रथमोऽध्यायः ।

अ.१ हरिः ॐ गणानान्त्वागणपतिꣳ हवामहेप्प्रियाणान्त्वाप्प्रियप अ.१
तिꣳ हवामहेनिधीनान्त्वानिधिपतिꣳहवामहेव्वसोमम । आहमजानिग
र्ब्भधमात्त्वमजासिगर्ब्भधम् ॥१॥ गायत्रीत्त्रिष्टुब्जगत्यनुष्टुप्पङ्क्त्या
सह । बृहत्त्युष्णिहाककुप्प्सूचीभिः शम्म्यन्तुत्त्वा ॥२॥ द्विपदायाश्च
तुष्पदास्त्रिपदायाश्च्चषट्पदाः ॥ व्विच्छन्दायाश्च्चसच्छन्दाः सूची
भिः शम्म्यन्तुत्त्वा ॥३॥ सहस्तौमाः सहछन्दसऽआवृतः सहप्प्रमाऽ

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

आचार्य श्री युगलकिशोरकृत
पहिलो अध्यायको नामसरी टीका प्रारम्भ ।

हे गणहरुमा श्रेष्ठ गणपति ! तपाईंलाई हामीहरु आह्वान गर्दछौं । प्रियहरुमा प्रियपति तपाईंलाई हामीहरु आह्वान गर्दछौं । सुखका निधिहरुमा श्रेष्ठ सुखका निधिपति तपाईंलाई हामीहरु आह्वान गर्दछौं । हे वसुस्वरुप हामीहरूका स्वामी बीजस्वरुप तपाई हामी सम्पूर्ण प्राणीहरुका गर्भधारक हुनुहुन्छ ॥१॥ (वेद २३।१९)

हे गणहरुका स्वामी ! गायत्री, त्रिष्टुप्, जगती, अनुष्टुप्, पंक्ति, बृहति, उष्णिक्, ककुभ यी छन्दहरु तपाईंका सूचिहरुद्वारा संस्कृत गरिएका छन् ॥२॥ (वेद २३।३३)

द्विपदा, जो त्रिपदा चतुष्पदा र षट्पदा छन्दहरू छन् । विगत छन्द भाव र लक्षणयुक्त छन्दहरु पनि तपाईंकै सूचिहरुद्वारा संस्कृत गरिएका छन् ॥३॥ (वेद २३।३४)

स्तोम, छन्द, कर्म तथा प्रमाण सहित सात दिव्य ऋषिहरु (भरद्वाज, कश्यप, गौतम, अत्रि, विश्वामित्र, जमदग्नि र वशिष्ठ) ले सृष्टि यज्ञलाई प्राप्त गरेका थिए । पूर्वकल्पका दैवी

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

ऋषयः सप्तदैव्याः। पूर्वेषाम्पन्थामनुदृश्य धीरा ऽअन्वालेभि
रेरत्थ्योनरश्मीन् ॥४॥ ॐ यज्जाग्रतोदूरमुदैतिदैवन्तदुसुप्तस्य
तथैवैति। दूरङ्गमञ्ज्योतिषाञ्ज्योतिरेकन्तन्मेमनः शिवसङ्कल्प
अ.१ मस्तु ॥५॥ येनकर्म्माण्यपसोमनीषिणोयज्ञेकृण्वन्तिविदथेषुधी अ.१
१ राः। यदपूर्व्वंयक्षमन्तः प्रजानान्तन्मेमनः शिवसङ्कल्पमस्तु
॥६॥ यत्प्रज्ञानमुतचेतोधृतिश्चयज्ज्योतिरन्तरमृतम्प्रजासु।
यस्मान्नऽऋतेकिञ्चनकर्म्मक्रियतेतन्मेमनः शिवसङ्कल्पमस्तु
॥७॥ येनेदम्भूतम्भुवनम्भविष्यत्परिगृहीतममृतेनसर्व्वम्। येनयज्ञ
स्तायतेसप्तहोतातन्मेमनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥८॥ यस्मिन्नृचः

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

ऋषिहरूको मार्गलाई अनुशरण गरेर उनै धीमान् ऋषिहरूले यस सृष्टि कर्मलाई प्रारम्भ गरे। जसरी सारथि इच्छित स्थानमा पुग्नको लागि घोडाको लगाममलाई ग्रहण गर्दछ ॥४॥ (वेद ३४।४९)

मनुष्यहरूको दिव्य शक्तिले युक्त जो मन छ। जाग्रत अवस्थाबाट निस्केर टाढा पुग्दछ त्यो टाढा भएको ज्योतिहरूको एक नै जो मेरोमन छ त्यो हे प्रभो ! शिव सङ्कल्पकारी होस् ॥५॥ (वेद ३४।१)

कर्मवान् मनीषी र बुद्धिमान् मनुष्य यज्ञमा तथा अन्य धन प्राप्तिको क्षेत्रमा जुन मनद्वारा नै कर्म गर्दछन्। मनुष्यहरूको भित्र जो अपूर्व र प्रकाशमान् ज्योति छ त्यो मेरो मन हे प्रभो ! शिव सङ्कल्पकारी होस् ॥६॥ (वेद ३४।२)

जो प्रज्ञा छ, जो चेतना स्वरूप छ र जो धैर्य छ। मुनष्यहरूका भित्र जो ऋत संज्ञक ज्योति छ। जसका विना कुनै पनि कर्म गर्न सकिंदैन त्यो मेरो मन हे प्रभो ! शिव सङ्कल्पकारी होस् ॥७॥ (वेद ३४।३)

जुन अमरमनद्वारा यो भूत, भविष्य र वर्तमान जगत्धारित गरेको छ। जसद्वारा सात होताहरू भएको यज्ञ विस्तारित गरिन्छ। त्यो मेरो मन हे प्रभो ! शिव सङ्कल्पकारी होस् ॥८॥ (वेद ३४।४)

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

सामयजूꣳषि यस्मिन्प्रतिष्ठिता रथनाभाविवाराः। यस्मिँश्चित्तꣳ
सर्व्वमोतम्प्रजानान्तन्मेमनः शिवसङ्कल्प्पमस्तु ॥९॥ सुषारथिरश्श्वा
निवयन्मनुष्ष्यान्नेनीयतेभीशुभिर्व्वाजिनऽइव । हृत्प्रतिष्ठंयदजिर
अ.१ ञ्जविष्ठन्तन्मेमनः शिवसङ्कल्प्पमस्तु ॥१०॥ अ.१

ॐ हृदयाय नमः ।

इति प्रथमोऽध्यायः ।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

जसमा ऋचाहरू सामगान यजुष्‌रथको नाभिमा आराहरू जस्तै प्रतिष्ठित छ, त्यो मेरोमन हे प्रभो ! शिव सङ्कल्पकारी होस् ॥९॥ (वेद ३४।५)

कुशल सारथिले घोडाहरूलाई इच्छित स्थानमा लैजाने समान वा लगामद्वारा घोडाहरूलाई नियन्त्रित राख्ने समान वा लगामद्वारा घोडाहरूलाई नियन्त्रित राख्ने समान मनुष्यलाई जहाँतहाँ लैजान्छ। जो हृदयमा प्रतिष्ठित, अजर र अत्यन्त वेगवान छ। त्यो मेरोमन हे प्रभो ! शिव सङ्कल्पकारी होस् ॥१०॥ (वेद ३४।६)

पहिलो अध्यायको नामसरी टीका समाप्त।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

अ.२

अथ द्वितीयोऽध्यायः ।

हरिः ॐ सहस्रशीर्षापुरुषः सहस्राक्षः सहस्रपात् । सभूमिं सर्वतस्पृत्वात्यतिष्ठद्दशाङ्गुलम् ॥१॥ पुरुषऽएवेदं सर्वंयद्भूतंयच्चभाव्यम् । उतामृतत्त्वस्येशानोयदन्नेनातिरोहति ॥२॥ एतावानस्यमहिमातोज्ज्यायाँश्चपूरुषः । पादोऽस्यविश्वाभूतानित्रिपादस्यामृतन्दिवि ॥३॥ त्रिपादूर्ध्वऽउदैत्पुरुषःपादोस्येहाभवत्पुनः । ततोविष्वङ्व्यक्रामत्साशनानशनेऽअभि ॥४॥ ततोविराडजायतविराजोऽअधिपूरुषः । सजातोऽअत्यरिच्यतपश्चाद्भूमिमथोपुरः ॥५॥ तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतः सम्भृतम्पृषदाज्ज्यम् । पशूँस्ताँश्चक्

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

दोस्रो अध्यायको नामसरी टीका प्रारम्भ ।

परमात्मा हजारौं शिर, हजारौं आँखा र हजारौं पाऊ भएको हुनुहुन्छ । उनै परमात्मा सबैतिर भूमिलाई स्पर्श गरेर पनि प्रपञ्चरूपी जगत्को विकारदेखि दश अंगुल टाढा रहनुहुन्छ ॥१॥ (वेद ३१।१)

यो सम्पूर्ण जगत् उनै पुरुषको हो । जो भयो र हुनेछ त्यो अमृततत्त्वको पनि स्वामी हुनुहुन्छ । जो अन्नरूपी अमृतद्वारा वृद्धिलाई प्राप्त गर्दछ ॥२॥ (वेद ३१।२)

परमात्माको सृष्टिको महिमा त यति छ भने उहाँको महिमा त यसभन्दा पनि अधिक नै छ । यी समस्त प्राणीहरू उहाँको चतुर्थांश मात्र छन् । उहाँको एक अंशबाट संसारका सबै प्राणीहरू उत्पन्न भएका हुन् ॥३॥ (वेद ३१।३)

तीन अंश (परमात्मा) पुरुष उर्ध्व (अविकारी अवस्थामा स्थित) हुनुहुन्छ । एक अंशबाट यो ब्रह्माण्डमा पञ्च भूतादि रूपमा परिणत हुनुभयो । परमात्मा त्यो एक अंशबाट जीव र भोक्ता बनी व्याप्त हुनुभयो ॥४॥ (वेद ३१।४)

उनै परमात्माबाट ब्रह्माण्ड उत्पन्न भयो, ब्रह्माण्डबाट जीव रूपी पुरुष उत्पन्न भएर लोकहरूको सृष्टि गर्नुभयो ॥५॥ (वेद ३१।५)

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

क्रेव्वायव्व्यानारण्याग्ग्राम्म्याश्चये ॥६॥ तस्माद्यज्ञात्सर्व्वहुतऽऋ
चः सामानिजज्ञिरे। छन्दाᳬंसिजज्ञिरेतस्म्माद्यजुस्तस्म्मादजायत
॥७॥ तस्म्मादश्श्वाऽअजायन्तयेकेचोभयादतः। गावोहजज्ञिरेत
अ.२ स्मात्तस्माज्जाताऽअजावयः ॥८॥ तंय्यज्ञम्बर्हिषिप्प्रौक्षन्पुरुषञ्जात अ.२
मग्ग्रतः। तेनदेवाऽअयजन्तसाद्ध्याऽऋषयश्चये ॥९॥ यत्पुरुषंव्व्य
दधुः कतिधाव्व्यकल्प्पयन्। मुखङ्किमस्यासीत्किम्बाहूकिमूरूपादाऽउ
च्च्येते ॥१०॥ ब्ब्राह्मणोऽस्यमुखमासीद्बाहूराजन्न्यः कृतः। ऊरू
तदस्ययद्वैश्यः पद्भ्याᳬंशूद्रोऽअजायत ॥११॥ चन्द्रमामनसोजात
श्चक्षोः सूर्य्योऽअजायत ॥ श्श्रोत्राद्वायुश्चप्प्राणश्चमुखादग्निर

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

उनै सर्वहोम (सर्वं हूयते यस्मिन् स सर्वहुत) यज्ञ पुरुषबाट यी खाद्य र पेय पदार्थहरूको सम्पादन भएको छ। उनैद्वारा वायु (गति) प्रधान पशुहरूको सृष्टि भयो। जो ग्राम तथा वनमा रहन्छन् ॥६॥ (वेद ३१।६)

उनै सर्वहोम यज्ञ पुरुषबाट ऋचाहरू र साम (गाना) उत्पन्न भए। गायत्री आदि छन्दहरू उनैबाट उत्पन्न भए र यजुर्वेद पनि उनैबाट उत्पन्न भयो ॥७॥ (वेद ३१।७)

उनै परमात्माबाट अश्व उत्पन्न भए साथै जुन पशुका तल र माथि दाँतहरू हुन्छन् तिनीहरू पनि उत्पन्न भए। गाई तथा भेडा बाख्रा पनि उनैबाट उत्पन्न भए ॥८॥ (वेद ३१।८)

भगवान्‌को मानसिक यज्ञबाट प्रथम उत्पन्न पुरुषलाई यज्ञार्थ दर्भहरूले प्रोक्षित गरियो। त्यसद्वारा देवताहरूले यजन गरे। जो साध्य तथा ऋषिहरू थिए ॥९॥ (वेद ३१।९)

ऋषिहरूले उनै पुरुषलाई कति प्रकारले कल्पना गरेका थिए। उहाँको मुख के थियो ? बाहु के थिए ? पाद र जंघा केलाई भनिन्थ्यो ? ॥१०॥ (वेद ३१।१०)

उनै विराट पुरुषको मुखलाई ब्राह्मण कल्पना गरियो। बाहुलाई क्षत्री, दुई जंघालाई वैश्य र पादलाई शूद्रको कल्पना गरियो ॥११॥ (वेद ३१।११)

(एते अवयवाः शिर प्रभृतयः पुरुषस्य विद्यन्ते न अन्ये)

उनै विराट पुरुषको मनबाट चन्द्रमा उत्पन्न भए, आँखाबाट सूर्य उत्पन्न भए। कर्णबाट वायु र प्राण उत्पन्न भए र मुखबाट अग्नि उत्पन्न भए ॥१२॥ (वेद ३१।१२)

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

जायत ॥१२॥ नाभ्याऽआसीदन्तरिक्षꣳ शीर्ष्णोद्यौः समवर्त्तत ।
पद्भ्याम्भूमिर्द्दिशꣳ श्रोत्रात्तथालोकाँ २ ऽअकल्प्पयन् ॥१३॥ यत्पुरुषे
णहविषादेवायज्ञमतन्वत । व्वसन्तोऽस्यासीदाज्ज्यङ्ग्रीष्मऽइध्मः शर
अ.२ द्धविः ॥१४॥ सप्तास्यासन्न्परिधयस्त्रिः सप्प्तसमिधः कृताः । अ.२
देवायद्यज्ञन्तन्न्वानाऽअबध्नन्पुरुषम्पशुम् ॥१५॥ यज्ञेनयज्ञमयजन्तदे
वास्तानिधर्म्माणिप्प्रथमान्यासन् । तेहनाकम्महिमानः सचन्तय
त्रपूर्व्वेसाद्ध्याः सन्तिदेवाः ॥१६॥ अद्भ्यः सम्भृतः पृथिव्व्यैरसा
च्चविश्श्वकर्म्मणः समवर्त्तताग्ग्रे । तस्यत्त्वष्टाव्विदधद्रूपमेतितन्म
र्त्यस्यदेवत्त्वमाजानमग्ग्रे ॥१७॥ व्वेदाहमेतम्पुरुषम्महान्तमादित्यवर्ण्णं

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

विराट् पुरुषको नाभिबाट अन्तरिक्ष उत्पन्न भयो । शिरबाट स्वर्ग उत्पन्न भयो । पादबाट भूमि उत्पन्न भयो, कर्णबाट दिशाहरू उत्पन्न भए । त्यस्तै प्रकारले सबै लोकलाई कल्पना गर्नुभएको थियो ॥१३॥ (वेद ३१।१३)

जब पुरुषरूपी हविद्वारा देवताहरूले यज्ञ विस्तारित गरेका थिए । त्यो बेला वसन्त ऋतु यज्ञको घृत थियो । ग्रीष्म ऋतु इन्धन थियो र शरद् ऋतु हवि थियो ॥१४॥ (वेद ३१।१४)

त्यस यज्ञका सात परिधिहरू थिए, सातैवटा समिधा बनाइएका थिए । त्यतिबेला देवताहरूले यज्ञलाई विस्तारित गर्दा प्रजापति पुरुषलाई नै आलभ्य पशु गरेर बाँधेका थिए ॥१५॥ (वेद ३१।१५)

देवताहरूले यज्ञद्वारा नै यज्ञ पुरुषलाई पूजन गरेका थिए । परन्तु उनी पूर्वकालका धर्म थिए । उनै महिमावान् ऋषिहरूले पूजनद्वारा स्वर्ग प्राप्त गरेका थिए । जहाँ पूर्व साध्य र देवताहरू बास गर्दछन् ॥१६॥ (वेद ३१।१६)

जलबाट संगृहीत पृथ्वीमा विश्वकर्माको रसबाट उत्पन्न हिरण्यगर्भ प्रथम पुरुष थिए । सूर्यदेवले त्यो रूपको निर्धारित गर्नुभयो । पूर्वकालमा मरणधर्मा उनले आजानदेव अर्थात् जन्मतः देवत्व प्राप्त गरे ॥१७॥ (वेद ३१।१७)

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

न्तमसः परस्तात् । तमेवव्विदित्त्वातिमृत्युमेतिनान्यः पन्थाव्विद्यते
यनाय ॥१८॥ प्रजापतिश्च्चरतिगर्ब्भेऽअन्तरजायमानोबहुधाव्विजा
यते । तस्ययोनिम्परिपश्यन्तिधीरास्तस्मिन्हतस्त्थुर्ब्भुवनानिविश्श्वा
॥१९॥ योदेवेब्भ्यऽआतपतियोदेवानाम्पुरोहितः॥ पूर्व्वोयोदेवेब्भ्योजा
अ.२ तोनमोरुचायब्ब्राह्मये ॥२०॥ रुचम्ब्राह्मञ्जनयन्तोदेवाऽअग्रेतदब्रुव अ.२
न् । यस्त्वैवम्ब्राह्मणोव्विद्यात्तस्यदेवाऽअसन्वशे ॥२१॥ श्रीश्च्चते
लक्ष्मीश्च्चपत्क्न्यावहोरात्रेपाश्श्वेनक्षत्राणिरूपमश्श्विनौव्व्यात्तम् ।
इष्णन्निषाणामुम्मऽइषाणसर्व्वलोकम्मऽइषाण ॥२२॥
ॐ शिखायै वषट् । इति द्वितीयोऽध्याय : ।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

अन्धकारदेखि पर यी महान् परम पुरुष आदित्य स्वरूपलाई म जान्दछु, वहाँलाई जानेपछि कोही पनि मृत्युलाई उल्लंघन गर्न सक्दछ। मोक्षको लागि अर्को मार्ग छैन ॥१८॥ (वेद ३१।१८)

प्रजापतिले नै गर्भभित्र उत्पन्न भएर गति प्रदान गर्दछन्। उनै विविध प्रपञ्चबाट उत्पन्न हुन्छन्। उनको उत्पत्ति या मूल सत्तालाई त केवल बुद्धिमानले नै देख्दछन्। उनैमा यो समस्त भुवन स्थित छ ॥१९॥ (वेद ३१।१९)

जो देवताहरूको लागि प्रकाशमान् तथा पुरोहित हुनुहुन्छ। देवताहरूदेखि जो पूर्व नै उत्पन्न हुनुभएको थियो। उनै ब्रह्मतेजको लागि सर्वथा नमस्कार गर्दछु ॥२०॥ (वेद ३१।२०)

ब्रह्मतेजलाई उत्पन्न गर्दै पूर्वकालमा देवताहरूले उंनीसँग भने जो ब्राह्मण परमात्मालाई यस प्रकार ब्रह्मतेजको रूपमा जान्दछ। उसैको बसमा देवताहरू हुनेछन् ॥२१॥ (वेद ३१।२१)

हे परमपुरुष ! श्री र लक्ष्मी तपाईंका पत्नी हुन्। अहोरात्र तपाईंका दुई पार्श्व हुन्। नक्षत्र तपाईंको रूप हो। द्यावापृथिवी तपाईंको फैलिएको मुख हो। हे भगवान् तपाईं मलाई शरणमा लिने इच्छा गर्नुहोस्। यो लोक र परलोक मेरो लागि राम्रो होस् तथा मुक्त हुन सकूँ ॥२२॥ (वेद ३१।२२)

दोस्रो अध्यायको नामसरी टीका समाप्त।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

अथ तृतीयोऽध्याय: ॥

अ.३ हरिः ॐ आशुः शिशानोव्वृषभोनभीमोघनाघनः क्षोभणश्चर्षणीनाम् ॥ सङ्क्रन्दनोनिमिषऽएकवीरः शतꣳ सेनाऽअजयत्त्साकमिन्द्रः ॥१॥ सङ्क्रन्दनेनानिमिषेणजिष्ष्णुनायुत्त्कारेणदुश्च्यवनेनधृष्णुना । तदिन्द्रेणजयततत्त्सहद्ध्वंयुधोनरऽइषुहस्तेनव्वृष्ष्णा ॥२॥ सऽइषुहस्तैःसनिषङ्गिभिर्व्वशीस ꣳ स्रष्टासयुधऽइन्द्रोगणेन । सꣳसृष्टजित्त्सोमपाबाहुशर्द्ध्युग्ग्रधन्न्वाप्प्रतिहिताभिरस्ता ॥३॥ बृहस्प्पते परिदीयारथेनरक्षोहामित्राँ२॥अपबाधमानः । प्प्रभञ्जन्त्सेनाःप्प्रमृणो अ.३

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

तेस्रो अध्यायको नामसरी टीका प्रारम्भ ।

शीघ्रगामी आफ्नो वज्रलाई तीक्ष्ण गर्दै साँढेका समान भयङ्कर रूपधारी, शत्रुहरूलाई अत्यन्तै घात गर्ने भएका, शत्रु पक्षलाई ध्वनिद्वारा संक्षुब्ध गर्ने भएका, आँखाका पलक नमार्ने भएका, अत्यन्त वीर ती इन्द्र एक्लै नै शत्रुका सयौं सेनाहरूलाई जित्नुहुन्छ ॥१॥ (वेद १७।३३)

हे युद्ध गर्ने भएका इन्द्र समर्थक मनुष्यहरू हो ! ती इन्द्रदेव शब्दकारी, पलक नमार्ने भएका, जयशील, युद्धकारी, अजय, प्रगल्भ तथा निर्भय वाणहरूले युक्त भएका हात र कामना वर्षक इन्द्रद्वारा तिमी सबै आफ्ना-आफ्ना शत्रुलाई वसमा पार ॥२॥ (वेद १७।३४)

ती युद्धकारी इन्द्र हातमा बाण र तरवार युक्त भएका, मरूद्‌गण साथमा लिएका शत्रुहरूलाई (विजय) परास्त गर्न समर्थ हुनुहुन्छ र धनुष वाण चलाउनमा पनि अत्यन्त निपुण हुनुहुन्छ ॥३॥ (वेद १७।३५)

हे बृहस्पते इन्द्र ! तिमी आफ्नो रथद्वारा सर्वत्र संचरण गर । राक्षसहरूका नाशक, शत्रुहरूका बाधक शत्रुसेनालाई भङ्ग गर्ने तथा संहार गर्ने र युद्धद्वारा शत्रुलाई पराजित गर्ने भएका हे इन्द्र ! तपाई हाम्रा रथहरूको रक्षक हुनुहुन्छ ॥४॥ (वेद १७।३६)

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

युधाजयन्तस्म्माकमेद्ध्यविता रथानाम् ॥४॥ बलविज्ञायस्थविरꣳ प्प्र
वीरꣳ सहस्वान्न्वाजीसहमानऽउग्ग्रः। अभिवीरोऽअभिसत्त्वासहो
जाजैत्त्रमिन्द्ररथमातिष्ठगोवित् ॥५॥ गोत्त्रभिदङ्गोविदंव्वज्ज्रबाहुञ्ज
यन्तमज्ज्मप्प्रमृणन्तमोजसा । इमꣳ सजाताऽअनुवीरयद्ध्वमिन्
अ.३ द्रꣳ सखायोऽअनुसꣳरभद्ध्वम् ॥६॥ अभिगोत्त्राणिसहसागाहमानोद अ.३
योव्वीरः शतमन्न्युरिन्द्रः। दुश्च्च्यवनः पृतनाषाडयुद्ध्योस्म्माकꣳ
सेनाऽअवतुप्प्रयुत्सु ॥७॥ इन्द्रऽआसान्नेताबृहस्प्पतिर्द्दक्षिणायज्ञः पु
रऽएतुसोमः। देवसेनानामभिभञ्जतीनाञ्जयन्तीनाम्मरुतोयन्त्व
ग्ग्रम् ॥८॥ इन्द्रस्यव्वृष्णोव्वरुणस्यराज्ञऽआदित्यानाम्मरुताꣳ शर्द्ध

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

शत्रुको बललाई जान्ने भएका, सर्वमान्य, प्रकृष्ट वीर, बलवान्, अन्नवान्, उग्रवीर तथा सेवकहरूबाट घेरिएका बलदेखि उत्पन्न र स्तुति वाणीलाई जान्नेभएका हे इन्द्र ! तपाईं जयशील रथमा आरुढ हुनुहोस् ॥५॥ (वेद १७।३७)

असुरहरूको गोत्रलाई भेदन गर्ने भएका, स्तुति र वाणीलाई जान्ने भएका, बज्रबाहुद्वारा युद्धमा विजय प्राप्त गर्ने भएका र स्वबलबाट शत्रुलाई भयभीत गराउने इन्द्रलाई हे मित्रहरू हो ! स्तुतिद्वारा युद्ध गर्नकोलागि उत्तेजित गर ॥६॥ (वेद १७।३८)

असुरकुललाई तथा मेघसमूहलाई छिन्न-भिन्न गर्ने भएका शत्रुमाथि दयाहीन, वीर, बहुत क्रोधित अप्रच्याव्य सेनालाई अभिभूत गर्ने भएका प्रति योद्धा रहित उनै इन्द्रले युद्धमा हाम्रा सेनाहरूलाई रक्षा गरून् ॥७॥ (वेद १७।३९)

इन्द्र तथा बृहस्पति हाम्रा यस सेनाका नेता हुन् । यज्ञका अधिष्ठाता विष्णु दक्षिण पार्श्वमा रहनुहुन्छ र सोम अग्रसर छन् । शत्रुका सेनाहरूलाई टुक्रा-टुक्रा गर्ने भएका तथा विजयशील हाम्रा देवताका सेनाहरूका साथ अगाडि मरुद् गणहरू हिंडून् ॥८॥ (वेद १७।४०)

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

अ.३

ऽउग्ग्रम् । महामनसाम्भुवनच्च्यवानाङ्घोषोदेवानाञ्जयतामुदस्त्था
त् ॥९॥ उद्धर्षयमघवन्नायुधान्युत्सत्त्वनाम्मामकानाम्मनाᳬसि ।
उद्वृत्रहन्न्वाजिनांव्वाजिनान्न्युद्रथानाञ्जयतांय्यन्तुघोषाः ॥१०॥
अस्माकमिन्द्रः समृतेषुद्ध्वजेष्ष्वस्माकंय्याऽइषवस्ताजयन्तु । अस्मा
कंव्वीराऽउत्तरेभवन्त्वस्माँ२ ॥ उदेवाऽअवताहवेषु ॥११॥ अमीषाञ्चि
त्तम्प्रतिलोभयन्तीगृहाणाङ्गान्न्यप्प्वेपरेहि । अभिप्प्रेहिनिर्द्दहहृत्सुशोकै
रन्धेनामित्त्रास्तमसासचन्ताम् ॥१२॥ अवसृष्टापरापतशरव्व्येब्रह्मसं
सᳬशिते । गच्छामित्त्रान्न्प्रपद्द्यस्वमामीषाङ्कञ्चनोच्छिषः ॥१३॥
प्रेताजयतानरऽइन्द्रोवः शर्म्मयच्छतु । उग्ग्रावः सन्तुबाहवोनाधृष्ष्या

अ.३

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

भक्तहरूको कामना अनुसार वर्षा गर्ने इन्द्र, वरुण आदित्यहरू र मरुद्गणहरू अत्यन्त महान बल र मन भएका लोकहरूलाई जित्ने भएका देवताहरूले बलद्वारा विजय गरेर जयघोष गरे ॥९॥ (वेद १७।४१)

हे धनवान् इन्द्र ! हाम्रा हतोत्साही वीरहरूका मनोबल तथा आयुधहरूलाई माथि उठाउनुहोस् । हे वृत्रहन् ! वेगवान्हरूका घोडा र जयघोषको ध्वनि माथि उठोस् ॥१०॥ (वेद १७।४२)

माथि उठेको ध्वजा शत्रुका ध्वजाहरूबाट सङ्गत भएमा इन्द्र हाम्रा रक्षक बनून् । इन्द्रका कृपाले प्राप्त जो बाणहरू छन् तिनै बाणले शत्रुलाई जितून् । हाम्रा वीर सेना शत्रुहरूलाई कष्टदायी बनून् । हे देवहरू ! हामीहरूले तपाईंहरूलाई याद गर्दा तपाईंहरू हाम्रो रक्षा गर्नुहोस् ॥११॥ (वेद १७।४३)

शत्रुको चित्तलाई मोहित गर्ने हे इन्द्र देव ! यिनै शत्रुहरूका चित्तलाई प्रतिलुब्ध बनाउँदै तिमी यिनका अङ्गहरूलाई लिएर टाढा जाऊ र अन्य अङ्गहरूलाई ग्रहण गर्ने आकांक्षाले पुनः यसमा प्रविष्ट गर । तिमी यिनीहरूका हृदयलाई पुत्रादिको शोकबाट दग्ध गरिदेऊ । ती हाम्रा शत्रुहरू अत्यन्त अन्धकारमा परिणत होऊन् ॥१२॥ (वेद १७।४४)

हे मन्त्रतीक्ष्णी कृते ! हे शरवृष्टे ! तिमीलाई छोड्ने भएको हुनाले तेजसँग शत्रुतिर अगाडि बढी उनीहरूमा आरोपित भइदेऊ । हे शरवृष्टे ! शत्रुहरूमा कुनै पनि जीवित हुन नपाऊन् ॥१३॥ (वेद १७।४५)

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

षथासंथ ।।१४।। असौषासेनामरुत ꣳपरैषामभ्यैतिनऽओजसास्प्पर्द्धे
माना । ताङ्गूहततमसापव्व्रतेनषथामीऽअन्न्योऽअन्न्यन्नजानन् ।।१५।।
षत्रबाणाः सम्पतन्तिकुमाराव्विशिखाऽइव । तन्नऽइन्द्रोबृहस्प्पति
रदितिꣳ शर्म्मषच्छतुविश्श्वाहाशर्म्मषच्छतु ।।१६।। मर्म्माणितेव्वर्म्म
णाच्छादयामिसोमस्त्वाराजामृतेनानुवस्ताम् । उरोर्व्वरीयोव्वरुणस्
तेकृणोतुजयन्तन्त्वानुदेवामदन्तु ।।१७।।

ॐ कवचाय हुम् ।

इति तृतीयोऽध्यायः ।

अ.३

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

हे मेरा सेनाका मनुष्यहरू हो ! तिमीहरू शत्रुमाथि जाई लाग र तिनीहरूमाथि विजय प्राप्त गर। तिमीहरूलाई इन्द्रले सुख प्रदान गरून्। तिम्रा भुजाहरू बलयुक्त बनून् र उनीहरूले तिमीहरूलाई हराउन नसकून् ॥१४॥ (वेद १७।४६)

हे मरुद्गण ! बल सहित भिडन्त गर्दै यी शत्रुका सेनाहरू हामी माथि जाइ लागिराखेका छन्। तिनीहरूलाई यस्तो प्रकारको अन्धकारले ढाकिदेऊ कि तिनीहरू किं कर्तव्यविमूढ भएर परस्परमा एकले अर्कोलाई पनि चिन्ह नसकून् ॥१५॥ (वेद १७।४७)

जुन युद्धमा कुमारका केश समान प्रशस्त बाण वर्षिरहन्छन्। त्यहाँ इन्द्र, बृहस्पति र अदितिले सधैं हामीमा शान्ति प्रदान गरून् ॥१६॥ (वेद १७।४८)

हे वीर ! तिम्रा मर्मस्थानलाई म कवचद्वारा ढाकिदिन्छु । राजा सोमले तिमीलाई अमृतमा डुबाइदिऊन्। राजा वरुण तिम्रा कवच पृथुका भन्दा पनि श्रेष्ठ बनाइदिऊन्। तिम्रो जयकार गर्दै देवताहरूले अझ धेरै प्रोत्साहित गरून् ॥१७॥ (वेद १७।४९)

तेस्रो अध्यायको नामसरी टीका समाप्त ।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

अथ चतुर्थोऽध्यायः ॥

हरिः ॐ व्विभ्राड्बृहत्पिबतुसोम्म्यम्मद्ध्वायुर्द्दधद्यज्ञपतावविह्रुत
म् । व्वातजूतोयोऽअभिरक्षतित्त्मनाप्प्रजाः पुपोषपुरुधाव्विराजति
॥१॥ उदुत्त्यञ्जातवेदसन्देवंव्वहन्तिकेतवः । दृशेविश्श्वायसूर्य्यम्
॥२॥ येनापावकचक्क्षसाभुरण्यन्तञ्जनाँ २।ऽअनु । त्वंव्वरुणपश्श्यसि
॥३॥ दैव्व्यावद्ध्वर्य्यूऽआगतꣳ रथेनसूर्य्यत्त्वचा । मद्ध्वायज्ञꣳ स
मञ्जाथे । तम्प्रत्क्नथाऽयंव्वेनश्चित्रन्देवानाम् ॥४॥ तम्प्रत्क्नथापू
र्व्वथाविश्श्वथेमथाज्ज्येष्ठतातिम्बर्हिषदꣳ स्वर्व्विदम् । प्रतीचीनंव्वृ

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

चौथो अध्यायको नामसरी टीका प्रारम्भ ।

विशेष रूपले शोभायमान र महान सूर्य यज्ञपति यजमानमा अचञ्चल आयुष्यलाई धारणा गर्दै सोममय मधुको पान गरून्। वायुबाट प्रेरित जो सूर्य स्वयं नै प्रजाहरूको रक्षा गर्दछन्। र उनीहरूलाई अनेक प्रकारबाट पोषण गर्दछन्। उनी विशेष रूपबाट द्युलोकमा शोभित छन् ॥१॥ (वेद ३३।३०)

उनै जातप्रज्ञान सूर्यदेव विश्वलाई हेर्नको लागि रश्मिहरूमाथि द्युलोकमा रहन्छन्॥२॥ (वेद ३३।३१)

हे पवित्र गर्ने वरुण देव ! आफ्नो जुन प्रकाशद्वारा तपाईं हविरादिबाट देवताले भरण गर्ने यजमानहरूलाई हेर्नुहुन्छ। त्यही प्रकाशद्वारा हामी स्तुति गर्नेहरूलाई पनि हेर्नुहोस् ॥३॥ (वेद ३३।३२)

हे दैवि अघ्वर्यू अश्विनौ ! आफ्नो सूर्यप्रभारथबाट यज्ञमा आउनुहोस्। मधु यज्ञलाई संगत वा कृतार्थ गर्नुहोस्। तंप्रत्न्था, अयंवेन, चित्रंदेवाना मन्त्रको अर्थ क्रमैले तल लेखिएको छ॥४॥ (वेद ३३।३३)

हे सोम ! चिरन्तन पूर्वकाल, सर्वकाल, वर्तमानकालका अन्यान्य ऋषिहरूका समान नै तिमी सर्वश्रेष्ठ भई आएर कुशासनमा बस्ने भएका, स्वर्ग दिने भएका, शत्रुप्रति गमन गर्ने भएका, बलवान् शत्रुलाई नाश गर्ने भएका क्षिप्रकारी र शत्रुका धनादिलाई जित्ने भएका इन्द्रका यजमानका निमित्त सबै प्रार्थित गर्ने भएका तिमी यजमानका यज्ञ क्रियाहरूमा मिश्रणादिको द्वारा लाभवृद्धि हुन्छौ ॥५॥ (वेद ७।१२)

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

जनन्दोहसेधुनिमाशुञ्जयन्तमनुयासुवर्द्धसे ॥५॥ अयंव्वेनश्च्चोदयत्पृ
श्निगर्ब्भाज्ज्योतिर्ज्जरायूरजसोव्विमाने । इममपाꣳसङ्गमेसूर्य्यस्य
शिशुन्नव्विप्प्रामतिभीरिहन्ति ॥६॥ चित्रन्देवानामुदगादनीकञ्चक्षु
अ.४ र्म्मित्रस्यव्वरुणस्याग्ग्नेः । आप्प्राद्यावापृथिवीऽअन्तरिक्षꣳसूर्य्यऽ अ.४
आत्माजगतस्तस्थुषश्च्च ॥७॥ आनऽइडाभिर्व्विदथेसुशस्तिविश्श्वा
नरꣳसवितादेवऽएतु । अपियथायुवानोमत्सथानोव्विश्श्वञ्जगदभि
पित्वेमनीषा ॥८॥ यदद्यकच्चव्वृत्रहन्नुदगाऽअभिसूर्य्य । सर्व्वन्तदिन्द्र
तेव्वशे ॥९॥ तरणिर्व्विश्श्वदर्शतोज्ज्योतिष्कृदसिसूर्य्य । व्विश्श्वमा
भासिरोचनम् ॥१०॥ तत्सूर्य्यस्यदेवत्वन्तन्महित्वम्मद्ध्याकर्त्तोर्व्वितं

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

विद्युतको ज्योतिबाट गर्भ ढाकिने समान परिवेष्ठित यो कान्तिमय सोम आदित्य या द्युलोकमा, गर्भमा विद्यमान जलहरूको निर्माणमा उनीहरूलाई सम्प्रेरित गर्दछ। यो सोम मेधावी अध्वर्यु र प्रतिस्प्रथाता सूर्यका जलहरूको संगत भएमा बालकको समान स्तुतिहरूद्वारा अर्चन गर्दछन् ॥६॥ (वेद ७।१६)

द्योतमाना रश्मिहरूको विचित्र यो समूह सूर्यमाथि आयो। वहाँ मित्र, वरुण र अग्निको चक्षु (प्रकाश) स्वरुप हुनुहुन्छ। उहाँले द्यावा पृथिवी र अन्तरिक्ष आपूर्ति गर्नुभएको छ। उनै सूर्य (परमात्मा) चर अचरका आत्मा हुनुहुन्छ ॥७॥ (वेद ७।४२)

प्रशंसनीय तथा सबैका मालिक सूर्यदेव हाम्रा स्तुतिहरूबाट प्रसन्न भएर यज्ञमा आउनुहोस्। हे अमरदेव ! यज्ञभित्र तपाई जसरी मस्त रहनुभएको छ। त्यस्तै प्रकारले तपाई आफ्नो कृपाबाट हाम्रा सबै गतिशील पुत्र तथा गौआदिहरूलाई पनि तृप्ति गराउनुहोस् ॥८॥ (वेद ३३।३४)

हे ध्वान्तनाशक सूर्यदेव ! आज जब तपाईंको उदय प्राप्त भयो, तब हे ऐश्वर्यवन् ! हाम्रो यो हवि आदि सबै तपाईंकै बसमा होस् ॥९॥ (वेद ३३।३५)

विश्वप्रकाश तथा सबैकोलागि दर्शनयोग्य हे सूर्यदेव ! तपाईंले नै ज्योतिप्रकाश गर्नुहुन्छ। तपाईंले नै यस प्रकाशवान् विश्वलाई आभाषित गर्नुहुन्छ ॥१०॥ (वेद ३३।३६)

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

तं ६ सञ्जभार । यदेदयुक्तहरितः सधस्त्थादाद्रात्रीव्वासस्तनुतेसि
मस्मै ॥११॥ तन्मित्रस्यव्वरुणस्याभिचक्क्षेसूर्य्योरूपङ्कृणुतेद्योरुप
स्त्थे । अनन्तमन्न्यद्रुशदस्यपाजः कृष्णमन्न्यद्धरितं संभरन्ति
॥१२॥ बण्महाँ २ असिसूर्य्यबडादित्यमहाँ२ऽअसि । महस्तेसतोमहिमा
अ.४ पनस्यतेद्धादेवमहाँ२ऽअसि ॥१३॥ बट्सूर्य्यश्श्रवसामहाँ२ऽअसिसत्रादेव अ.४
महाँ२ऽअसि । महन्नादेवानामसुर्य्यः पुरोहितोव्विभुज्ज्योतिरदा
भ्यम् ॥१४॥ श्रायन्तऽइवसूर्य्यंव्विश्श्वेदिन्द्रस्यभक्षत । व्वसूनिजाते
जनमानऽओजसाप्प्रतिभागन्नदीधिम ॥१५॥ अद्यादेवाऽउदितासूर्य्य
स्यनिरं हंसं पिपृतानिरवद्यात् । तन्नोमित्रोव्वरुणोमामहन्तामदि

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

यही नै सूर्यको देवत्व तथा महिमा हो। उनी कुनैपनि कार्य गर्ने कार्यकर्तालाई कार्य समाप्ति नहुँदै मध्यमा नै रोकिदिन्छन्। जब यी सूर्यदेव आफ्नो रसहारिणी रश्मिहरूलाई सम्बन्धयुक्त पृथिवीबाट स्वमण्डलमा खिच्नुहुन्छ। तब रात्री सबैकोलागि कृष्णवस्त्र जस्तो अन्धकारलाई बिस्तारित गर्दछिन् ॥११॥ (वेद ३३।३७)

मित्र (पुण्यवान्हरूका द्रष्टा) र वरुण (दुष्कर्मीहरूका द्रष्टा) लाई हेर्नकोलागि सूर्य द्युलोकमा आफ्नो स्वरुपलाई प्रकट गर्नुहुन्छ। यिनै सूर्यको चमकपन तेज स्वरूप विभिन्न र अनन्त छ। यिनको दोस्रो कृष्ण स्वरुपलाई रसहारिणी रश्मिहरूले नै वहन गर्दछन्। (सूर्यका कुनै रश्मिलाई वेदले कृष्ण भन्दछ यो एउटा रहस्य हो।) ॥१२॥ (वेद ३३।३८)

हे सूर्यदेव ! सत्य स्वरुप तिमी महान् छौ। हे आदित्य ! तिमी निश्चय नै महान् छौ। सत्यस्वरुप तिमी सूर्यको तेज महिमामा स्तुतिका योग्य छौ। हे देव ! निश्चय नै तिमी सत्य तथा महान छौ ॥१३॥ (वेद ३३।३९)

हे सूर्यदेव ! तपाईं सत्यरुपी कीर्तिले महान् हुनुहुन्छ। प्राणवान् यी सूर्य आफ्नो महिमाबाट देवताहरूका पुरोहित हुनुहुन्छ। तपाईं व्यापक र अनुपहिंसित ज्योति स्वरूप हुनुहुन्छ ॥१४॥ (वेद ३३।४०)

सूर्यलाई आश्रय गरेर नै सूर्यका रश्मिहरू इन्द्रको धनवर्षालाई सबैमा बाँडिदिन्छन्। उसै प्रकार हामीहरूलाई पनि ओजबाट उत्पादित धनको उत्पन्न तथा उत्पत्स्यमान पुत्रादिमा आफन्त समान आधार स्वरुप बनाइदिनुहुन्छ ॥१५॥ (वेद ३३।४१)

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

अ.४

ति॑ꣳसिन्धु॑ पृथि॒वीऽउ॒तद्यौः॥१६॥ आकृ॒ष्णेन॒रज॑सा॒वर्त्त॑मानोनिवे॒
शय॑न्न॒मृतं॒मर्त्यं॑ञ्च । हि॒र॒ण्यये॑नसवि॒तार॑थे॒नादे॒वोया॑ति॒भुव॑नानि॒
पश्य॑न् ॥१७॥

ॐ नेत्रत्रयाय वौषट् ।

इति चतुर्थोऽध्यायः ।

अ.४

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

हे देवहरू हो ! आज सूर्य उदय भएपछि हामीलाई पाप तथा अपयशबाट छुटाउनुहोस् । मित्र वरुण, अदिति, सिन्धु र स्वर्गले पनि हामीलाई त्यही निष्पापता र अनिन्दिततत्त्वबाट बचाउनुहोस् ॥१६॥ (वेद ३३।४२)

कृष्णप्रकाशको साथ (अँध्यारोपनाको साथं) मनुष्यहरू तथा देवताहरूलाई स्व-स्व स्थानमा प्रतिष्ठित गराउँदै तथा लोक लोकान्तरमा राम्रा-नराम्रा कार्यहरू हेर्दै आफ्नो दिव्य रथबाट भ्रमण गर्नुहुन्छ ॥१७॥ (वेद ३३।४३)

चौथो अध्यायको नामसरी टीका समाप्त ।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

अथ पञ्चमोऽध्यायः ।

हरिः ॐ नमस्तेरुद्द्रमन्न्यवऽउतोतऽइषवेनमः । बाहुब्भ्यामुततेनमः
॥१॥ यातेरुद्द्रशिवातनूरघोरापापकाशिनी । तयानस्तन्न्वाशन्तमया
गिरिशन्ताभिचाकशीहि ॥२॥ यामिषुङ्गिरिशन्तहस्तेबिभर्ष्यस्तवे ।
शिवाङ्गिरित्रताङ्कुरुमाहिꣳसीः पुरुषञ्जगत् ॥३॥ शिवेनव्वचसा
त्वागिरिशाच्छावदामसि । यथानः सर्व्वमिज्जगदयक्ष्मꣳसुमनाऽअ
सत् ॥४॥ अद्ध्यवोचदधिवक्क्ताप्प्रथमोदैव्व्योभिषक् । अहीँश्चसर्व्वा
ञ्जम्भयन्त्सर्व्वाश्च्चयातुधान्न्योधराचीः परासुव ॥५॥ असौयस्ता

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

पाँचौं अध्यायको नामसरी टीका प्रारम्भ ।

हे रुद्र ! तपाईंको क्रोधलाई नमस्कार गर्दछु । तपाईंको वाणलाई पनि नमस्कार गर्दछु । प्रभु तपाईंका दुई हातलाई पनि नमस्कार गर्दछु ॥१॥ (वेद १६।१)

हे रुद्र ! तपाईंको जो शरीर मंगलकारी अघोर र पापको फललाई नष्ट गर्दछ । पर्वतमा निवास गर्ने अत्यन्त शान्त शरीरद्वारा सुख प्रदान गर्ने हे रुद्र ! तपाईं हामीलाई कृपा दृष्टिले हेर्नुहोस् ॥२॥ (वेद १६।२)

हे गिरिश ! शत्रुमाथि प्रहार गर्नकोलागि तपाईं जुन् वाणलाई आफ्नो हातमा धारण गर्नुभएको छ, हे गिरित्रात ! तपाईं त्यस बाणलाई शान्त बनाउनुहोस् । तपाईं आफ्नो त्यस बाणबाट कुनैपनि मनुष्य वा चर प्राणीहरुलाई नमार्नुहोस् ॥३॥ (वेद १६।३)

हे गिरिशयिन् ! हामी शान्तिकर स्तोत्रद्वारा अभिमुख भई तपाईंको स्तवन गर्दछौं । तपाईं प्रसन्न भएर हाम्रो जगत्लाई रोगहीन र प्रसन्न गराउनुहोस् ॥४॥ (वेद १६।४)

हे रुद्र ! तपाईं सर्व प्रधान तथा देवलोकका एक मात्र प्रधान वक्ता हुनुहुन्छ । हजूरले हामीमा सबै सर्पहरूलाई स्तभित गर्दै अरू सबै राक्षसहरूलाई जड बनाएर अधोमुख गराएर फ्याँकिदिनुहोस् ॥५॥ (वेद १६।५)

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

म्म्रोऽअरुणऽउतबब्भ्रुः सुमङ्गलः । येचैनꣳरुद्द्राऽअभितोदिक्क्षुश्श्रि
ताः सहस्रशोवैषाꣳ हेडऽईमहे ॥६॥ असौयोवसर्प्पतिनीलग्ग्रीवो
व्विलोहितः। उतैनङ्गोपाऽअदृश्श्रन्नदृश्श्रन्नुदहार्य्यः सदृष्टोमृडयाति
नः॥७॥ नमोस्तुनीलग्ग्रीवायसहस्राक्क्षायमीढुषे । अथोयेऽअस्यसत्त्वा
नोहन्तेब्भ्योकरन्नमः ॥८॥ प्रमुञ्चधन्न्वनस्त्वमुभयोरार्त्क्न्योर्ज्ज्या
म् । याश्चतेहस्तऽइषवः पराताभगवोव्वप ॥९॥ विज्ज्यन्धनुः
कपर्द्दिनोव्विशल्ल्योबाणवाँ२।ऽउत। अनेशन्नस्ययाऽइषवआभुरस्य
निषङ्गधिः ॥१०॥ यातेहेतिर्म्मीढुष्ट्टमहस्तेबभूवतेधनुः । तयास्म्मा
न्न्विश्वतस्त्वमयक्ष्मयापरिभुज ॥११॥ परितेधन्न्वनोहेतिरस्म्मान्न्वृ

अ.५

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

यी सूर्यरुप ताम्र, रक्त, वभ्रु र मंगलरुप रुद्र हुनुहुन्छ र अंशरुप यी सहस्र रुद्र चारै दिशाहरूमा आश्रित हुनुहुन्छ । उनी सबैको क्रोधलाई दूर याचित गर्दछौं ॥६॥ (वेद १६।६)

नीलकण्ठ भएका र विशिष्ट रूपबाट रक्ताभ जो यी रुद्र बिस्तारै-बिस्तारै सर्पण गरिरहनुभएको छ। उहाँलाई त साधारण गोपालहरूले पनि देख्दछन् र उहाँलाई जल ल्याउने सेविकाहरूले पनि देख्दछन् र हामीद्वारा भय पूर्वक देख्न देखिने वहाँ शिवले हामीहरूलाई सुखी गरिबक्सियोस् ॥७॥ (वेद १६।७)

नीलकण्ठ तथा हजारौं शिर भएका र सेचन समर्थ उहाँ रुद्रदेवलाई नमस्कार गर्दछु । उहाँ रुद्रका जो गणहरू छन् म उनीहरूलाई पनि नमस्कार गर्दछु ॥८॥ (वेद १६।८)

हे रुद्र ! तपाई धनुषका दुवै कोटीहरूद्वारा प्रत्यञ्चालाई पृथक् गर्नुहोस् । तपाईंको हातमा जो वाण आएका छन् । हे भगवान रुद्र ! तपाई उनलाई कही अन्यत्र नै फ्याँकिदिनुहोस् ॥९॥ (वेद १६।९)

वहाँ जटाधारी शिवको धनुष मौर्वी रहित भयो । वहाँ विना शल्यवाणधारी हुनुहुन्छ । अब उहाँका सबै वाणहरू निष्फल भइसके र उहाँको धनु राख्ने खोक्रो (कोश) पनि खालि भइसक्यो ॥१०॥ (वेद १६।१०)

हे अत्यन्त सेचन समर्थ ! तपाईंको हातमा जो वाणायुध र जो धनुष छन्, यस्ता तपाईंले रोगरहित गराएर तपाईं हामीलाई सबैतिरबाट पालन गर्नुहोस् ॥११॥ (वेद १६।११)

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

णक्तुव्विश्वतः । अथोयऽइषुधिस्तवारेऽअस्म्मन्निधेहितम् ।।१२।।
अवतत्यधनुष्ट्वꣳ सहस्राक्षशतेषुधे । निशीर्य्यशल्ल्यानाम्मुखाशिवो
नः सुमनाभव ।।१३।। नमस्तऽआयुधायानाततायधृष्ण्णवे । उभाब्भ्या
अ.५ मुततेनमोबाहुब्भ्यान्तवधन्न्वने ।।१४।। मानोमहान्तमुतमानोऽअर्ब्भक अ.५
म्मानऽउक्षन्तमुतमानऽउक्षितम् । मानोव्वधीꣳ पितरम्मोतमातर
म्मानः प्प्रियास्तन्न्वोरुद्द्ररीरिषꣳ ।।१५।। मानस्तोकेतनयेमानऽआ
युषिमानोगोषुमानोऽअश्श्वेषुरीरिषꣳ । मानोव्वीरान्रुद्द्रभामिनोव्वधीर्ह
विष्म्मन्तꣳ सदमित्त्वाहवामहे ।।१६।। ॐ अस्त्रायफट् । पुनर्न्नमस्ते
षोडशकं जपेत् । इदं प्रथमवारमेव । नमोहिरण्ण्यबाहवे सेनान्न्येदि

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

हे रुद्र ! तपाई धनुषधारीको बाणबाट हामीलाई सबैतिरबाट बचाउनुहोस् । जो तपाईंको भरिएको तरकस छ । उसलाई तपाई हामीहरूदेखि टाढा राखिदिनुहोस् ॥१२॥ (वेद १६।१२)

हे सहस्राक्ष ! हे शततुणीखन् रुद्र ! त्यो आफ्नो धनुषलाई ढिला गरेर ती बाणहरूका अग्रशल्यहरूलाई टाढा गरेर तपाई हामीप्रति कृपालु हुनुहोस् ॥१३॥ (वेद १६।१३)

तपाईंले नतन्काएको धर्षक आयुधलाई नमस्कार गर्दछु । तपाईंका दुवै हातलाई नमस्कार गर्दछु र तपाईंका धनुषलाई पनि नमस्कार गर्दछु ॥१४॥ (वेद १६।१४)

हे रुद्र तपाइं हाम्रा कुनैपनि महान् व्यक्तिहरूलाई नमार्नुहोस् । कुनैपनि शिशुलाई नमार्नुहोस् । परिसिक्त गर्भलाई नष्ट नगर्नुहोस् । तपाइं हाम्रा पितालाई नमार्नुहोस् र हाम्री आमालाई पनि नमार्नुहोस् । हे रुद्र ! तपाई हाम्रो प्रिय शरीरलाई पनि नष्ट नगर्नुहोस् ॥१५॥ (वेद १६।१५)

हे रुद्र ! तपाई हाम्रा नातिमा, पुत्रमा, हामीमा र गाई, अश्वादिमा क्रोधित नहुनुहोस् । हे रुद्र ! तपाइं हाम्रा क्रोधी वीरहरूलाई पनि नष्ट नगर्नुहोस् । हामी सदा नै भावयुक्त भएर तपाइंको आह्वान गर्दछौं ॥१६॥ (वेद १६।१६)

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

शाञ्चपतयेनमोनमोव्वृक्षेब्भ्योहरिकेशेब्भ्यः पशूनाम्पतयेनमोनमः
शष्पिञ्जरायत्त्विषीमतेपथीनाम्पतयेनमोनमोहरिकेशायोपवीतिने
पुष्टानाम्पतयेनमोनमोबब्भ्लुशाय ॥१७॥ नमोबब्भ्लुशायव्व्याधिनेन्ना
नाम्पतयेनमोनमोभवस्यहेत्त्यैजगताम्पतयेनमोनमोरुद्द्रायाततायिनेक्षे
अ.५ त्त्राणाम्पतयेनमोनमः सूतायाहन्त्यैव्वना नाम्पतयेनमोनमोरोहिताय अ.५
॥१८॥ नमोरोहितायस्त्थपतयेव्वृक्षाणाम्पतयेनमोनमोभुवन्तयेव्वारि
वस्कृतायौषधीनाम्पतयेनमोनमोमन्त्रिणेव्वाणिजायकक्क्षाणाम्पतयेन
मोनमऽउच्चैर्ग्घोषायाक्क्रन्दयतेपत्तीनाम्पतयेनमोनमः कृत्स्नायतया
॥१९॥ नमः कृत्स्नायतयाधावतेसत्त्वनाम्पतयेनमोनमः सहमानायनि

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

हिरण्यबाहु भएका सेनाहरूलाई नमस्कार गर्दछु । दिशाहरूका स्वामी रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु । हरिया पातरूपी केशहरूले युक्त वृक्षहरूलाई नमस्कार गर्दछु । पशुका पालकलाई नमस्कार गर्दछु । वालतृणका समान पीतवर्ण तेजस्वी रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु । मार्ग रक्षक रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु । नीला केश भएका जराहीन यज्ञोपवीतधारी र गुणपूर्ण मनुष्यहरूका स्वामी रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु ॥१७॥ (वेद १६।१७)

बभ्रुवर्ण भएका रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु । शत्रुलाई भेदन गर्ने भएका रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु । अन्नका स्वामीलाई नमस्कार गर्दछु । भगवान् भवका आयुधलाई नमस्कार गर्दछु । सबै लोक तथा चर प्राणीहरूका अधिपति रूद्रलाई नमस्कार गर्दछु । खेतहरूका रक्षक रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु । अहन्ता र सबको जीवनलाई चलाउने भएका रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु । वनहरूका स्वामी रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु ॥१८॥ (वेद १६।१८)

लोहितवर्ण, स्थपति (गृहादिका कर्ता) र वृक्षहरूका स्वामीलाई नमस्कार गर्दछु । भू-मण्डलका विस्तारक, धनकर्ता र औषधीहरूका स्वामी रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु । मन्त्री र व्यापारी तद्रूपीलाई नमस्कार गर्दछु । वन तथा लतादिकका पालक रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु । तुमुलध्वनिकारी आक्रादन गर्ने भएका तथा पदातीत सेनाका नायक रुद्रलाई हामीहरू नमस्कार गर्दछौं ॥१९॥ (वेद १६।१९)

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

व्याधिनऽआव्याधिनीनाम्पतयेनमोनमोनिषङ्गिणेककुभायस्तेनानाम्प
तयेनमोनमोनिचेरवेपरिचरायारण्यानाम्पतयेनमोनमोव्वञ्चते ॥२०॥
नमोव्वञ्चतेपरिवञ्चतेस्तायूनाम्पतयेनमोनमोनिषङ्गिणऽइषुधिमतेत
स्कराणाम्पतयेनमोनमः सृकायिभ्योजिघाꣳसद्भ्योमुष्णताम्प
तयेनमोनमोसिमद्भ्योनक्तञ्चरद्भ्योव्विकृन्तानाम्पतयेनमः ॥२१॥
नमऽउष्णीषिणेगिरिचरायकुलुञ्चानाम्पतयेनमोनमऽइषुमद्भ्यो
धन्वायिभ्यश्च्चवोनमोनमऽआतन्वानेभ्यः प्रतिदधानेभ्यश्च्च
वोनमोनमऽआयच्छद्भ्योस्यद्भ्यश्च्चवोनमोनमोव्विसृजद्भ्यः ॥२२॥

अ.५

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

कानसम्म तानिएको धनुषलाई लिएर युद्धमा दौड्ने भएका रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु। सात्त्विक वा शरणागत प्राणीहरूका पालक रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु। शत्रुहरूलाई अभिभूत गर्ने भएका, अत्यन्त वेधनशील तथा विदारिणी सेनाहरूका स्वामीलाई नमस्कार गर्दछु। निषंगधारी, महान् र चोरहरूका पालक रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु। लुटेरा, डाँकाहरूका पालक र जङ्गलका स्वामी रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु ॥२०॥ (वेद १६।२०)

वंचक-परिवंचक र चोरहरूका स्वामी रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु। खड्गधारी बाणवान् तस्करहरूका स्वामी रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु। आयुधधारी हिंसेच्छुक वा चोरी गर्ने भएका डाँकुहरूका पालक रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु ॥२१॥ (वेद १६।२१)

जटाजुट धारी पर्वतमा भ्रमण गर्ने भएका र खेत गृहादिका अपहर्ताका पालक रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु। वाणधारी वा धनुषधारी रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु। धनुषका डोरीलाई तान्ने भएका तथा प्रत्यञ्चा माथि वाणलाई संधान गर्ने भएका रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु। धनुषहरूलाई तान्ने भएका, बाणलाई यताउति फ्याँक्ने भएका रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु ॥२२॥ (वेद १६।२२)

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

नमो॑व्विसृ॒जद्भ्यो॒व्विद्ध्य॑द्भ्यश्च्चवो॒नमो॒नमः॑ स्व॒पद्भ्यो॒ जाग्र॑द्
भ्यश्च्चवो॒नमो॒नम॒ꣳ शयाने॑भ्य॒ऽआसीने॑भ्यश्च्चवो॒नमो॒नम॒स्तिष्ठ॑द्
भ्यो॒धाव॑द्भ्यश्च्चवो॒नमो॒नमः॑ स॒भाभ्यः॑ ॥२३॥ नमः॑ स॒भाभ्यः॑
स॒भाप॑तिभ्यश्च्चवो॒नमो॒नमोऽश्वे॒भ्योऽश्व॑पतिभ्यश्च्चवो॒नमो॒नमः॑ऽ
अ.५ आव्या॒धिनी॑भ्यो व्वि॒विद्ध्य॑न्तीभ्यश्च्चवो॒नमो॒नम॒ऽउग॑णाभ्य अ.५
स्तृꣳह॒तीभ्य॑श्च्चवो॒नमो॒नमो॑ग॒णेभ्यः॑ ॥२४॥ नमो॑ग॒णेभ्यो॑ग॒णप॑
तिभ्यश्चवो॒नमो॒नमो॒व्व्राते॑भ्यो॒व्व्रात॑पतिभ्यश्चवो॒नमो॒नमो॒गृत्से॑
भ्यो॒गृत्स॑पतिभ्यश्चवो॒नमो॒नमो॒व्विरू॑पेभ्यो॒व्वि॒श्वरू॑पेभ्यश्च्च
वो॒नमो॒नम॒ꣳ सेना॑भ्यꣳ ॥२५॥ नम॒ꣳ सेना॑भ्यꣳ सेना॒निभ्य॑श्चवो॒नमो॒

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

बाणहरूलाई छोडेर शत्रुहरूलाई प्रहार गर्ने तपाईं रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु । सुत्ने तथा जागरण गर्ने भएका तपाईं शिवलाई नमस्कार गर्दछु । सुत्नुभएका तथा बस्नुभएका तपाई रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु । स्थिर तथा दौडिरहेका तपाईं रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु ॥२३॥ (वेद १६।२३)

सभाहरूलाई नमस्कार गर्दछु। सभापतिहरूलाई नमस्कार गर्दछु। घोडाहरूलाई नमस्कार गर्दछु । अश्वहरूका स्वामी तपाईंलाई नमस्कार गर्दछु । राम्रोसँग प्रहार गर्ने सेनाहरूलाई नमस्कार गर्दछु । विविध रूपबाट प्रहार गरिरहेका सेनाहरूलाई नमस्कार गर्दछु । उत्कृष्ट सेवकहरूद्वारा युक्त ब्राह्मी प्रभृति मातृकाहरूलाई नमस्कार गर्दछु ॥२४॥ (वेद १६।२४)

गणहरूलाई नमस्कार गर्दछु । गणका पतिहरूलाई पनि नमस्कार गर्दछु । नाना जातिहरूका संघहरूलाई नमस्कार गर्दछु । यिनै संघहरूका स्वामीलाई नमस्कार गर्दछु । लम्पटहरूलाई नमस्कार गर्दछु । लम्पटका स्वामीलाई नमस्कार गर्दछु । जटीमुण्डी आदि विरुपहरूलाई नमस्कार गर्दछु । तुरंगवदन तथा हयग्रवी प्रभृति विश्वरूप गणहरूलाई नमस्कार गर्दछु ॥२५॥ (वेद १६।२५)

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

नमोरथिभ्योऽअरथेभ्यश्चवोनमोनमः क्षत्तृभ्यः सङ्ग्रहीतृभ्य
श्च्चवोनमोनमोमहद्भ्योऽअर्भकेभ्यश्च्चवोनमः ॥२६॥ नमस्तक्ष
भ्योरथकारेभ्यश्च्चवोनमोनमः कुलालेभ्यः कर्म्मारेभ्यश्च्चवो
नमोनमोनिषादेभ्यः पुञ्जिष्ठेभ्यश्च्च वोनमोनमः श्वनिभ्योमृ
अ.५ गयुभ्यश्च्चवोनमोनमः श्वभ्यः ॥२७॥ नमः श्वभ्यः श्वपति अ.५
भ्यश्च्चवोनमोनमोभवायचरुद्रायचनमः शर्व्वायचपशुपतयेचनमो
नीलग्ग्रीवायचशितिकण्ठायचनमः कपर्द्दिने ॥२८॥ नमः कपर्द्दिनेच
व्युप्तकेशायचनमः सहस्राक्षायच शतधन्वनेचनमोगिरिशयायच
शिपिविष्टायच नमोमीढुष्टमायचेषुमतेचनमोह्रस्वाय ॥२९॥ नमोह्रस्वा

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

सेनाहरूलाई नमस्कार गर्दछु र रथहीनहरूलाई पनि नमस्कार गर्दछु । रथका अति बढावाहरूलाई नमस्कार गर्दछु । रथका घोडा चलाउनेहरूलाई नमस्कार गर्दछु । महान् वीर हरूलाई नमस्कार गर्दछु र वीर शिशुहरूलाई पनि नमस्कार गर्दछु ॥२६॥ (वेद १६।२६)

(सर्वात्मा परमेश्वरको व्यापकतालाई वेदवाणीद्वारा यसरी प्रष्ट पारिएको छ ।) तक्ष (शिल्प जातिहरूलाई नमस्कार छ ।) रथ बनाउनेहरूलाई नमस्कार छ। कुमालेहरूलाई नमस्कार छ । लोहाकारहरूलाई नमस्कार छ । निषादहरूलाई नमस्कार छ । व्याधा पुल्कसहरूलाई नमस्कार छ। शिकारी तथा कुकुरहरूलाई नमस्कार छ। शिकारी कुकुरका शिकारी स्वामीहरूलाई पनि नमस्कार छ ॥२७॥ (वेद १६।२७)

कुकुरहरूलाई नमस्कार छ । कुकुरका स्वामी किराँतादिलाई नमस्कार छ । भवलाई नमस्कार गर्दछु। रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु। शर्वलाई नमस्कार गर्दछु। पशुपति रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु । नीलग्रीवा र शितिकण्ठ रुद्रलाई पनि नमस्कार गर्दछु ॥२८॥ (वेद १६।२८)

जटाजुट धारी शिवलाई नमस्कार गर्दछु। मुण्डीतकेश भएका रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु। सहस्राक्ष रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु। बहुधनुर्धारी शिवलाई नमस्कार गर्दछु। पवर्तमा शयन गर्ने शिवलाई नमस्कार गर्दछु । शिपिविष्ट (विष्णु वा आदित्यरूप रुद्र) लाई नमस्कार गर्दछु । श्वेतवर्ण भएका तथा बाणयुक्त रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु ॥२९॥ (वेद १६।२९)

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

यंचव्वामनायंचनमौबृहतेचव्वर्षीयसेचनमौव्वृद्धायंचसवृधेंचनमोग्ग्र्या
यचप्प्रथमायंचनमंऽआशवें ।।३०।। नमंऽआशवेंचाजिरायंचनमᳲ शी
घ्घ्र्यायचशीब्भ्यायचनमऽ ऊर्म्म्यायचावस्वन्न्यायचनमोनादेयायंचद्
अ.५ द्वीप्प्यायच ।।३१।। नमोज्ज्येष्ठायंचकनिष्ठायंचनमं÷ पूर्व्वजायंचा अ.५
परजायंचनमौमद्ध्यमायंचापगल्ल्भायंचनमौजघन्न्यायचबुध्न्यायच
नमᳲ सोब्भ्याय ।।३२।। नमᳲ सोब्भ्यायचप्प्रतिसर्य्यायचनमोया
म्म्यायचक्षेम्म्यायचनमᳲश्श्लोक्यायचावसान्न्यायचनमंऽउर्व्वर्य्याय
चखल्ल्यायचनमोवन्न्याय ।।३३।। नमोव्वन्न्यायचकक्क्ष्यायचनमं÷
श्श्रवायंचप्प्रतिश्श्रवायंचनमंऽआशुषेणायचाशुरंथायचनमᳲ शूरां

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

ह्स्वरूप भएका रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु । वामनरूपधारी रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु । सबैभन्दा महान् स्वरुप भएका रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु । अधिकवर्षा गर्ने रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु। वृद्ध रूप रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु। अनुभव प्राप्त भएका रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु। श्रेष्ठ र प्रधानभूत रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु ॥३०॥ (वेद १६।३०)

सम्पूर्ण जगत्मा व्याप्त भएका भगवानलाई नमस्कार गर्दछु । गतिशील भगवानलाई नमस्कार गर्दछु । क्षिप्रकारी भगवान्लाई नमस्कार गर्दछु । जलप्रवाही भगवान्लाई नमस्कार गर्दछु । लहरयुक्त भगवान्लाई नमस्कार गर्दछु । स्थिर जलयुक्त भएका भगवा्नलाई नमस्कार गर्दछु । नदीरूप उत्पन्न भगवानलाई नमस्कार गर्दछु । द्वीपरूप उत्पन्न भएका भगवान्लाई पनि नमस्कार गर्दछु ॥३१॥ (वेद १६।३१)

जेष्ठरूप भगवान्लाई नमस्कार गर्दछु । पूर्वजलाई नमस्कार गर्दछु । पछि जन्मनेलाई नमस्कार गर्दछु । मध्यमलाई नमस्कार गर्दछु र अप्रगल्भलाई नमस्कार गर्दछु । जघन्यलाई नमस्कार गर्दछु तथा निम्नस्थलाई पनि नमस्कार गर्दछु ॥३२॥ (वेद १६।३२)

गन्धर्व नगरमा उत्पन्न भएका वा पापपुण्यज मनुष्य लोकमा उत्पन्न भएका यिनलाई नमस्कार गर्दछु। विवाह उचित हस्तसूत्र अथवा अभिचारोत्पन्नलाई नमस्कार गर्दछु। पापीहरूलाई र नरकमा आर्ति प्रदान गर्नेलाई नमस्कार गर्दछु तथा कुशलोत्पन्नलाई नमस्कार गर्दछु । योग्य

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

यचावभेदिनेचनमोबिल्मिनें ॥३४॥ नमोबिल्मिनेचकवचिनेचनमो

व्वर्म्मिणेचव्वरूथिनेचनमः श्श्रुतायचश्श्रुतसेनायचनमोदुन्दुभ्भ्याय

चाहनन्न्यायचनमोधृष्णवें ॥३५॥ नमोधृष्णवेचप्प्रमृशायचनमोनिष

अ.५ ङ्गिणेचेषुधिमतेचनमस्तीक्ष्णेषवेचायुधिनेचनमः स्वायुधायचसुध अ.५

न्न्वनेच ॥३६॥नमः स्रुत्याय चपत्थ्यायचनमः काट्यायचनीप्प्यायच

नमः कुल्ल्यायचसरस्यायचनमोनादेयायचव्वैशन्तायचनमः कूप्प्याय

॥३७॥ नमः कूप्प्यायचावट्यायचनमोव्वीद्ध्र्यायचातप्प्यायचनमोमे

घ्यायचव्विद्युत्त्यायचनमोव्वर्ष्यायचावर्ष्यायचनमोव्वात्याय ॥३८॥

नमोव्वात्यायचरेष्म्म्यायचनमोव्वास्तव्व्यायचव्वास्तुपायचनमः सोमा

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

श्लोकलाई नमस्कार गर्दछु। समाप्ति वा वेदान्तद्वारा सम्बन्धितलाई नमस्कार गर्दछु। उब्जा हुने भूमिमा उत्पन्न हुने धानादिलाई नमस्कार गर्दछु। खलिहानोत्पन्न वस्तुलाई नमस्कार गर्दछु ॥३३॥ (वेद १६।३३)

वनमा उत्पन्न हुने वृक्षादिलाई नमस्कार गर्दछु। कक्ष, गुल्मादि रूपमा उत्पन्न हुनेलाई नमस्कार गर्दछु। शब्द प्रतिशब्द रूपलाई नमस्कार गर्दछु। शीघ्र गति सेना भएकालाई तथा शीघ्रर थिलाई नमस्कार गर्दछु। सुर एवं शत्रुलाई भेदन गर्नेलाई नमस्कार गर्दछु ॥३४। (वेद १६।३४)

शिरस्त्राण र शरीररक्षक वर्मधारीलाई नमस्कार गर्दछु। हात्ती माथि चढ्ने माउतेहरूलाई नमस्कार गर्दछु। प्रसिद्ध वीर एवं प्रसिद्ध सेनापतिलाई नमस्कार गर्दछु। दुन्दुभि शब्द र वादनदण्डलाई नमस्कार गर्दछु ॥३५॥ (वेद १६।३५)

धर्षक तथा विमर्शकारी पण्डितलाई नमस्कार गर्दछु। खड्गधारी एवं बाणधारीलाई नमस्कार गर्दछु। तीक्ष्ण बाणहरू भएका तथा आयुधवान् वीरहरूलाई नमस्कार गर्दछु। शोभन आयुध भएका र शुभ धनुष भएकालाई नमस्कार गर्दछु ॥३६॥ (वेद १६।३६)

क्षुद्र मार्गभएका र विस्तृत मार्ग भएकालाई नमस्कार गर्दछु। विषम मार्ग वा ठूलो नहरमा उत्पन्न भएकालाई नमस्कार गर्दछु। पर्वतका अधोभागमा वा कुलोआदिमा उत्पन्न भएकालाई नमस्कार गर्दछु। सरोवर, नदी तथा तलाउमा उत्पन्न भएकालाई नमस्कार गर्दछु ॥३७॥ (वेद १६।३७)

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

अ.५ यचरुद्रायचनमस्ताम्म्रायचारुणायचनमः शङ्गवे ॥३९॥ नमः शङ्ग
वेचपशुपतयेचनमऽउग्ग्रायचभीमायचनमोग्ग्रेवधायचदूरेवधायच
नमोहन्त्रेचहनीयसेचनमोव्वृक्षेब्भ्योहरिकेशेब्भ्योनमस्ताराय ॥४०॥
नमः शम्भवायचमयोभवायचनमः शङ्करायचमयस्करायच
नमः शिवायचशिवतरायच ॥४१॥ नमः पार्य्यायचावार्य्यायचनमः
प्प्रतरणायचोत्तरणायचनमस्तीर्थ्यायचकूल्ल्यायचनमः शष्प्याय
चफेन्न्यायचनमः सिकत्त्याय ॥४२॥ नमः सिकत्त्याय चप्प्रवाह्याय
यचनमः किंशिलायचक्षयणायचनमः कपर्द्दिनेचपुलस्तयेचनमऽ
इरिण्यायचप्प्रपत्थ्यायचनमोव्व्रज्ज्याय ॥४३॥ नमोव्व्रज्ज्याय अ.५

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

कुवा, वन, छाया र आतपमा उत्पन्नलाई नमस्कार गर्दछु। मेघमा तथा विद्युतमा उत्पन्नलाई नमस्कार गर्दछु। वर्षामा एवं वृष्टि रहितमा उत्पन्नलाई नमस्कार गर्दछु ॥३८॥ (वेद १६।३८)

वायुचक्रमा र प्रलयमा विद्यमान रहने रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु। गृहभूमिमा तथा गृहभूमिका पालकलाई नमस्कार गर्दछु। उमा सहित रूद्र तथा सोमलाई नमस्कार गर्दछु। ताम्रवर्ण र अरुणवर्ण भएका शंकरलाई नमस्कार गर्दछु ॥३९॥ (वेद १६।३९)

सुखकारी पशुहरूका स्वामी र उग्रस्वभाव भएका रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु। भीमस्वरुप शत्रुहरूलाई बध गर्ने भएका रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु। टाढा रहेर दुष्टलाई नष्ट गर्ने तथा हन्ता र अहन्तालाई पनि नमस्कार गर्दछु। हरिया पातरूपी केश भएका वृक्षहरूलाई र संसारबाट तार्ने रुद्रलाई पनि नमस्कार गर्दछु ॥४०॥ (वेद १६।४०)

सुख स्वरुप भगवान्‌लाई नमस्कार गर्दछु। कल्याणमय भगवान्‌लाई नमस्कार गर्दछु। सुख कारी भगवान्‌लाई नमस्कार गर्दछु। मोक्षकारी भगवान्‌लाई नमस्कार गर्दछु। शिवस्वरूप भगवान्‌लाई नमस्कार गर्दछु। अत्यन्त शुभस्वरूप पापनाशक भगवान्‌लाई नमस्कार गर्दछु ॥४१॥ (वेद १६।४१)

संसारबाट पार जीवनमुक्त महापुरूष रूपमा उत्पन्न एवं साधारण मध्यम मानव रूपमा उत्पन्नलाई नमस्कार गर्दछु। मन्त्रजपादि द्वारा र उत्कृष्ट तत्त्वज्ञान द्वारा मुक्ति पाउनेहरूलाई नमस्कार गर्दछु। प्रयागादि तीर्थमा उत्पन्न र गंगादि नदीका किनारामा उत्पन्न हुनेलाई नमस्कार गर्दछु। कुशादिरूपमा

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

चगोष्ठ्यायचनमस्तल्प्यायचगेह्यायचनमोहृदय्यायचनिवेष्प्यायच

नमः काट्यायचगह्वरेष्ठायचनमः शुष्क्याय ॥४४॥ नमः शुष्क्या

यचहरित्यायचनमः पाᳪ सव्यायचरजस्यायचनमोलोप्यायचोल

प्यायचनमऽऊर्व्यायचसूर्व्यायचनमः पर्णाय ॥४५॥ नमः पर्णाय

अ.५ चपर्णशदायचनमऽउद्गुरमाणायचाभिघ्नतेचनमऽआखिदतेचप्प्र अ.५

खिदतेचनमऽइषुकृद्भ्योधनुष्कृद्भ्यश्चचवोनमोनमोव ः किरि

केभ्योदेवानाᳬ हृदयेभ्योनमोविचिन्वत्केभ्योनमोविक्षिणत्के

भ्योनमऽआनिर्हतेभ्यः ॥४६॥ द्रापेऽअन्धसस्पतेदरिद्रनीललोहित

॥ आसाम्प्रजानामेषाम्पशूनाम्माभेर्म्मारोङ्मोचनः किञ्चनाम

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

नदीको रूपमा फेनादिको रूपमा उत्पन्न हुनेलाई नमस्कार गर्दछु ॥४२॥ (वेद १६।४२)

बालुवामा उत्पन्न स्तोत्रोत्पन्न र साना-साना ढुङ्गाहरूमा उत्पन्न हुनेलाई नमस्कार गर्दछु। स्थिर जल प्रदेशलाई नमस्कार गर्दछु। जटाजुटधारी शिवलाई तथा अन्तर्यामी शिवलाई नमस्कार गर्दछु। वितृणदेशमा उत्पन्न तथा उत्कृष्ट मार्ग सम्भूतलाई नमस्कार गर्दछु ॥४३॥ (वेद १६।४३)

गाईको समूहमा उत्पन्न, गोभूमिमा उत्पन्न शय्यामा उत्पन्न र घरमा उत्पन्न हुनेलाई नमस्कार गर्दछु। हृदयमा उत्पन्न आवर्त वा निहार जलमा उत्पन्नलाई नमस्कार गर्दछु। दुर्गम प्रदेश वा कूपमा तथा गिरि, गुफाहरूमा स्थितलाई नमस्कार गर्दछु ॥४४॥ (वेद १६।४४)

सुकेका काठादिमा र हरिया पातादिमा उत्पन्न हुनेलाई नमस्कार गर्दछु। धूलोमा तथा रजकणमा उत्पन्नलाई नमस्कार गर्दछु। अगम्य प्रदेशमा उत्पन्न र कुक्षादि तृण विशेषमा उत्पन्न हुनेलाई नमस्कार गर्दछु। भूमिमा उत्पन्न र कल्पानलमा (रूख) उत्पन्न हुनेलाई नमस्कार गर्दछु ॥४५॥ (वेद १६।४५)

पर्ण (पात) लाई र पातविखण्डन गर्नेलाई नमस्कार गर्दछु। उद्यमवानलाई तथा तत्काल मार्नेलाई नमस्कार गर्दछु। सबै प्रकारबाट दुःख दिने वा प्रकृष्टताबाट दुःखदातालाई नमस्कार गर्दछु। वाण बनाउने र धनुष बनाउनेलाई पनि नमस्कार गर्दछु। वृष्टि आदिद्वारा जगत् उत्पन्न गर्ने कर्ता तथा देवहरूका हृदयमा प्रधानभूत, अग्निवायु, आदित्य रूपका तीन रुद्रलाई नमस्कार

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

मत् ।।४७।। इमारुद्द्रायतवसेकपर्द्दिनेक्षयद्द्वीरायप्प्रभरामहेमतीः।
यथाशमसद्द्विपदेचतुष्प्पदेविश्श्वम्पुष्टङ्ग्रामेऽअस्म्मिन्ननातुरम् ।।४८।।
यातेरुद्द्रशिवातनूःशिवाव्विश्श्वाहाभेषजी । शिवारुतस्यभेषजीतया
नोमृडजीवसे ।।४९।। परिनोरुद्द्रस्यहेतिर्व्वृणक्तुपरित्त्वेषस्यदुर्म्मतिर
अ.५ घायोः। अवस्त्थिरामघवद्भ्यस्तनुष्ष्वमीढ्वस्तोकायतनयायमृड अ.५
।।५०।। मीढुष्टमशिवतमशिवोनः सुमनाभव ।। परमेव्वृक्षऽआयुध
न्निधायकृत्तिंव्वसानऽआचरपिनाकम्बिभ्रदागहि ।।५१।। व्विकिरि
द्द्रव्विलोहितनमस्तेऽअस्तुभगवः। यास्तेसहस्रꣳहेतयोन्न्यमस्म्मन्नि
वपन्तुताः।।५२।। सहस्राणिसहस्रशोबाह्वोस्तवहेतयः। तासामीशानो

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

गर्दछु । पापी र धर्मात्माहरूलाई पृथक् गर्ने यी अग्न्यादिहरूलाई नमस्कार गर्दछु । पापलाई विविध रूपबाट विनष्ट गर्ने अग्न्यादिलाई तथा सर्गादिमा लोकहरूद्वारा वहिर्भूत यी अग्नि वायु-सूर्यलाई नमस्कार गर्दछु ॥४६॥ (वेद १६।४६)

समस्त पापीहरूलाई कुत्सित गति प्राप्त गराउने भएका हे सोमका पालक ! हे महाअकिंचन ! हे नीलकण्ठ ! प्रजाहरू र पशुहरूलाई तथा अन्य कुनैलाई पनि भयभीत नगर्नुहोस् । कसैलाई पनि रोगी नगर्नुहोस् । हाम्रा कुनै पनि पशुप्रभृति विशूचकादि रोगी नहोऊन् ॥४७॥ (वेद १६।४७)

बलवान् जटाजुटधारी तथा वीर शत्रुहरूलाई नाश गर्ने भएका रुद्रको लागि स्तुतिहरू सम्पादित गर्दछौं । जसद्वारा हाम्रा द्विपाद मनुष्यादि तथा चतुष्पाद गाई आदिको कल्याण होस् र हाम्रो यस ग्राममा सबै स्वस्थ र आपत् रहित होऊन् ॥४८॥ (वेद १६।४८)

हे रुद्र ! तपाईंको जो अत्यन्त शान्त शरीर छ । जो सदा शान्त वा औषधी स्वरूप छ । शरीरका रोगहरूलाई एकमात्र औषधी छ, आफ्नो त्यो शरीरद्वारा जीवनको लागि हामीलाई प्रसन्न गराउनुहोस् ॥४९॥ (वेद १६।४९)

तपाईंको आयुधहामीलाई टाढाबाट नै छोडिदिनुहोस् । त्यो हिंसाइच्छुक एवं प्रदीप्त रुद्रको हिंसक बुद्धि पनि हामीलाई टाढाबाट नै छोडिदिनुहोस् । (तपाईंले मार्ने काम नसोच्नुहोस् ।) हे सेचन समर्थ ! धनवान् यजमान्हरुको लागि तपाईं आफ्नो तानेको प्रत्यञ्चालाई खुकुलो गर्नुहोस् । हे रुद्र ! हाम्रा

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

भगवः पराचीनामुखाकृधि ॥५३॥ असंख्यातासहस्राणियेरुद्राऽअ
धिभूम्याम् । तेषाᳪसहस्रयोजनेवधन्वानितन्मसि ॥५४॥ अस्मि
न्महत्त्यर्णवेन्तरिक्षेभवाऽअधि । तेषाᳪसहस्रयोजनेवधन्वानितन्म
सि ॥५५॥ नीलग्रीवाः शितिकण्ठादिवᳪ रुद्राऽऽउपश्रिताः । अ.५
अ.५ तेषाᳪसहस्रयोजनेवधन्वानितन्मसि ॥५६॥ नीलग्रीवाः शितिकण
ठाः शर्वाऽअधः क्षमाचराः तेषाᳪसहस्रयोजनेवधन्वानितन्मसि
॥५७॥ येव्वृक्षेषुशष्पिञ्जरानीलग्रीवाव्विलोहिताः । तेषाᳪसहस्र
योजनेवधन्वानितन्मसि ॥५८॥ येभूतानामधिपतयोव्विशिखासः
कपर्दिनः तेषाᳪसहस्रयोजनेवधन्वानितन्मसि ॥५९॥ येपथाम्पथि

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

पौत्रादिहरूमा दया गर्नुहोस् ॥५०॥ (वेद १६।५०)

हे अत्यन्त सेचनसमर्थ ! हे अत्यन्त कल्याणकारि, कल्याण स्वरूप तपाइं हाम्रा प्रति प्रसन्न चित्त हुनुहोस् । तपाई आफ्नो धनुषादिलाई कुनै अग्लो वृक्षमाथि राखेर तथा चर्मलाई धारण गरेर भ्रमण गर्नुहोस् । आफ्नो पिनाकलाई धारण गरेर हाम्रा नजिक आउनुहोस् । ॥५०॥ (वेद. १६।५०)

हे बाणहरूलाई वर्षा गर्ने भएका ! हे विशिष्ट स्त्ताभ ! हे भगवान् ! तपाईंलाई नमस्कार गर्दछु । तपाईका जो हजारौं रोगहरू छन्, ती सबै हाम्रा शत्रुमाथि लागुन् ॥५२॥ (वेद १६।५२)

हे रुद्र ! तपाईंका हातमा हजारौं प्रकारका हजारौं हतियारहरू छन् । हे भगवन् ! तपाई ती हतियार हरूलाई संयमित गरेर हामीहरूभन्दा अन्यत्र भिन्न दिशामा नै प्रयोग गर्नुहोस् ॥५३॥ (वेद १६।५३)

पृथ्विीमाथि जो हजारौं, असंख्य रुद्रहरू छन् । ती सबैलाई हामीहरू मन्त्रबलद्वारा झुकाउन सकौं ॥५४॥ (वेद १६।५४)

यो विशाल मेघाधार एवं अन्तरिक्षमा जो असंख्य रुद्रहरू छन् । हामीहरू उहाँका अनुकम्पाले धनुषहरूलाई हजारौं योजन टाढा झुकाउन सकौं ॥५५॥ (वेद १६।५५)

नीलकण्ठ वा श्वेतकण्ठ भएका जो रुद्र पृथ्वीभन्दा तल भ्रमण गर्नुहुन्छ । हामीहरू उहाँका अनुकम्पाले धनुषलाई हजारौं योजन टाढा झुकाइदिन सकौं ॥५६॥ (वेद १६।५६)

नीलकण्ठ वा श्वेतकण्ठ भएका जो रुद्र पृथ्वीभन्दा तल भ्रमण गर्नुहुन्छ । हामीहरू उहाँका

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

रक्षयऽऐलबृदाऽआयुर्य्युधः तेषाꣳ सहस्रयोजनेवधन्न्वानितन्न्मसि
॥६०॥ येतीर्त्थानिप्प्रचरन्तिसृकाहस्तानिषङ्गिणः तेषाꣳसहस्रयोजनेव
धन्न्वानितन्न्मसि ॥६१॥ येन्नेषुव्विविद्ध्यन्तिपात्त्रेषुपिबतोजनान्
अ.५ । तेषाꣳ सहस्रयोजनेवधन्न्वानितन्न्मसि ॥६२॥ यऽएतावन्तश्चभू अ.५
याꣳसश्च्चदिशोरुद्द्राव्वितस्थिरे । तेषाꣳसहस्रयोजनेवधन्न्वानितन्न
मसि ॥६३॥ नमोस्तुरुद्द्रेब्भ्योयेदिवियेषांव्वर्षमिषवः तेब्भ्योदशप्प्रा
चीर्द्दशदक्षिणादशप्प्रतीचीर्द्दशोदीचीर्द्दशोर्द्ध्वाः॥ तेब्भ्योनमोऽअस्तु
तेनोवन्तुतेनोमृडयन्तुतेयन्द्विष्मोयश्चनोद्द्वेष्टितमेषाञ्जम्भेदद्ध्
मः॥६४॥ नमोस्तुरुद्द्रेब्भ्योयेन्तरिक्षेयेषांव्वातऽइषवः तेब्भ्योदशप्प्रा

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

धनुषलाई हजारौं योजन टाढा झुकाउन सकौं ॥५७॥ (वेद १६।५७)

वृक्षहरूमा जो रुद्र बालतृण द्वारा पहेंलो, नीलोकण्ठ वा राता नेत्रयुक्त हुनुहुन्छ । उहाँकै धनुषहरूलाई हामीहरू हज्जारौं योजन टाढा झुकाउन सकौं ॥५८॥ (वेद १६।५८)

जुन रुद्र प्राणीहरूका अधिपति हुनुहुन्छ । जसका विविध शाखा छन् । अथवा जटाजुटधारी हुनुहुन्छ । उहाँका धनुषलाई हामी हजारौं योजन टाढा झुकाइदिन सकौं ॥५९॥ (वेद १६।५९)

जो रुद्र मार्गहरूमा मार्गरक्षक, अन्नलाई धारक तथा यावत् जीवनकर्ता हुनुहुन्छ, हामीहरू उहाँका धनुषहरूलाई हजारौं योजन टाढा झुकाउन सकौं ॥६०॥ (वेद १६।६०)

फाँसीका डोरीयुक्त हात भएका तथा तरबारयुक्त जो रुद्र वितर्थमा भ्रमण गर्नुहुन्छ, हामीहरू उहाँका धनुषलाई हजारौं योजन टाढा झुकाइदिन सकौं ॥६१॥ (वेद १६।६१)

जो रुद्र अन्न खाँदा मनुष्यहरूलाई मार्नुहुन्छ र भाँडामा पानी पिउँदा मानिसहरूलाई मार्नुहुन्छ, हामीहरू उहाँका धनुषलाई हजारौं योजन टाढा झुकाइदिन सकौं ॥६२॥ (वेद १६।६२)

जो थोरै अथवा धेरै रुद्रहरू यस भूमिको दिशा विदिशामा फैलिनुभएको छ । हामीहरू उहाँका धनुषलाई हजारौं योजन टाढा झुकाइदिन सकौं ॥६३॥ (वेद १६।६३)

जो रुद्र द्युलोकमा स्थित हुनुहुन्छ र जसका बाण वर्षाको पानी समान छन्, उनै रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु । पूर्वतिरबाट म उहाँका लागि आफ्ना दश औंला जोडेर प्रार्थना गर्दछु । दक्षिण

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

चीर्द्दशदक्क्षिणादशप्प्रतीचीर्द्दशोदीचीर्द्दशोद्ध्वा ऽ। तेब्भ्योनमो ऽ अस्तुतेनोवन्तुतेनोमृडयन्तुतेयन्द्विष्म्मोयश्चनोद्द्वेष्ट्टितमेषाञ्जम्भेदद् ध्मः ॥६५॥ नमोस्तुरुद्द्रेब्भ्योयेपृथिव्व्यांयेषामन्नमिषवः तेब्भ्योद शप्प्राचीर्द्दशदक्क्षिणादशप्प्रतीचीर्द्दशोदीचीर्द्दशोद्ध्वा ऽ। तेब्भ्योन मोऽअस्तुतेनोवन्तुतेनोमृडयन्तुतेयन्द्विष्म्मोयश्चनोद्द्वेष्ट्टितमेषाञ्जम्भे द्ध्मः ॥६६॥ अ.५

(पुनर्नमस्ते षोडशकं जपेत् ।)

इति पञ्चमोऽध्यायः ।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

दिशाबाट म उहाँका लागि दश औंला जोडेर प्रार्थना गर्दछु। पश्चिम दिशाबाट दश औंला जोडेर प्रार्थना गर्दछु। उत्तर दिशाबाट दश औंला जोडेर प्रार्थना गर्दछु। माथिल्लो दिशाबाट पनि दश औंला जोडेर नमस्कार गर्दछु। वहाँले हामीहरूलाई बचाइ बक्सियोस् र उहाँले हामीहरूलाई सुखी गरिबक्सियोस्, हामी जोसँग द्वेषगर्दछौं र जो हामीसँग द्वेष गर्दछन् उनीहरूलाई हामी रुद्रका मुखमा होमिदिन्छौं ॥६४॥ (वेद १६।६४)

ती रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु जो अन्तरिक्षमा स्थित हुनुहुन्छ। जसका वाणवायु छन् उनलाई म पूर्व, पश्चिम, उत्तर, दक्षिण चारैतिरबाट तथा माथिबाट पनि दश औंला जोडेर प्रार्थना गर्दछु। उहाँलाई हाम्रो नमस्कार प्राप्त होस्। वहाँले हामीलाई बचाइ बक्सियोस् र उहाँले हामीहरूलाई सुखी गरिबक्सियोस्। हामी जोसँग द्वेष गर्दछौं र जो हामीसँग द्वेषगर्दछन् उनीहरूलाई हामी रुद्रका मुखमा होमिदिन्छौं ॥६५॥ (वेद १६।६५)

उनै रुद्रलाई नमस्कार गर्दछु जो पृथ्वीमा स्थित हुनुहुन्छ। अन्न नै जसका वाण छन्। उनै रुद्रलाई पूर्व-दक्षिण, पश्चिम-उत्तर तथा माथिबाट दश औंला जोडेर नमस्कार गर्दछु। वहाँलाई मेरो नमस्कार प्राप्त होस्। वहाँले हामीहरूलाई बचाइ बक्सियोस् तथा वहाँले हामीहरूलाई सुखी गरिबक्सियोस्। हामी जोसँग द्वेष गर्दछौं र जो हामीसँग द्वेष गर्दछन् उनीहरूलाई हामी रुद्रका मुखमा होमिदिन्छौं ॥६६॥ (वेद १६।६६)

पाँचौं अध्यायको नामसरी टीका समाप्त।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

अथ षष्ठोऽध्यायः ।

हरिः ॐ एषतेरुद्रभागः सहस्वस्राम्बिकयातञ्जुषस्वस्वाहैषतेरुद्र
भागऽआखुस्तेपशुः ॥१॥ अवरुद्रमदीमह्यवदेवन्त्र्यम्बकम् । यथानो
अ.६ व्वस्यसस्करद्यथानः श्श्रेयसस्करद्यथानोव्व्यवसाययात् ॥२॥ अ.६
नमस्तेरुद्रमन्न्यवऽउतोतऽइषवेनमः । बाहुब्भ्यामुततेनमः ॥३॥
यातेरुद्रशिवातनूरघोरापापकाशिनी । तयानस्तन्न्वाशन्तमयागिरि
शन्ताभिचाकशीहि ॥४॥ नतम्विदाथयऽइमाजजानान्यद्युष्म्माकमन्तं
रम्बभूव । नीहारेणप्प्रावृताजल्प्याचासुतृपऽउक्थशासश्चरन्ति ॥५॥

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

छैटौं अध्यायको नामसरी टीका प्रारम्भ ।

हे रुद्र ! यो अतिरिक्त पुरोडास तपाईंको हविरांश हो । आफ्नी बैनी अम्बिकाका (शरद ऋतु) साथ तपाईं सेवन गर्नुहोस् । तपाईं रुद्रको लागि यो आहुति छ । हे रूद्र ! यही नै तपाईंको हविरान्न हो । मुसो तपाईंको पशु हो ॥१॥ (वेद ३।५७)

हामीहरूले त्र्यम्बक रुद्रदेवलाई अलग्गै भोजन गराउँदछौं । वहाँ प्रसन्न भएर हामीहरूलाई यो धरातलमा धेरै बस्ने र यशवान् बनाइयोस् । तथा हामीलाई सबै कार्यमा पार लगाइयोस् ॥२॥ (वेद ३।५८)

हे रुद्र ! तपाईंको क्रोधलाई नमस्कार गर्दछु । तपाईंको बाणलाई पनि नमस्कार गर्दछु । प्रभु तपाईंका दुई हातलाई पनि नमस्कार गर्दछु ॥३॥ (वेद १६।१)

हे रुद्र ! तपाईंको जो शरीर मंगलकारी, अघोर र पापको फललाई नष्ट गर्दछ । पर्वतमा निवास गर्ने अत्यन्त शान्त शरीरद्वारा सुख प्रदान गर्ने हे रुद्र ! तपाईं हामीलाई कृपा दृष्टिले हेर्नुहोस् ॥४॥ (वेद १६।२)

हे जीवहरू ! तिमीहरूले उनी विश्वकर्मालाई जान्दैनौ कि जसले यिनै प्राणीहरूलाई उत्पन्न गरे र जो तिम्रै भित्र व्याप्त रहेका छन् । अविद्याको समान तुच्छ अज्ञानले आवृत्त

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

अ.६

विश्श्वकर्म्म्मा॑ह्यजनिष्ट्टदेवऽआदिद्गन्धर्व्वोऽअभवद्द्वितीय॑÷ ।
तृतीय॑÷ पिताजनितौषधीनामपाङ्गर्भव्व्यदधात्त्पुरुत्त्रा ॥६॥ मीढुष्ट्टम
शिवतमशिवोन॑÷ सुमनाभव । परमेव्वृक्क्षऽआयुधन्निधायकृत्तिंव्व
सानऽआचरपिनाकम्बिभ्भ्रदागहि ॥७॥ व्विकिरिद्द्रविलोहितनमस्त्तेऽ
अस्तुभगवः । यास्तेसहस्रं हेतयोन्न्यमस्म्मन्निवपन्तुताः ॥८॥ सह
स्राणिसहस्रशोबाह्वोस्तवहेतय॑÷ तासामीशानोभगवः पराचीनामुखा
कृधि ॥९॥ असङ्ख्यातासहस्राणियेरुद्द्राऽअधिभूम्म्याम् । तेषांᳫं
सहस्रयोजनेवधन्न्वानितन्न्मसि ॥१०॥ ॐ व्वय ंसोमव्व्रतेतवम
नस्त्तनूषुबिभ्भ्रतः प्रजावन्तः सचेमहि ॥११॥ एषतेरुद्द्रभागः सहस्व

अ.६

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

जीवभावबाट तँ-तँ- र म-म भन्ने भएका प्राणीहरूलाई तर्पित हुनमा नै स्वतृप्ति मान्ने भएका तथा यज्ञहरूमा विविध स्वर्गादि प्राप्त हुने स्तोत्रहरूलाई उच्चारित गर्ने भएर पनि संसारमा भ्रमण गर्दछन् ॥५॥ (वेद १७।३१)

विश्वमा सर्वप्रथम उनै विश्वकर्माले नै गर्भभावलाई प्राप्त गरे। तदन्तर पृथ्वी वा वाणीलाई धारण गर्ने भएका (गन्धर्व) अग्नि उत्पन्न भए। औषधीहरूलाई उत्पन्न वा पोषण गर्ने भएका पर्जन्य उत्पन्न भए। उहाँले विविध जललाई गर्भमा धारण गर्नुभयो ॥६॥ (वेद १७।३२)

हे अत्यन्त सेचनमसर्थ ! हे अत्यन्त कल्याणकारि ! कल्याण स्वरुप तपाईं हामी प्रति प्रसन्न हुनुहोस्। तपाई आफ्नो धनुषादिलाई कुनै अग्लो वृक्षमाथि राखेर तथा चर्मलाई धारण गरेर भ्रमण गर्नुहोस्। आफ्नो पिनाकलाई धारण गरेर हाम्रा नजिक आउनुहोस् ॥७॥ (वेद १६।५१)

हे बाणहरूलाई वर्षा गर्ने भएका ! हे विशिष्ट रक्ताभ ! हे भगवान् ! तपाईंलाई नमस्कार गर्दछु। तपाईंका जो हजारौं रोगहरू छन्। ती सबै हाम्रा शत्रुहरू माथि लागून् ॥८॥ (वेद १६।५२)

हे रुद्र ! तपाईंका हातमा हजारौं प्रकारका हजारौं हतियारहरू छन्। हे भगवान् ! तपाई ती हतियारहरूलाई संयमित गरेर हामीहरूभन्दा अन्यत्र भिन्न दिशामा नै प्रयोग गर्नुहोस् ॥९॥ (वेद १६।५३)

पृथिवीमाथि जो हजारौं, असंख्य रुद्रहरू छन्। ती सबैलाई हामीहरू मन्त्रबलद्वारा झुकाईदिन सकौं ॥१०॥ (वेद १६।५४)

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

स्राम्बिकयातञ्जुषस्वस्वाहैषतेरुद्रभागऽआखुस्तेपशुः ॥१२॥ अवरु
द्रमदीमह्यवदेवन्त्र्यम्बकम् । यथानोव्वस्यसस्करद्यथानःश्श्रेयस
स्करद्यथानोव्व्यवसाययात् ॥१३॥ भेषजमसिभेषजङ्गवेश्श्वायपुरुषा
यभेषजम् । सुखम्मेषायमेष्ष्यै ॥१४॥ त्र्यम्बकंय्यजामहेसुगन्धिम्पुष्टि
वर्द्धनम् । उर्व्वारुकमिवबन्धनान्मृत्योर्म्मुक्षीयमामृतात् । त्र्यम्ब
कंय्यजामहेसुगन्धिम्पतिवेदनम् । उर्व्वारुकमिवबन्धनादितोमुक्षीय
मामुतः ॥१५॥ एतत्तेरुद्रावसन्तेनपरोमूजवतोतीहि । अवततधन्न्वा
पिनाकावसःकृत्तिवासाऽअहिंसःसन्नःशिवोतीहि ॥१६॥ त्र्यायुष
ञ्जमदग्नेःकश्यपस्यत्र्यायुषम् । यद्देवेषुत्त्र्यायुषन्तन्नोऽअस्तुत्त्र्यायु

अ.६ अ.६

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

हे सोम ! तपाईंका अभिषवादि कर्ममा आफ्नो शरीरमा मनलाई धारण गरेर पुत्रादि सन्तानयुक्त भएर हामी विद्यमान बनौं ॥११॥ (वेद ३।५६)

हे रुद्र ! यो अतिरिक्त पुरोडास तपाईंको हविरांश हो । आफ्नी बैनी अम्बिकाका (शरद ऋतु) साथ तपाईं सेवन गर्नुहोस् । तपाईं रुद्रको लागि यो आहुति छ । हे रुद्र ! यही नै तपाईंको हविरान्न हो । मुसो तपाईंको पशु हो ॥१२॥ (वेद ३।५७)

हामीहरू त्र्यम्बक रुद्रदेवलाई अलग्गै भोजन गराउँदछौं । वहाँ प्रसन्न भएर हामीहरूलाई यो धरातलमा धेरै बस्ने र यशवान बनाऊन् तथा हामीलाई सबै कार्यमा पार लगाऊन् ॥१३॥ (वेद ३।५८)

हे रुद्र ! तपाईं स्वयं औषधी रूप हुनुहुन्छ । अतः गाई, अश्व वा पुरुषहरूको लागि तपाईं भेषज प्रदान गर्नुहोस् । हाम्रा गृहपशुहरूलाई सुख दिनुहोस् ॥१४॥ (वेद ३।५९)

सुगन्धयुक्त तथा अन्नादिलाई पुष्टि गरी बढाउने भएका त्रिनेत्रशिवको हामीहरू भजन गर्दछौं । हे त्र्यम्बकं ! पाकेका खरबुजाका समान हामीहरू मृत्यु बन्धनबाट बचौं । परन्तु अमृतबाट होइन । कन्याहरूको लागि सुगन्धवान् पतिलाई प्राप्त गराइदिने भएका त्रिनेत्र शिवलाई हामीहरू पूजन गर्दछौं । पाकेका खरबुजाका समान हामी कुमारीहरू विवाह उपरान्त

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

षम् ॥१७॥ शिवोनामासिस्वधितिस्तेपितानमस्ते॒ऽअस्तुमामाहि ६ः
सीः। निर्वर्त्तयाम्म्यायुषेन्नाद्यायप्प्रजननायरायस्पोषायसुप्प्रजास्त्वा
यसुवीर्य्याय ॥१८॥

अ.६ इति षष्ठोऽध्यायः । अ.६

ईश्वरो वरदो नित्यं वृषगामी त्रिशूलधृक् ।
त्रिनेत्र दक्षमथनो रुद्रशान्तिर्ददातुमाम् ॥

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

यो पितृगृहबाट अलग्ग बनौं । परन्तु पतिगृहबाट कहिल्यै पनि विमुक्त नबनौं ॥१५॥ (वेद ३।६०)

हे रुद्र ! यो अतिरिक्त पुरोडाश तपाईंको शाम्बल (मार्गको लागि भोजन) हो । तपाईं त्यसको साथ मुञ्जनवान् पर्वतबाट पनि टाढा जानुहोस् । आफ्नो पिनाकबाट (धनुष) ज्या लाई निकालेर पिनाकलाई नै शाम्बल कल्पित गरेर हात्तीको चर्मलाई धारण गर्दै हामीहरूलाई हिंसित नगरीकन कल्याण स्वरुप भएर तपाईं त्यतैतिर जानुहोस् ॥१६॥ (वेद ३।६१)

हे रुद्र ! जमदग्नि ऋषिका बालक, युवा र बृद्ध गरेर तीन थरी आयु छन् । त्यस्तै कश्यप ऋषिका पनि तीन थरीका आयु छन् । एवं रीतले देवताहरूमा पनि तीन थरीका आयु छन् । त्यस्तै गरेर ती तीन थरीका आयु हामीहरूका लागि पनि प्राप्त होऊन् ॥१७॥ (वेद ३।६२)

केश मुण्डन गर्दा छुरालाई हातमा लिएर हे छुरा ! तिम्रो नाम शिव हो । बज्र तिम्रा पिता हुन्, म तिमीलाई नमस्कार गर्दछु । तिमी हामीलाई हिंसित नगर म आयुष्य, पाचकत्व, प्रजोत्पादन, धनको पुष्टि (बृद्धि) को लागि सुन्दर सन्तान प्राप्त गर्नको लागि तथा राम्रो पराक्रमको लागि केश मुण्डित गर्दछु ॥१८॥ (वेद ३।६३)

छैटौं अध्यायको नामसरी टीका समाप्त ।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

अथ सप्तमोऽध्यायः ।

हरिः ॐ उग्ग्रश्श्च भीमश्श्चध्वान्तश्श्चधुनिश्श्च । सासह्वाँश्श्चा
भियुग्वाचव्विक्षिपःꣳ स्वाहा ॥१॥ अग्निꣳ हृदयेनाशनिꣳ हृदयाग्ग्रेणपशु
पतिङ्कृत्स्नहृदयेनभवंय्यक्ना । शर्व्वम्मतस्न्नाब्भ्यामीशानम्मन्न्युनाम
हादेवमन्त ꣳ पर्शव्व्येनोग्ग्रन्देवंव्वनिष्ठुनाव्वसिष्ठहनु ꣳ शिङ्गीनिको
श्याब्भ्याम् ॥२॥ उग्ग्रँल्लोहितेनमित्त्र ꣳ सौव्व्रत्त्येनरुद्द्रन्दौर्व्वत्त्येनेन्द्रम्प्र
क्क्रीडेनमरुतोबलेनसाद्ध्यान्प्प्रमुदा । भवस्यकण्ठ्यꣳ रुद्द्रस्यान्त
ꣳ पार्श्व्यम्महादेवस्ययकृच्छर्व्वस्यव्वनिष्ठुः पशुपतेꣳ पुरीतत् ॥३॥ अ.७
लोमब्भ्यꣳ स्वाहा लोमब्भ्यꣳ स्वाहात्त्वचेस्वाहात्त्वचेस्वाहालोहिताय

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

सातौं अध्यायको नामसरी टीका प्रारम्भ ।

उग्र, भीम, ध्वान्त, धुनि, सासहवान्, अभियुग्वा र विक्षिपमरूतहरूलाई यो आहुति हो ॥१॥ (वेद ३९।७)

अश्वका हृदयबाट अग्नि देवतालाई प्रीणित गर्दछु । हृदयका अगाडिबाट अशनि देवतालाई प्रीणित गर्दछु । समस्त हृदयखण्डबाट पशुपति देवलाई, यकृतबाट भवलाई, मतस्नायु द्वारा शर्वलाई, मन्यद्वारा ईशानलाई पार्शब्यद्वारा भित्रका मांस महादेवलाई, ठूला आँतहरूद्वारा उग्रदेवलाई र वशिष्ठहरू वा हृदयलाई शिर्षस्थ मांसखण्डहरूबाट शिङ्गिदेवलाई प्रीणित गर्दछु ॥२॥ (वेद ३९।८)

रक्तद्वारा उग्रलाई, अश्वका शुभ कार्यहरूद्वारा मित्रदेवलाई अश्वका दुष्टकर्महरूद्वारा रुद्रलाई पक्रीडनद्वारा इन्द्रलाई, बलद्वारा मरुतलाई तथा प्रमुदद्वारा साध्यहरूलाई प्रीणित गर्दछु । भवको कण्ठस्थ मांस हो । रुद्रको पार्शव्यहरू भित्रको मांस हो । महादेवलाई यकृत हो । शर्वलाई ठूलो आँत हो र पशुपतिलाई पुरीतत नाडी हो ॥३॥ (वेद ३९।९)

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

स्वाहालोहितायस्वाहामेदोभ्भ्य ᳬ स्वाहामेदोभ्भ्य ᳬ स्वाहा । मा ᳪ
सेभ्भ्य ᳬ स्वाहामा ᳪ सेभ्भ्य ᳬ स्वाहास्नावभ्भ्य ᳬ स्वाहास्नावभ्भ्य ᳬ
स्वाहाऽस्त्थभ्भ्य ᳬ स्वाहाऽस्त्थभ्भ्य ᳬ स्वाहामज्जभ्भ्य ᳬ स्वाहामज्ज
भ्भ्य ᳬ स्वाहा रेतसेस्वाहापायवेस्वाहा ॥४॥ आयासायस्वाहाप्प्रायासा
अ.७ यस्वाहासंय्यासायस्वाहाव्वियासायस्वाहोद्यासायस्वाहा । शुचेस्वाहा अ.७
शोचतेस्वाहाशोचमानायस्वाहाशोकायस्वाहा ॥५॥ तपसेस्वाहातप्प्यते
स्वाहातप्प्यमानायस्वाहातप्तायस्वाहाघर्म्मायस्वाहा । निष्कृत्यैस्वाहा
प्प्रायश्चित्त्यैस्वाहाभेषजायस्वाहा ॥६॥ यमायस्वाहान्तकायस्वाहा
मृत्यवेस्वाहा । ब्रह्मणेस्वाहाब्ब्रह्महत्यायैस्वाहाव्विश्श्वेभ्भ्योदेवेभ्भ्य
ᳬ स्वाहाद्यावापृथिवीभ्भ्या ᳪ स्वाहा ॥७॥ इति सप्तमोऽध्यायः ।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

लोमहरूको लागि स्वाहा । त्वचाकोलागि स्वाहा । रोहित (रक्त) को लागि स्वाहा । मेदको लागि स्वाहा । मांशको लागि स्वाहा । स्नायुहरूको लागि स्वाहा । अस्थिहरूको लागि स्वाहा । मज्जाहरूको लागि स्वाहा । वीर्यको लागि स्वाहा । गुदाको लागि स्वाहा ॥४॥ (वेद ३९।१०)

आयास, प्रयास, संयास, वियास, उद्यास शुच (शोक) प्राप्त गर्दै शोचमान र शोकको लागि स्वाहा ॥५॥ (वेद ३९।११)

तपको लागि स्वाहा । तप गर्नको लागि स्वाहा । तप्यमानको लागि स्वाहा । तप्तको लागि स्वाहा । धर्मको लागि स्वाहा । निष्कृतिको लागि स्वाहा । प्रायश्चित्तको लागि स्वाहा । भेषजको लागि स्वाहा ॥६॥ (वेद ३९।१२)

यज्ञको लागि स्वाहा । अन्तकको लागि स्वाहा । मृत्युको लागि स्वाहा । ब्रह्मको लागि स्वाहा । ब्रह्महत्याको लागि स्वाहा । विश्वेदेवहरूको लागि स्वाहा । द्यावापृथिवीको लागि स्वाहा ॥७॥ (वेद ३९।१३)

सातौं अध्यायको नामसरी टीका समाप्त ।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

अथ अष्टमोऽध्यायः ।

हरिः ॐ व्वाजश्श्चमेप्प्रसवश्श्चमेप्प्रयतिश्श्चमेप्प्रसितिश्श्चमेधीति
श्श्चमेक्क्रतुश्श्चमेस्वरश्श्चमेश्लोकश्श्चमेश्श्रवश्श्चमेश्श्रुतिश्श्चमे
ज्ज्योतिश्श्चमेस्वश्श्चमेयज्ञेनकल्प्पन्ताम् ॥१॥ प्राणश्श्चमेपानश्च्चमे
व्व्यानश्श्चमेसुश्श्चमेचित्तञ्चमऽआधीतञ्चमेव्वाक्चमेमनश्श्चमे
चक्क्षुश्श्चमेश्श्रोत्रञ्चमेदक्क्षश्श्चमेबलञ्चमेयज्ञेनकल्प्पन्ताम् ॥२॥
ओजश्च्चमेसहश्श्चमऽआत्क्माचमेतनूश्श्चमेशर्म्मचमेव्वर्म्मचमेङ्गानि
चमेस्थीनिचमेपरूꣳषिचमेशरीराणिचमऽआयुश्च्चमेजराचमेयज्ञेन
कल्प्पन्ताम् ॥३॥ ज्ज्यैष्ठ्यञ्चमऽआधिपत्त्यञ्चमेमन्न्युश्च्चमेभा

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

आठौं अध्यायको नामसरी टीका प्रारम्भ ।

अन्न, अन्नदानको अनुज्ञा, शुद्धि, अन्नविषयकऔत्सुक्य, ध्यान, संकल्प, साधुशब्द, श्लोक, यश, श्रुति, ज्योति र स्वर्ग मलाई यज्ञद्वारा प्राप्त होस् ॥१॥ (वेद १८।१)

प्राण, अपान, व्यान, प्रवृत्तिमान्, वायु, चित्त, बाह्यविषय ज्ञान, वाक्, मन, चक्षु, श्रोत्र, ज्ञानेन्द्रिय कौशलता, कर्मेन्द्रिय कौशलता मलाई यज्ञद्वारा प्राप्त होस् ॥२॥ (वेद १८।२)

ओज, बल, आत्मशक्ति, पुष्ट शरीर, कवच, अङ्गप्रत्यङ्ग अस्थिहरू, पर्व, विविध, शरीर, आयु र वृद्ध अवस्था मलाई यज्ञद्वारा प्राप्त होस् ॥३॥ (वेद १८।३)

जेष्ठत्व, आधिपत्य, क्रोध, तेज, बल, जय, सामर्थ्य, महिमा प्रजाहरूको विशालता, गृहक्षेत्रादिको विस्तार, दीर्घ जीवन, अविच्छिन्नवंशत्व, प्रभूत अन्न, धनादि, विद्यादि गुणोत्कर्ष मलाई यज्ञद्वारा प्राप्त होस् ॥४॥ (वेद १८।४)

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

मश्च्चमेमश्च्चमेऽभश्च्चमेजेमाचमेमहिमाचमेव्वरिमाचमेप्प्रथिमा
चमेव्वर्षिमाचमेद्द्राघिमाचमेव्वृद्धञ्चमेव्वृद्धिश्चमेयज्ञेनकल्प्पन्ताम्
॥४॥ (न०) सत्त्यञ्चमेश्श्रद्धाचमेजगच्चमेधनञ्चमेविश्श्वञ्चमेमहश्च्च
मेक्क्रीडाचमेमोदश्च्चमेजातञ्चमेजनिष्ष्यमाणञ्चमेसूक्त्तञ्चमेसुकृत
अ.८ ञ्चमेयज्ञेनकल्प्पन्ताम् ॥५॥ ऋतञ्चमेमृतञ्चमेयक्ष्मञ्चमेनामयच्च अ.८
मेजीवातुश्चमेदीर्घायुत्वञ्चमेनमित्रञ्चमेभयञ्चमेसुखञ्चमेशयनञ्च
मेसूषाश्चमेसुदिनञ्चमेयज्ञेनकल्पन्ताम् ॥६॥ यन्ताचमेधर्ताचमेक्क्षेम
श्च्चमेधृतिश्च्चमेव्विश्श्वञ्चमेमहश्च्चमेसंव्विच्चमेज्ञात्रञ्चमेसू
श्च्चमेप्रसूश्च्चमेसीरञ्चमेलयश्च्चमेयज्ञेनकल्पन्ताम् ॥७॥ शञ्चमे

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

सत्य, श्रद्धा, जगत्, धन, विश्व, तेज, क्रीडा, मोद, सन्तान, वंशपरम्परा, सूक्त र पुण्य मलाई यज्ञद्वारा प्राप्त होस् ॥५॥ (वेद १८।५)

ऋत, अमृत, अरोगत्व, अनामयत्व, जीवन, दीर्घायु, अशत्रुत्व, अभय, सुख, शयन, शुभ, ऊषाकाल, तथा सुदिन (यज्ञ, ध्यान, दानादि गर्ने दिन) मलाई यज्ञद्वारा प्राप्त होस् ॥६॥ (वेद १८।६)

अश्वादिको नियन्त्रणकर्ता, पोषकपिता, प्रभृति क्षेम, धृति, विश्व, तेज, संविद, विज्ञान, सामर्थ्य, प्रेरणासामर्थ्य, जनशक्ति, कृषिकार्यद्वारा धान्यादि निष्पत्ति, कृषिप्रतिबन्ध, निवृत्ति मलाई यज्ञद्वारा प्राप्त होस् ॥७॥ (वेद १८।७)

यो लोकको सुख, परलोकको सुख, प्रिय, प्रियपदार्थ विषय सुख, प्रेमभाव, सौभाग्य, धन, ऐहिक कल्याण, पारलौकिक कल्याण, निवास योग्य गृहादि र यश मलाई यज्ञद्वारा प्राप्त होस् ॥८॥ (वेद १८।८)

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

मयश्च्चमेप्प्रियञ्च्चमेनुकामश्च्चमेकामश्च्चमेसौमनसश्च्चमेभग
श्च्चमेद्द्रविणञ्च्चमेभद्द्रञ्च्चमेश्श्रेयश्च्चमेव्वसीयश्च्चमेषशश्च्चमेषज्ञेन
कल्पन्ताम् ॥८॥ (न०) ऊर्क्च्चमेसूनृताचमेपयश्च्चमेरसश्च्चमेघृतञ्च्चमेम
धुचमेसग्ग्धिश्श्च्चमेसपीतिश्श्च्चमेकृषिश्च्चमेव्वृष्टिश्च्चमेजैत्र
अ.८ ञ्च्चमऽऔद्भिद्यञ्च्चमेषज्ञेनकल्पन्ताम् ॥९॥ रयिश्च्चमेरायश्च्चमेपु अ.८
ष्टञ्च्चमेपुष्टिश्च्चमेव्विभुचमेप्रभुचमेपूर्णञ्च्चमेपूर्णतरञ्च्चमेकुयवञ्च
मेक्षितञ्च्चमेन्नञ्च्चमेक्क्षुच्चमेषज्ञेनकल्पन्ताम् ॥१०॥ व्वित्तञ्च्चमे
व्वेद्यञ्च्चमेभूतञ्च्चमेभविष्यच्चमेसुगञ्च्चमेसुपत्थ्यञ्च्चमऽऋद्धञ्च्चम
ऽऋद्धिश्च्चमेक्लृप्तञ्च्चमेक्लृप्तिश्च्चमेमतिश्च्चमेसुमतिश्च्चमेषज्ञे

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

अन्न, सत्यवाणी, दूध, दही, घ्यू, मह, सहभोज, सहपान, कृषि, वृष्टि, जयसामर्थ्य र शत्रुमा भेदनीतिको प्रयोग मलाई यज्ञद्वारा प्राप्त होस् ॥९॥ (वेद १८।९)

गो, अश्वधन, भुक्तमणि, धनसमृद्धि, पौष्टिकता, विभुत्व, प्रभुत्व, पूर्णता, परिपूर्णता, धान्यको अक्षयता, अन्न र भोकमरीको अभाव मलाई यज्ञद्वारा प्राप्त होस् ॥१०॥ (वेद १८।१०)

प्राप्त धन, प्रातब्य धन, पूर्वसिद्ध क्षेत्रादि, प्रातव्यक्षेत्रादि, सुखगम्य प्रदेश, सुपथ्य, समृद्ध यज्ञफल, यज्ञादि समृद्धि, द्रब्यादि, स्वकार्य सामर्थ्य, मति र सुमति मलाई यज्ञद्वारा प्राप्त होस् ॥११॥ (वेद १८।११)

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

नकल्प्पन्ताम् ॥११॥ व्व्रीहयश्च्चमेषवाश्च्चमेमाषाश्च्चमेतिलाश्च्चमे
मुद्गाश्च्चमेखल्ल्वाश्च्चमेप्रियङ्गवश्च्चमेणवश्च्चमेश्यामाकाश्च्चमे
नीवाराश्च्चमेगोधूमाश्च्चमेमसूराश्च्चमेषज्ञेनकल्पन्ताम् ॥१२॥ (न०)
अश्म्माचमेमृत्तिकाचमेगिरयश्च्चमेपर्व्वताश्च्चमेसिकताश्च्चमेव्वन
स्प्पतयश्च्चमेहिरण्यञ्चमेयश्च्चमेश्यामञ्च्चमेलोहञ्च्चमेसीसञ्चमेत्र
पुचमेषज्ञेनकल्प्पन्ताम् ॥१३॥ अग्निश्च्चमऽआपश्च्चमेव्वीरुधश्च्च
मऽओषधयश्च्चमेकृष्टपच्च्याश्च्चमेकृष्टपच्च्याश्च्चमेग्राम्म्याश्च्च
मेपशवऽआरण्ण्याश्च्चमेव्वित्तञ्च्चमेव्वित्तिश्च्चमेभूतञ्च्चमेभूति
श्च्चमेषज्ञेनकल्प्पन्ताम् ॥१४॥ व्वसुचमेव्वसतिश्च्चमेकर्म्मचमेशक्ति

अ.८

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

धान, जौ, मास, तिल, मुँग, चना, काकुन, सावाँ, श्यामक, नीवार गहुँ र मसुर मलाई यज्ञद्वारा प्राप्त होस् ।।१२।। (वेद १८।१२)

ढुङ्गा, माटो, पर्वत, महापर्वत, बालुवा, वनस्पतिहरू, सुन, चाँदी, तामा, फलाम, सीसा र त्रपु मलाई यज्ञद्वारा प्राप्त होस् ।।१३।। (वेद १८।१३)

अग्नि, जल, लताहरू, औषधीहरू, कृषिबाट उत्पादित वस्तु विनाकृषिबाट उत्पादित वस्तु, ग्रामीण पशु, आरण्य पशु, वित्त, भाविलाभ, पूर्वलाभ तथा स्वार्जित ऐश्वर्य मलाई यज्ञद्वारा प्राप्त होस् ।।१४।। (वेद १८।१४)

गवादि धन, सुन्दर बस्ती, अग्निहोत्रादि कर्म, शक्ति, अर्थ प्रातब्य, इष्ट प्राप्तिको उपाय र इष्ट प्राप्ति मलाई यज्ञद्वारा प्राप्त होस् ।।१५।। (वेद १८।१५)

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

श्च्चमेर्त्थश्च्चमऽएमश्च्चमऽइत्याचमेगतिश्च्चमेषज्ञेनकल्प्पन्ताम्
॥१५॥ (न०) अग्निश्च्चमऽइन्द्रश्च्चमेसोमश्च्चमऽइन्द्रश्च्चमेसविताच
मऽइन्द्रश्च्चमेसरस्वतीचमऽइन्द्रश्च्चमेपूषाचमऽइन्द्रश्च्चमेबृहस्प्प
तिश्च्चमऽइन्द्रश्च्चमेषज्ञेनकल्प्पन्ताम् ॥१६॥ मित्रश्च्चमऽइन्द्रश्च्चमे
अ.८ व्वरुणश्च्चमऽइन्द्रश्च्चमेधाताचमऽइन्द्रश्च्चमेत्त्वष्टाचमइन्द्रश्च्च अ.८
मेमरुतश्च्चमऽइन्द्रश्च्चमेव्विश्वेचमेदेवाऽइन्द्रश्च्चमेषज्ञेनकल्प्प
न्ताम् ॥१७॥ पृथिवीचमऽइन्द्रश्च्चमेन्तरिक्षञ्चमऽइन्द्रश्च्चमेद्यौ
श्च्चमऽइन्द्रश्च्चमेसमाश्च्चमऽइन्द्रश्च्चमेनक्षत्त्राणिचमऽइन्द्रश्च्च
मेदिशश्च्चमऽइन्द्रश्च्चमेषज्ञेनकल्प्पन्ताम् ॥१८॥ (न०) अꣳशुश्च्चमेर

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

अग्नि, इन्द्र, सोम, सविता, सरस्वती, पूषा, सरस्वती वा यिनका इन्द्रयुग्म मलाई यज्ञद्वारा प्राप्त होस् ॥१६॥ (वेद १८।१६)

मित्र, वरुण, धाता, त्वष्टा, मरुद्, विश्वेदेवा र यिनैका सम्भावित इन्द्रयुग्म मलाई यज्ञद्वारा प्राप्त होस् ॥१७॥ (वेद १८।१७)

पृथिवी, अन्तरिक्ष, आकाश, वर्ष, नक्षत्र, तथा दिशाहरू मलाई यज्ञद्वारा प्राप्त होस् ॥१८॥ (वेद १८।१८)

अंशु, ग्रह, रश्मि, अदार्य, अधिपति, उपांशु, अन्तर्याम, ऐन्द्रवायु मैत्रावरुण आश्विनप्रति प्रस्थान शुक्र र मन्थीग्रह मलाई यज्ञद्वारा प्राप्त होस् ॥१९॥ (वेद १८।१९)

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

अ.८

शिम्मश्च्चमेदाब्भ्यश्च्चमेधिपतिश्च्चमउपाꣳशुश्च्चमेन्तर्य्यामश्च्च
मऽऐन्द्रवायवश्च्चमेमैत्रावरुणश्च्चमऽआश्श्विनश्च्चमेप्प्रतिप्प्रस्था
नश्च्चमेशुक्क्रश्च्चमेमन्थीचमेयज्ञेनकल्प्पन्ताम् ॥१९॥ आग्ग्रयणश्च्चमे
व्वैश्वदेवश्च्चमेद्ध्रुवश्च्चमेव्वैश्श्वानरश्च्चमऽऐन्द्राग्ग्नश्श्च्चमेमहावै
श्श्वदेवश्श्च्चमेमरुत्वतीयाश्च्चमेनिष्क्केवल्यश्च्चमेसावित्रश्च्चमेसा
रस्वतश्च्चमेपात्क्नीवतश्च्चमेहारियोजनश्च्चमेयज्ञेनकल्प्पन्ताम् ॥२०॥
स्स्रुचश्च्चमेचमसाश्च्चमेव्वायव्व्यानिचमेद्द्रोणकलशश्च्चमेग्ग्रावाण
श्च्चमेधिषवणेचमेपूतभृच्चमऽआधवनीयश्च्चमेव्वेदिश्च्चमेबर्हि
श्श्च्चमेवभृथश्च्चमेस्वगाकारश्च्चमेयज्ञेनकल्प्पन्ताम् ॥२१॥ (न०)अग्नि

अ.८

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

आग्रायण, वैश्वदेव, ध्रुव, वैश्वानर, ऐन्द्राग्न, महावैश्य देव, मरुत्वतीय, निष्कैवल्य, सावित्र, सारस्वत्य, पत्नीवत र हारियोजनग्रह मलाई यज्ञद्वारा प्राप्त होस् ॥२०॥ (वेद १८।२०)

स्रुवा, चमसा, वायव्य, द्रोणकलश, सोम, कुट्ने ढुङ्गा, दाउराका २ फलेक, पूतभृद्, आहवनीय, सोमकलश, वेदी, कुश, अवभृथ र शम्युवाक मलाई यज्ञद्वारा प्राप्त होस् ॥२१॥ (वेद १८।२१)

अग्नि, प्रवर्ग्य, यज्ञविशेष, सूर्य, प्राण, अश्वमेध, पृथिवी अदिति दिति, द्यौ, अङ्गलिहरू (विराट् पुरूषका अवयवहरू) शक्तिहरू र दिशाहरू मलाई यज्ञद्वारा प्राप्त होस् ॥२२॥ (वेद १८।२२)

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

श्च्चमेघर्म्मश्च्चमेक्कर्श्श्च्चमेसूर्य्यश्च्चमेप्प्राणश्च्चमेश्श्वमेधश्श्च्च
मेपृथिवीचमेदितिश्चमेदितिश्च्चमेद्यौश्च्चमेङ्गुलयꣳशक्क्वरयोदिश
श्च्चमेयज्ञेनकल्प्पन्ताम् ॥२२॥ व्व्रतञ्चमऽऋतवश्श्चमेतपश्श्च्चमे
संवत्सरश्श्च्चमेहोरात्रेऽऊर्व्वष्ठीवेबृहद्रथन्तरेचमेयज्ञेनकल्प्पन्ताम्
अ.८ ॥२३॥ (न०) एकाचमेतिस्रश्श्च्चमेतिस्रश्श्च्चमेपञ्चचमेपञ्चचमेसप्प्त अ.८
चमेसप्प्तचमेनवचमेनवचमऽएकादशचमऽएकादशचमेत्रयोदशचमे
त्रयोदशचमेपञ्चदशचमेपञ्चदशचमेसप्प्तदशचमेसप्प्तदशचमेनवदश
चमेनवदशचमऽएकविꣳशतिश्श्च्चमऽएकविꣳशतिश्श्च्चमेत्रयो
विꣳशतिश्श्च्चमेत्रयोविꣳशतिश्श्च्चमेपञ्चविꣳशतिश्च्चमेपञ्च

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

व्रत, ऋतुहरू, तप, सम्वत्सर, अहोरात्र, उरू, जानुनी र बृहद्रथन्तरसाम मलाई यज्ञद्वारा प्राप्त होस् ॥२३॥ (वेद १८।२२)

एक, तीन, पाँच, सात, नौ, एघार, तेह्र, पन्ध्र, सत्र, उन्नाईस, एक्काइस, तेइस, पच्चीस, सत्ताइस, उनन्तीस, एकतीस र तेत्तीस प्रभृति, स्वर्ग प्रापक युग्म, स्त्तोम मलाई यज्ञद्वारा प्राप्त होस् ॥२४॥ (वेद १८।२४)

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

वि ꣳ शतिश्च्चमेसप्प्तवि ꣳ शतिश्च्चमेसप्प्तवि ꣳ शतिश्च्चमेनववि ꣳ
शतिश्च्चमेनववि ꣳ शतिश्श्च्चमऽएकत्रि ꣳ शच्चमऽएकत्रि ꣳ शच्चमे
त्रयस्त्रि ꣳ शच्चमेयज्ञेनकल्प्पन्ताम् ॥२४॥ (न०) चतस्रश्श्च्चमेष्टौचमेष्टौ
चमेद्वादशचमेद्वादशचमेषोडशचमेषोडशचमेवि ꣳ शतिश्श्च्चमेवि ꣳ
अ.८ शतिश्श्च्चमेचतुर्व्वि ꣳ शतिश्च्चमेचतुर्व्वि ꣳ शतिश्च्चमेष्टावि ꣳ शति अ.८
श्च्चमेष्टावि ꣳ शतिश्च्चमेद्वात्रि ꣳ शच्चमेद्वात्रि ꣳ शच्चमेषट्त्रि ꣳ श
च्चमेषट्त्रि ꣳ शच्चमेचत्वारि ꣳ शच्चमेचत्वारि ꣳ शच्चमेचतुश्च्चत्वा
रि ꣳ शच्चमेचतुश्च्चत्वारि ꣳ शच्चमेष्टाचत्वारि ꣳ शच्चमेयज्ञेनकल्प्प
न्ताम् ॥२५॥ (न०) त्र्यविश्च्चमेत्र्यवीचमेदित्यवाट्चमेदित्यौहीचमे

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

एक, तीन, पाँच, सात, नौ, एघार, तेह्र, पन्ध्र, सत्र, उन्नाईस, एक्काइस, तेइस, पच्चीस, सत्ताइस, उनन्तीस, एकतीस र तेत्तीस प्रभृति, स्वर्ग प्रापक युग्म, स्त्तोम मलाई यज्ञद्वारा प्राप्त होस् ॥२४॥ (वेद १८।२४)

चार, आठ, बाह्र, सोह्र, बीस, चौबीस, अठ्ठाइस, बत्तीस, छत्तीस, चालीस, चौवालीस, अड्चालीस, प्रभृति स्वर्ग प्रापक युग्म स्त्तोम मलाई यज्ञद्वारा प्राप्त होस् ॥२५॥ (वेद १८।२५)

डेढ वर्षको बाच्छो, डेढ वर्षकी बाच्छी, दुई वर्षको बाच्छो दुई वर्षकी बाच्छी, ढाइ वर्षका बाच्छा बाच्छी, तीन वर्षका गाई-गोरू र साँढे तीन वर्षका गाई गोरू होमार्थ मलाई यज्ञद्वारा प्राप्त होस् ॥२६॥ (वेद १८।२६)

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

पञ्चाविश्श्चमेपञ्चावीचमेत्रिवत्सश्श्चमेत्रिवत्साचमेतुर्ठ्यवाट्चमे
तुर्ठ्यौहीचमेयज्ञेनकल्प्पन्ताम् ॥२६॥ पष्ठवाट्चमेपष्ठौहीचमऽउक्षाच
मेव्वशाचमऽऋषभश्चमेव्वेहच्चमेनड्वाँश्श्चमेधेनुश्चमेयज्ञेनकल्प्प
न्ताम् ॥२७॥ (न०) व्वाजायस्वाहाप्प्रसवायस्वाहापिजायस्वाहाक्क्रतवेस्वा
हाव्वसवेस्वाहाहर्प्पतयेस्वाहान्न्हेमुग्ग्धायस्वाहामुग्ग्धायव्वैनꣳशिना
यस्वाहाव्विनꣳशिनऽआन्त्त्यायनायस्वाहान्त्त्यायभौवनायस्वाहाभुवन
स्यपतयेस्वाहाधिपतयेस्वाहाप्प्रजापतयेस्वाहा। इयन्तेराण्मित्रायय
न्तासियमनऽऊर्ज्जेत्वाव्वृष्ट्यैत्वाप्प्रजानान्त्वाधिपत्याय ॥२८॥ आयु
र्ठ्यज्ञेनकल्प्पताम्प्राणोयज्ञेनकल्प्पताञ्चक्षुर्ठ्यज्ञेनकल्प्पताꣳश्श्रोत्रंय

अ.८ अ.८

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

चार वर्षका गाई–गोरु, पूर्ण गोरु, बन्ध्या गाई, युवा गोरु, गर्भधारिणी गाई, गाडा खिच्न समर्थ गोरु तथा नव प्रसूता गाई मलाई यज्ञद्वारा प्राप्त होस् ॥२७॥ (वेद १८।२७)

अन्नप्रधान चैत्र मासको लागि स्वाहा । प्रेरक वैशाख मासको लागि स्वाहा । जेष्ठमासको लागि स्वाहा, यागप्रधान आषाढ मासको लागि स्वाहा, साउन मासको लागि स्वाहा । आश्विन मासको लागि स्वाहा , साना दिन हुने कार्तिक मासको लागि स्वाहा , विष्णुस्वरुप भएको मंसिर मासको लागि यो हवि हो । अन्नमा पुष्टिकारी पुस मासको लागि स्वाहा । मसान्त फाल्गुनको लागि स्वाहा । भूवनपतिको लागि स्वाहा । अधिपतिको लागि स्वाहा प्रजापतिको लागि स्वाहा । हे अग्ने ! यो तिम्रो राज्य हो । नियन्ता तिमी यजमानका नियामक हौ । विशिष्ट अन्न सरका लागि म तिमीलाई अभिषिञ्चित गर्दछु । वर्षा एवं प्रजाका आधिपत्यका लागि म तिमीलाई घृतधाराबाट सिञ्चित गर्दछु ॥२८॥ (वेद १८।२८)

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

ज्ञेनंकल्प्पताँव्वाग्गघ्ज्ञेनंकल्प्पताम्मनोघ्ज्ञेनंकल्प्पतामात्क्माघ्ज्ञेनंकल्प्प
ताम्ब्रह्माघ्ज्ञेनंकल्प्पताञ्ज्योतिर्घ्ज्ञेनंकल्प्पता ँ स्वर्घ्ज्ञेनंकल्प्पता
म्पृष्ठंघ्ज्ञेनंकल्प्पतांघ्ज्ञोघ्ज्ञेनंकल्प्पताम्। स्तोमश्श्चघजुश्श्चऽऋक्च
सामंचबृहच्चरथन्तरञ्च। स्वर्द्देवाऽअगन्मामृताऽअभूमप्प्रजापतेः
अ.८
प्प्रजाऽअभूमव्वेट्स्वाहा ॥२९॥(न०)

इति अष्टमोऽध्यायः।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

यज्ञद्वारा आयु प्राप्त होस् । प्राण, चक्षु, श्रोत्र, वाक् मन,, आत्मा, ब्रह्मा, ज्योति, स्वर्ग, स्तोत्र, यज्ञ, स्तोम, यजु, ऋक्, साम र बृहत् रथन्तर साम यज्ञद्वारा प्राप्त होस् । हामीलाई स्वर्ग प्राप्त होस् । अमर बनौं, हामी प्रजापतिका प्रजा बनौं । यो परोक्ष आहुति हो । यो प्रत्यक्ष आहुति हो ॥२९॥ (वेद १८।२९)

आठौं अध्यायको नामसरी टीका समाप्त ।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

अथ शान्त्याऽध्यायः ।

हरिः÷ ॐ ऋचंव्वाचम्प्रपद्येमनोयजुꣳ प्प्रपद्येसामप्प्राणम्प्रपद्येचक्षु
ꣳ श्रोत्रंप्रपद्ये। व्वागोजः÷ सहौजोमयिप्प्राणापानौ ॥१॥ यन्मेछिद्द्र
ञ्चक्षुषोहृदयस्यमनसोवातितृण्णम्बृहस्प्पतिर्म्मेतद्दधातु। शन्नोभव
तुभुवनस्ययस्प्पतिः÷ ॥२॥ भूर्भुवꣳस्वः÷ तत्सवितुर्व्वरेण्यम्भर्गोदेव
स्यधीमहि। धियोयोनः÷ प्प्रचोदयात् ॥३॥ कयानश्चित्रऽआभुवदूती
सदावृधꣳसखा। कयाशचिष्ठयाव्वृता ॥४॥ कस्त्वासत्योमदानाम्म
ꣳहिष्ठोमत्सदन्धसꣳ। दृढाचिदारुजेव्वसु ॥५॥ अभीषुणꣳसखीना
मविताजरितॄणाम्। शतम्भवास्यूतिभिः÷ ॥६॥ कयात्वन्नऽऊत्या

शा.अ.

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

शान्ति अध्यायको नामसरी टीका प्रारम्भ ।

ऋचा (वेद) रूप वाणीलाई प्राप्त हुन्छु । मन रूप यजुर्वेदलाई प्राप्त हुन्छु । सामरूप प्राणलाई प्राप्त हुन्छु । चक्षु श्रोत्रलाई प्राप्त हुन्छु । वाक्, ओज, शत्रु सहबल, वीर्य प्राण र अपान मलाई प्राप्त होऊन् ॥१॥ (वेद ३६।१)

चक्षु वा हृदयका जो छिद्र ममा विद्यमान छन् । अथवा मनको जो अविहिंसन भएको छ । उनै मेरा बृहस्पतिले निरोगी बनाऊन् । भुवनका जो स्वामी हुनुहुन्छ वहाँ मेरा प्रति सुखस्वरुप होऊन् ॥२॥ (वेद ३६।२)

भूः भुवः स्वः (तीन लोक) वरणीय सवितादेवको त्यो वरणीय तेजलाई हामी धारण गर्दछौं, उनीले हाम्रो बुद्धिलाई सत्मार्गमा प्रेरित गरून् ॥३॥ (वेद ३६।३)

विचित्र वा सदावर्धक उनी इन्द्र हाम्रो कुन स्तुतिद्वारा आफ्नो रक्षाशक्तिका साथ हाम्रा मित्र होलान् ? कुन अत्यन्त सुगठित स्तुतिद्वारा वरण गरेर उनी हाम्रा रक्षक होलान् ? ॥४॥ (वेद ३६।४)

हे इन्द्र ! सबै मदकारी पदार्थमा कुन चाहिं अत्यन्त मदकारी सोमरसले तिमीलाई मदमस्त बनाउँदछ ? जसको मदमा तिमी अत्यन्त दृढ बनी शत्रुधन विभेदित गरेर ल्याउँदछौ ॥५॥ (वेद ३६।५)

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

शा.अ.

भिप्प्रमन्दसेव्वृषन् । कयास्तोतृभ्भ्यऽआभर ॥७॥ इन्द्रोव्विश्वस्य
राजति । शन्नोऽअस्तुद्द्विपदेशञ्चतुष्प्पदे ॥८॥ शन्नोमित्रः शंव्वरुण
ः शन्नोभवत्वर्य्यमा । शन्नऽइन्द्रोबृहस्प्पति ः शन्नोव्विष्णुरुरुक्र
मः ॥९॥ शन्नोव्वातः पवता ꣳ शन्नस्तपतुसूर्य्यः शन्न ः कनिक्रदद्देव
ः पर्ज्जन्न्योऽअभिवर्षतु ॥१०॥ अहानिशम्भवन्तुन ः श ꣳ रात्री ः
प्प्रतिधीयताम् । शन्नऽइन्द्राग्नीभवतामवोभि ः शन्नऽइन्द्रावरुणा
रातहव्व्या । शन्नऽइन्द्रापूषणाव्वाजसातौशमिन्द्रासोमासुवितायशं
य्योः ॥११॥ शन्नोदेवीरभिष्टयऽआपोभवन्तुपीतये । शंय्योरभि
स्रवन्तुन ः ॥१२॥ स्योनापृथिविनोभवानृक्षरानिवेशनी । यच्छान ः

शा.अ.

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

हे इन्द्र ! हाम्रा मित्र स्तोताहरूका कहिले तिमी आफ्ना करोडौं रक्षाहरूका साथ रक्षक हुन्छौ ? यज्ञमा कहिले आउँछौ ? ॥६॥ (वेद ३६।६)

हे अभिष्टि बर्षक इन्द्र ! कुन रक्षाद्वारा तिमी हामीलाई आनन्दित गर्दछौ ? कुन स्तुति देखि प्रसन्न भएर तिमी स्तोताहरूको लागि धन भरेर ल्याउँदछौं ? ॥७॥ (वेद ३६।७)

इन्द्र नै विश्वका राजा हुन्। उनी हामी द्विपाद मनुष्यादिको लागि सुख दिने बनून् तथा चतुष्पाद गवादिको लागि पनि सुख दिने बनून् ॥८॥ (वेद ३६।८)

मित्र हाम्रां लागि सुखद् होऊन्। वरुण तथा अर्यमा हाम्रा लागि सुखकारी होऊन्। इन्द्र, बृहस्पति हाम्रा लागि सुख स्वरुप होऊन्। विस्तृत पगधारी विष्णु सुखकारी होऊन् ॥९॥ (वेद ३६।९)

वायु हाम्रा लागि सुखकारी भएर चलून्। सूर्य हाम्रा लागि सुखकारी ताप तपाऊन्। गर्जना गर्दै पर्जन्य देव हाम्रा लागि सुखद् वर्षा गरून् ॥१०॥ (वेद ३६।१०)

दिन हाम्रा लागि सुखकारी होउन्। रात्रीहरू सुख प्रदान गरून्। इन्द्र, अग्नि, स्वर क्षाबाट सुखद् होऊन्। अन्नप्रापक यज्ञमा इन्द्र, पुषा, सुखद् होऊन्। सुखद् जीवन, सुख प्राप्ति वा रोगादि निवारणमा इन्द्र-सोम सुखी होऊन् ॥११॥ (वेद ३६।११)

अभिष्ट सिद्धि वा पिउनको लागि द्योतमान जल हाम्रा लागि सुखमय होस्। हाम्रो सुखप्राप्ति तथा रोग निवारणको अनुकूल उनी स्रवित होऊन् ॥१२॥ (वेद ३६।१२)

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

शर्म्मसप्रथाः ॥१३॥ आपोहिष्ठामयोभुवस्तानऽऊर्ज्जेदधातन । महेर
णायचक्षसे ॥१४॥ योवः शिवतमोरसस्तस्यभाजयतेहनः उशती
रिवमातरः ॥१५॥ तस्माऽअरङ्गमामवोयस्यक्षयायजिन्वथ । आपो
जनयथाचनः ॥१६॥ द्यौः शान्तिरन्तरिक्षꣳ शान्तिः पृथिवीशान्ति
रापः शान्तिरोषधयः शान्तिः । व्वनस्प्पतयः शान्तिर्व्विश्वेदेवाः
शान्तिर्ब्रह्मशान्तिः सर्व्वꣳ शान्तिः शान्तिरेवशान्तिः सामाशान्ति
रेधि ॥१७॥ दृतेदृꣳहमामित्रस्यमाचक्षुषासर्व्वाणिभूतानिसमीक्ष
न्ताम् । मित्रस्याहञ्चक्षुषासर्व्वाणिभूतानिसमीक्षे । मित्रस्यचक्षु
षासमीक्षामहे ॥१८॥ दृतेदृꣳहमा । ज्योक्तेसन्दृशिजीव्व्यासञ्ज्यो

शा.अ.

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

हे पृथिवी ! तिमी हाम्रा लागि सुख स्वरुपा एवं आफ्नै काखमा बास दिने भइदेऊ। तिमी हामीलाई स-बिस्तार सुख प्रदान गर ।।१३।। (वेद ३६।१३)

जल सुखकारी छन्। उनी हामीलाई महारमणीय प्रकाशको लागि बलमा धारित गरून् ।।१४।। (वेद ३६।१४)

हे आप ! तिम्रो जुन अत्यन्त सुखकारी सार छ। त्यसैद्वारा तिमी यहाँ हामीलाई भाजन बनाऊ। जसरी माताहरू स्वपुत्रलाई स्तनपान गराउँदछन् ।।१५।। (वेद ३६।१५)

हे आप ! हामी तिमीलाई त्यसको लागि अधिक मात्रामा प्राप्त गरौं। जसका यज्ञगृहका लागि तिमी अनुकूल हुन्छौ। हे जल ! तिमी हामीलाई पवित्र बनाऊ ।।१६।। (वेद ३६।१६)

जो शान्ति आकाशमा छ, अन्तरिक्षमा छ, पृथ्वीमा छ, जलमा छ, औषधीमा छ, वनस्पतिमा छ, विश्वेदेवामा छ, शब्दब्रह्ममा छ तथा सबै जो शान्ति छ त्यो सम्पूर्ण मलाई प्राप्त होस् ।।१७।। (वेद ३६।१७)

हे महावीर ! तिमी मलाई दृढ बनाऊ। सर्वभूत मलाई मित्रका आँखाले हेर। म पनि सबै प्राणीहरूलाई मित्रको दृष्टिले नै हेरुँ। हामी परस्पर मित्रको दृष्टिबाट हेरौं ।।१८।। (वेद ३६।१८)

हे महावीर ! तिमी मलाई दृढ बनाऊ। हामी तिम्रो कृपा दृष्टिमा नै जीवित रहन सकौं। हामीहरू तिम्रो लागि दया दृष्टिमा बनिरहौं ।।१९।। (वेद ३६।१९)

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

क्तौसन्दृशिजीव्व्यासम् ॥१९॥ नमस्तेहरसेशोचिषेनमस्तेऽअस्त्वर्च्चिषे
। अन्न्यांस्तेऽअस्म्मत्तपन्तुहेतयः पावकोऽअस्म्मब्भ्यꣳशिवोभव
॥२०॥ नमस्तेऽअस्तुव्विद्द्युतेनमस्तेस्तनयित्नवे । नमस्तेभगवन्नस्तुयत
ꣳस्वः समीहसे ॥२१॥ यतोयतꣳसमीहसेततोनोऽअभयङ्कुरु ।
शन्नः कुरुप्प्रजाब्भ्योभयन्नꣳपशुब्भ्यः ॥२२॥ सुमित्त्रियानऽआपऽ
ओषधयꣳ सन्तुदुर्म्मित्त्रियास्तस्म्मैसन्तुयोस्म्मान्द्वेष्टियञ्चवयन्द्वि
ष्म्मः॥२३॥ तच्चक्क्षुर्द्देवहितम्पुरस्ताच्छुक्क्रमुच्चरत् । पश्श्येमशर
दः शतञ्जीवेमशरदः शतꣳशृणुयामशरदः शतम्प्रब्रवामशर
दः शतमदीनाꣳस्यामशरदः शतम्भूयश्श्चशरदः शतात् ॥२४॥

इति शान्त्याऽध्यायः ।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

रस हरणशील ज्योतिको लागि नमस्कार छ। ज्वालाको लागि नमस्कार प्राप्त होस्। अन्य शत्रुहरूलाई तपाईंको ज्वालाले तपाओस्। हे पवित्रकारि अग्ने ! हाम्रा लागि तिमी कल्याणकारी बन ॥२०॥ (वेद ३६।२०)

विद्युतको लागि नमस्कार प्राप्त होस्। गर्जनको लागि पनि नमस्कार प्राप्त होस्। हे भगवान् ! ती सबैलाई हाम्रो नमस्कार प्राप्त होस्। जसबाट तपाईं हाम्रो सुख सम्पादित गर्न चाहनुहुन्छ ॥२१॥ (वेद ३६।२१)

हे भगवान् ! जसबाट हजूर उचित सम्झनुहुन्छ त्यसबाट हामीहरूलाई निर्भय गर्नुहोस्। हाम्रा सन्तानहरूलाई तपाईं सुख प्रदान गर्नुहोस्। पशुहरूलाई पनि अभयत्व प्रदान गर्नुहोस् ॥२२॥ (वेद ३६।२२)

आप ! औषधीहरू हाम्रा लागि मित्ररूप होउन्। उनी त्यसकालागि शत्रुरूपहोऊन्। जो हामीसँग द्वेष गर्दछ र जोसँग हामी द्वेष गर्दछौं ॥२३॥ (वेद ३६।२३)

देवताहरूद्वारा निहित ती सर्व चक्षु सूर्य पूर्वबाट उदय हुन्छन्। हामी सय वर्षसम्म देख्न सकौं। सय वर्षसम्म जीवित रहन सकौं। सय वर्षसम्म हामी दुःखी नबनौं। आउने सय वर्षसम्म पनि यस्तै प्रकारले दुःख रहित बनौं ॥२४॥ (वेद ३६।२४)

शान्ति अध्यायको नामसरी टीका समाप्त।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

अथ स्वस्तिप्रार्थनामन्त्रा : ।

हरिः ॐ स्वस्तिनऽइन्द्रोव्वृद्धश्श्रवाः स्वस्तिनः पूषाव्विश्श्ववेदा
ः । स्वस्तिनस्ताक्ष्र्योऽअरिष्टनेमिः स्वस्तिनोबृहस्प्पतिर्द्दधातु ॥१॥
ॐ पयः पृथिव्व्याम्पयऽओषधीषुपयोदिव्व्यन्तरिक्षेपयोधाः पयस्व
तीः प्रदिशः सन्तुमह्यम् ॥२॥ ॐ व्विष्णोरराटमसिव्विष्णोः
श्नप्प्त्रेस्त्थोव्विष्णोः स्यूरसिव्विष्णोर्द्ध्रुवोऽसि । व्वैष्णवमसि
व्विष्णवेत्त्वा ॥३॥ ॐ अग्निर्द्देवताव्वातोदेवतासूर्य्योदेवताचन्द्रमादे
वताव्वसवोदेवतारुद्द्रादेवताऽऽदित्त्यादेवतामरुतोदेवताव्विश्श्वेदेवादे

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

स्वस्ति प्रार्थना मन्त्रहरूको नामसरी टीका प्रारम्भ ।

देवराज इन्द्रले हाम्रो कल्याण गरुन् । धन तथा ज्ञानका स्वामी पुषाले हाम्रो कल्याण गरुन् । अनुपहिंसित गरुडदेवले हाम्रो कल्याण गरुन् र देवगुरू बृहस्पतिले पनि हाम्रो कल्याण गरुन् ॥१॥ (वेद २५।१९)

हे अग्ने ! तिमी पृथ्वीमा रस स्थापित गर, औषधीहरूमा, अन्तरिक्षमा र द्युलोकमा जललाई स्थापित गर । हे अग्ने ! तिम्रो कृपाले यी सबै उत्तम दिशाहरू मेरा लागि रसपूर्ण भइदिऊन् ॥२॥ (वेद १८।३६)

हे यज्ञ ! तिमी विष्णुका ललाट भूता हौ । तिमी विष्णुका अधरोष्ठका समान छौ । तिमी विष्णुका सन्धात्री (जोड्ने भएका) हौ । तिमी विष्णुका स्थिरत्व हौ । हे हविर्धान मण्डप ! तिमी विष्णु देवताका स्वरूप हौ । म तिमीलाई विष्णु देवताको लागि स्पर्श गर्दछु ॥३॥ (वेद ५।२१)

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

वताबृहस्पतिर्द्देवतेन्द्रोदेवताव्वरुणोदेवता ॥४॥ ॐ सद्योजातं प्रपद्या
मि सद्योजाताय वै नमो नमः ॥ भवे भवे नातिभवे भवस्वमां
भवोद्भवाय नमः ॥५॥ वामदेवाय नमो ज्येष्ठाय नमः श्रेष्ठाय
नमो रुद्राय नमः कालाय नमः कलविकरणाय नमो बलविकर
णाय नमो बलाय नमो बलप्रमथनाय नमः सर्वभूतदमनाय नमो
मनोन्मनाय नमः ॥६॥ अघोरेभ्योऽथघोरेभ्यो घोरघोरतरेभ्यः ।
सर्वेभ्यः सर्वशर्वेभ्यो नमस्तेऽअस्तु रुद्ररूपेभ्यः ॥७॥ तत्पुरुषाय
विद्महे महादेवाय धीमहि । तन्नो रुद्रः प्रचोदयात् ॥८॥ ईशानः

स्व. प्रा.

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

(ईश्वरको व्यापकतालाई स्पष्ट पार्दै वेदको वाणीलाई यहाँ समाहित गरिएको छ ।)

अग्नि देवता हुन्, वायु देवता हुन्, सूर्य देवता हुन्, चन्द्रमा देवता हुन्, अष्टवसु देवता हुन्, द्वादश आदित्य देवता हुन्, एकादश रुद्र देवता हुन्, मरुद्गण देवता हुन्, विश्वेदेवा देवता हुन्, बृहस्पति देवता हुन्, इन्द्र देवता हुन् र वरुण देवता हुन् । हे इष्टके ! तिमी अग्नि वायु-सूर्य प्रभृति देवहरूका स्वरुप भएका छौ । (अतः मलाई तिमी तीन तापबाट मुक्त दिने छौ भन्ने कुरामा विश्वस्त छु ।) ॥४॥ (वेद १४।२०)

५, ६, ७ ,८, ९ मन्त्रहरूमा भगवान शिवका नामहरू उल्लेख गरिएको छ । तथा भगवानलाई नमस्कार गर्नको लागि चतुर्थी विभक्तिको प्रयोग गरिएको छ ।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

स्व.प्रा.

सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानाम् । ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणोऽधिप
तिर्ब्रह्माशिवोमेऽअस्तुसदाशिवोऽम् ॥९॥ ॐ शिवोनामासिस्वधिति
स्तेपितानमस्तेऽअस्तु मामाहिᳫसीः। निवर्त्तयाम्म्यायुषेऽन्नाद्यायप्र
जनंनायरायस्पोषायसुप्रजास्त्वायसुवीर्य्याय ॥१०॥ ॐ विश्वानिदे
वसवितर्दुरितानिपरासुव । यद्भद्रन्तन्नऽआसुव ॥११॥ ॐ द्यौः
शान्तिरन्तरिक्षᳫ शान्तिः पृथिवीशान्तिरापः शान्तिरोषधयः
शान्तिः । वनस्पतयः शान्तिर्विश्वेदेवाः शान्तिर्ब्रह्मशान्तिः
सर्वᳫ शान्तिः शान्तिरेवशान्तिः सामाशान्तिरेधि ॥१२॥ ॐ

स्व. प्रा.

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain: Digitization by eGangotri

केश मुण्डन गर्दा छुरालाई हातमा लिएर हे छुरा ! तिम्रो नाम शिव हो । वज्र तिम्रा पिता हुन्। म तिमीलाई नमस्कार गर्दछु। तिमी हामीलाई हिंसित नगर। म आयुष्य, पाचकत्व, प्रजोत्पादन, धनको पुष्टि (बृद्धि) को लागि सुन्दर सन्तान प्राप्त गर्नको लागि तथा राम्रो पराक्रमको लागि केश मुण्डित गर्दछु ॥१०॥ (वेद ३।६३)

हे सवितादेव ! तिमी हामीबाट समस्त दुर्गुणहरूलाई टाढा गर। जो शुभ गुणहरू छन्, ती गुण हामीहरूलाई प्राप्त गराऊ ॥११॥ (वेद ३०।३)

जो शान्ति आकाशमा छ, अन्तरिक्षमा छ, पृथ्वीमा छ, जलमा छ, औषधीमा छ, वनस्पतिमा छ, विश्वे देवामा छ, शब्दब्रह्ममा छ तथा सबै जो शान्ति छ त्यो सम्पूर्ण मलाई प्राप्त होस् ॥१२॥ (वेद ३६।१७)

आचार्य श्रीयुगलकिशोर कृत

रुद्राष्टाऽध्यायी नामसरी टीका समाप्त ।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

सर्व्वेषां वा एष व्वेदाना ᳪ रसोयत्साम सर्व्वेषामेवैनमेतद्वेदाना ᳪ रसेनाभिषिञ्चति ॥१३॥

इति स्वस्तिप्रार्थनामन्त्रा : ।

ॐ शान्ति : ॐ शान्ति : ॐ शान्ति : सुशान्तिर्भवतु ।

ॐ अनेन श्रीरुद्राभिषेककर्मणा श्रीभवानीशङ्कर महारुद्रः प्रीयतां न मम ।

ॐ सदाशिवार्पणमस्तु ।

इति रुद्राष्टाऽध्यायी ।

स्व. प्रा.

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

रुद्रीका लागि चाहिने सामग्रीहरू

अवीर	ल्वाङ्	नैवेद्य	रुद्राक्षमाला
केशरी	ईलाइची	पान	फूलको माला
जौ, तिल, कुश	कपूर	सुपारी	गङ्गाजल (अभिषेकको लागि)
अक्षता	अत्तर	धान	जनै
चन्दन	धूपबत्ती	चामल	रातो कपडा
भस्म	गोमूत्र	कुशासन	सेतो कपडा
सिन्दूर	गोबर	पञ्चपात्र	पाटको कपडा
फूलहरू	दूध	आचमनी	पहेंलो कपडा
फलहरू	दही	जलपात्र	काँचो धागो
दूबो	मह	थाली	धोती
बेलपत्र	घ्यू	कटौरा	गम्छा
धतुराको फूल	चिनी	त्रिखुट्टी	गन्जी
तुलसी पत्र	ऋतुफल	शिवलिङ्ग	दक्षिणा

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

अथ उत्तराङ्ग पूजनम्

पूर्वोक्तकर्मेण पञ्चामृतस्नानं विधाय ततो

वस्त्रम्

ॐ युवासुवासाः परिवीतऽआगात्सऽउश्रेयान् भवति जायमानः। तं धीरासः कवयऽउन्नयन्ति स्वाध्यो मनसा देवयन्तः। श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः, वस्त्रं समर्पयामि, वस्त्रान्ते आचमनीयं जलं समर्पयामि ॥

यज्ञोपवीतम्

यज्ञोपवीतम् परमं पवित्रं प्रजापतेर्यत्सहजं पुरस्तात्।
आयुष्यमग्र्यं प्रतिमुञ्च शुभ्रं यज्ञोपवीतं बलमस्तु तेजः ॥
यज्ञोपवीतमसियज्ञस्यत्वायज्ञोपवीतेनोपनह्यामि ।

श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः, यज्ञोपवीतं समर्पयामि। यज्ञोपवीतान्ते आचमनीयं जलं समर्पयामि।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

उपवस्त्रम्

ॐ सुजातो ज्योतिषा सह शर्म्म व्वरूथमासदत्स्वः । व्वासोऽअग्ने व्विश्वरूप ꣳ संव्ययस्व व्विभावसो । श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः, उपवस्त्रं समर्पयामि ॥

गन्धम् (चन्दन)

ॐ त्वां गन्धर्व्वाऽअखनँस्त्वामिन्द्रस्त्वांबृहस्पतिः । त्वामोषधे सोमो राजा व्विद्वान्यक्ष्मादमुच्यत । श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः, चन्दनानुलेपनं समर्पयामि ॥

भस्म

ॐ प्रसद्यभस्मनायोनिमपश्चपृथिवीमग्ने । स ꣳ सृज्य मातृभिष्ट्वं ज्ज्योतिष्मान् पुनरासदः । श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः, भस्मं समर्पयामि ।

अक्षताः

ॐ अक्षन्नमीमदन्त ह्यवप्रियाऽअधूषत । अस्तोषत स्वभानवो व्विप्प्रा न विष्ठया मतीयो जान्विन्द्रते हरी । श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः, अक्षतान् समर्पयामि ॥

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

पुष्पमाला

ॐ ओषधीः प्रतिमोदध्वं पुष्पवतीः प्रसूवरीः । अश्वाऽइव सजित्वरीर्व्वीरुधः पारयिष्णवः ॥ श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः, पुष्पमालां समर्पयामि ॥

बिल्वपत्राणि

ॐ नमो बिल्म्मिने च कवचिने च नमो व्वर्म्मिणे च वरूथिने च नमः श्श्रुताय च श्श्रुतसेनाय च नमो दुन्दुभ्यायचाहनन्याय च ॥ श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः, बिल्वपत्राणि समर्पयामि ॥

दूर्वाङ्कुरा

ॐ काण्डात्काण्डात्प्ररोहन्ती परुषः परुषस्परि । एवानो दूर्व्वे प्रतनुसहस्रेणशतेन च ॥ श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः, दूर्वाङ्कुरान् समर्पयामि ॥

धत्तूरपुष्पाणि

ॐ कार्षिरसि समुद्द्रस्य त्वाक्षित्त्याऽउन्नयामि । समापोऽअद्भिरग्मत समोषधीभिरोषधीः ॥ श्री भगवते साम्बसदाशिवाय नमः, धत्तूरफलानि समर्पयामि ॥

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

नानापरिमलद्रव्याणि

ॐ अहिरिव भोगैः पर्य्येति बाहुं ज्याया हेतिं परिबाधमानः । हस्तघ्नो व्विश्वा व्वयुनानि व्विद्वान् पुमान् पुमा१ँ᳘ संपरि पातु व्विश्वतः ॥

सुगन्धिद्रव्यम्

ॐ त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम् । उर्व्वारुकमिव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय मामृतात् ॥ त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं पतिवेदनम् । उर्व्वारुकमिव बन्धनादितो मुक्षीय मामुतः ॥ श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः, सुगन्धिद्रव्यं समर्पयामि ।

धूपम्

ॐ धूरसि धूर्व्व धूर्व्वन्तन्धूर्व्वतँ योऽस्मान्धूर्व्वतितन्धूर्व्वयंव्वयंधूर्व्वामः देवानामसि व्वन्हितम६ः सस्नितमम्पप्प्रितमञ्जुष्टतमन्देवहूतमम् ॥ श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः धूपमाघ्रापयामि ।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

दीपम्

ॐ अग्निज्ज्योतिज्ज्योतिरग्निः स्वाहासूर्य्यो ज्ज्योतिज्ज्योतिः सूर्य्यः स्वाहा । अग्निर्व्वर्च्चो ज्ज्योतिर्वर्च्चः स्वाहा सूर्य्यो वर्चो ज्योतिर्वर्चः स्वाहा । ज्ज्योतिः सूर्य्यः सूर्य्यो ज्ज्योतिः स्वाहा ॥ श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः, दीपं दर्शयामि ॥

नैवेद्यम्

ॐ अन्नपतेऽन्नस्य नो देह्यनमीवस्य शुष्मिणः । प्रप्प्रदातारं तारिषऽऊर्ज्जनो धेहि द्विपदे चतुष्पदे ॥ श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः, नैवेद्यम् निवेदयामि ।

करोद्वर्तनार्थे चन्दनम्

ॐ अ ꣳ शुना ते अ ꣳ शुः पृच्च्यताम्परुषापरुः । गन्धस्तेसोममवतु मदायरसोऽअच्युतः ॥ श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः, करोद्वर्तनार्थे गन्धं समर्पयामि ।

ऋतुफलम्

ॐ याः फलिनीर्य्याऽअफलाऽअपुष्पा याश्च पुष्पिणीः । बृहस्पति प्प्रसूतास्ता नो मुञ्चत्व ꣳ

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

हसः । श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः, ऋतुफलम् समर्पयामि ।

ताम्बूलम्

ॐ उतस्मास्य द्रवतस्तुरण्यतः पर्ण्णन्नवेरनुवातिप्प्रगर्द्धिनः । श्येनस्येवद्ध्रजतोऽअङ्कसम्परि दधि क्राब्णः । सहोर्ज्जा तरित्रतः स्वाहा ॥ श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः, मुखशुद्ध्यर्थं ताम्बूलं समर्पयामि ।

दक्षिणाद्रव्यम्

ॐ हिरण्यगर्भः समवर्त्तताग्रे भूतस्य जातः पतिरेकऽआसीत् । स दाधार पृथिवीन्द्यामुतेमां कस्मै देवाय हविषा व्विधेम ॥ श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः, कृतायाः पूजायाः साद्गुण्यार्थे द्रव्यदक्षिणां समर्पयामि ।

बेलपत्र चढाउनेमन्त्र ।

ॐ नमोबिल्म्मिनेचकवचिनेचनमोव्वर्म्मिणेच व्वरूथिनेचनमः श्श्रुतायचश्श्रुतसेनायचनमो दुन्दुभ्यायचाहनन्न्यायचनमो धृष्ण्णवे ॥

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

त्रिदलं त्रिगुणाकारं त्रिनेत्रं च त्रिधायुधम् ।
त्रिजन्मपापसंहारमेकविल्वं शिवार्पणम् ॥१॥
त्रिशाखैर्बिल्बपत्रैश्च अच्छिद्रैः कोमलैः शुभैः ।
शिवपूजां करिष्यामि एकबिल्वं शिवार्पणम् ॥२॥
अखण्डबिल्वपत्रेण पूजिते नन्दिकेश्वरे ।
शुध्यते सर्वपापेभ्यः एकबिल्वं शिवार्पणम् ॥३॥
शालिग्रामशिलामेकां विप्राणां जातु अर्पयेत् ।
सोमयज्ञमहादानमेकबिल्वं शिवार्पणम् ॥४॥
दन्तिकोटिसहस्राणि अश्वमेधशतानि च ।
कोटिकन्यामहादानमेकबिल्वं शिवार्पणम् ॥५॥
लक्ष्म्याः स्तनत उत्पन्नं महादेवस्य च प्रियम् ।
बिल्ववृक्षं प्रयच्छामि एकबिल्वं शिवार्पणम् ॥६॥

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

दर्शनं बिल्ववृक्षस्य स्पर्शनं पापनाशनम् ।
अघोरपापसंहारमेकबिल्वं शिवार्पणम् ॥७॥
मूलतो ब्रह्मरूपाय मध्यतो विष्णुरूपिणे ।
अग्रतः शिवरूपाय एकबिल्वं शिवार्पणम् ॥८॥

बिल्बाष्टकमिदं पुण्यं यः पठेच्छिवसन्निधौ ।
सर्वपापविनिर्मुक्तः शिवलोकमवाप्नुयात् ॥९॥
श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः बिल्वपत्रं समर्पयामि नमस्करोमि ।

प्रदक्षिणा गर्नेमन्त्र ।

यानि कानि च पापानि जन्मान्तर कृतानि च ।
तानि सर्वाणि नश्यन्ति प्रदक्षिणा पदे पदे ॥
श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः प्रदक्षिणां समर्पयामि ।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

आरती गर्नेमन्त्र ।

ॐ आरात्रिपार्थिव १ं॰ रजः पितुरप्रायिधामभिः दिवः सदा १ं॰ सिबृहती वितिष्ठसआत्वेषं वर्त्तते तमः । श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः आरार्त्तिक्यं समर्पयामि ।

पुष्पाञ्जलि ।

यज्ञेनयज्ञमयजन्तदेवास्तानिधर्म्माणि प्प्रथमान्न्यासन्। तेहनाकम्महिमानः सचन्तयत्र पूर्व्वेसाद्ध्याः सन्तिदेवाः ॥ श्रीभगवते साम्बसदाशिवाय नमः पुष्पाञ्जलिं समर्पयामि ।

इति शिवस्योत्तराङ्ग पूजनम् ।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

पूर्णपात्र

कर्ताले पात्रमा भरी वा एकमाना चामल, सुपारी, कपडा, द्रव्य र यज्ञोपवित राखी तलको मन्त्रले पूजा गर्ने ।

ॐ पूर्णादर्विपरापतसुपूर्णापुनरापत । वष्णोवविक्रीणावहाऽइषमूर्ज्ज ꣳ शतक्रतोः ॥

संकल्प

हरिः ॐ तत्सत् ३ ॐ विष्णुः ३, अद्येह अमुकगोत्रस्य अमुकप्रवरस्य अमुकशर्माऽहम् कृतस्य श्री साम्बसदाशिवस्य अमुकलिङ्गोपरि अभिषेककर्मणि कृता कृतावेक्षणरूपब्रह्मकर्मप्रतिष्ठार्थमिदं पूर्णपात्रं प्रजापति दैवताकम् यथानामगोत्राय यथानामशर्मणे ब्राह्मणाय तुभ्यमहं संप्रददे ।

द्रव्य (पैसा) लाई पूजा गर्ने मन्त्रः ।

ॐ हिरण्यगर्भगर्भस्थं हेमबीजं विभावसोः ।
अनन्त पुण्यफलदमतः शान्तिं प्रयच्छमे ॥

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

संकल्प

हरिः ॐ तत्सत् ३ ॐ विष्णुः ३ इत्त्यादि देशकालौ स्मृत्वा अद्येह अमुक गोत्रोऽमुक शर्माऽहं कृतस्याऽमुककर्मणोन्यूनाऽतिरिक्त परिपूर्णार्थं यथोक्तफलप्राप्त्यर्थं इदं द्रब्यं सूवर्ण रौप्यं ताम्रं वा अमुकदैवताकम् नाना नामगोत्रेभ्यो नानानामशर्मण ब्राह्मणेभ्यो नानानाम्नीकन्याकुमारीभ्यो दीनानाथेभ्यश्चयथा योगयं भागं विभज्य यथाकालेन दातुमुत्सृजे ।

आरती

ॐ जय शिव शङ्कर शम्भो, जय गिरिजाधीश, शिव जयगिरिजाधीश ।
जय जय करूणासागर - २, पशुपति जगदीश, ॐ हर हर हर महादेव ॥१॥
गिरि कैलाश-निवास छ, गण छन् सहचारी, शिव गण छन् सहचारी ।
मुण्डमाला छ गलामा-२, रूप छ भयहारी, ॐ हर हर हर महादेव ॥२॥
डमरू-त्रिशुल सुशोभित, प्रभुका दुई करमा, शिव प्रभुका दुई करमा ।
भूषणनाग विराजित-२, बाघाम्बर तनमा, ॐ हर हर हर महादेव ॥३॥

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

तीन नयनमा थरिथरि, ज्योति छ दिब्य सदा, शिव ज्योति छ दिब्य सदा ।
वाहन वृषभ मनोहर-२, सँगमा छन् गिरिजा, ॐ हर हर हर महादेव ॥४॥
भस्म-विलेपन-सुन्दर शिरमा चन्द्रकला, शिव शिरमा चन्द्रकला ।
कलकल बग्छिन् हर्दम-२, गङ्गा पुण्य-जला, ॐ हर हर हर महादेव ॥५॥
ब्रह्मा-विष्णु-महेश्वर, प्रभुका रूप सबै, शिव प्रभुका रूप सबै ।
सृष्टि स्थिति लय सब हुन-२ शिवलीला प्रभुकै, ॐ हर हर हर महादेव ॥६॥
वेद पुराण थकित छन् प्रभुको वर्णनमा, शिव प्रभुको वर्णनमा ।
कण कण व्यापक प्रभुको-२, महिमा त्रिभुवनमा, ॐ हर हर हर महादेव ॥७॥
सुर-नर-मुनि सब प्रभुकै निशिदिन ध्यान गरी, शिव निशिदिन ध्यान गरी ।
परमानन्द-मगन भै-२, जान्छन् पार तरी, ॐ हर हर हर महादेव ॥८॥
सच्चिदानन्द-परात्पर सज्जन हितकारी, शिव सज्जन हितकारी ।
जय जय साम्बसदा शिव-२, जय जय त्रिपुरारी, ॐ हर हर हर महादेव ॥९॥

ॐ हर-हर-हर-महादेव ।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

ॐ कर्पूरगौरं करूणावतारं

संसारसारं भुजगेन्द्रहारम् ।

सदा वसन्तं हृदयारविन्दे

भवं भवानी-सहितं नमामि ॥

हातमा जल लिएर जलले प्रदक्षिणा गर्नु ।

मन्त्रपुष्पाञ्जलि

हरिः ॐ यज्ञेनयज्ञमयजन्तदेवास्तानिधर्माणिप्रथमान्यासन् । तेहनाकम्महिमानः सचन्तयत्रपूर्वे साद्ध्याः सन्तिदेवाः ॥ ॐ तत्पुरुषाय विद्महे महादेवाय धीमहि तन्नो रुद्रः प्रचोदयात् ।

इमानि पुष्पाणि मनोहराणि

सुरासुराणामपिदुर्लभानि ।

कल्पद्रुमादिद्रुमजानितानि

पुष्पाञ्जलिर्मेऽस्तु सुखायनित्यम् ॥

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

नाना सुगन्धपुष्पाणि यथाकालोद्भवानिच ।
पुष्पाञ्जलिं मया दत्तं गृहाण परमेश्वर ॥
मन्त्र पुष्पाञ्जलिं समर्पयामि श्री साम्बसदाशिवार्पणमस्तु ।

क्षमापनम्

आवाहनं न जानामि न जानामि तवार्चनम् ।
पूजां चैव न जानामि क्षमस्व परमेश्वर ॥१॥
अन्यथा शरणं नास्ति त्वमेव शरणं मम
तस्मात्कारुण्यभावेन क्षमश्व परमेश्वर ॥२॥
मन्त्रहीनं क्रियाहीनं भक्तिहीनं सुरेश्वरः ।
यत्पूजितं मया देव प्रसीद परमेश्वरः ॥३॥
यदक्षरंपदंभ्रष्टं मात्राहीनं च यद्भवेद् ।
तत्सर्वं क्षम्यतां देव ! प्रसीद परमेश्वर ॥४॥

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

अपराधसहस्राणि क्रियन्तेऽहर्निशं मया ।
दासोऽयमिति मां मत्वा क्षमस्व परमेश्वर ॥५॥
गतं पापं गतं दुःखं गतं दारिद्र्यमेव च ।
आगता सुखसम्पत्तिः पुण्योऽहं तव पूजनात् ॥६॥
पापोऽहं पापकर्माऽहं पापात्मा पापसम्भवः ।
पाहि मां सर्वदा देव सर्वपापहरो भव ॥७॥

देवविसर्जनम्

यान्तु देवगणाः सर्वे पूजामादाय मामिकाम् ।
इष्टकामसमृद्ध्यर्थं पुनरागमनाय च ॥१॥
गच्छ गच्छ सुरश्रेष्ठ स्वस्थाने परमेश्वर ।
यत्र ब्रह्मादयो देवास्तत्र गच्छ हुताशन ॥२॥

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

पवित्र फुकाएर जल समाती छाडिदिनु ।

करचरणकृतं वाक्कायजं कर्मजं वा
श्रवणनयनजं वा मानसंवापराधम् ।
विहितमविहितं वा सर्वमेतत्क्षमस्व
जय जय करुणाब्धे श्री महादेव शम्भो ॥
कायेन वाचा मनसेन्द्रियैर्वा
बुद्ध्यात्मना वा प्रकृतिस्वभावात् ।
करोमि यद्यत् सकलं परस्मै
नारायणायेति समर्पयेतत् ॥

शान्ति कलशको जलले अभिषेक गर्ने ।

ॐ द्यौः शान्तिरन्तरिक्ष ँ शान्तिः पृथिवीशान्तिरापः शान्तिरोषधयः शान्तिः व्वनस्पतयः शान्तिर्व्विश्वे देवाः शान्तिर्ब्रह्मशान्तिः सर्व्व ँ शान्तिः शान्ति रेवशान्तिः सामाशान्तिरेधि ॥

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

रक्षावन्धन लगाईदिँदा भन्नेमन्त्र

हरिः ॐ यदाबध्नन्दाक्षायणाहिरण्य ँ शतानीकायसुमनस्यमानाः तन्मऽआबध्नामि शतशार दायायुष्माञ्जरदृष्टिर्यथासम् ॥

येनबद्धो बली राजा दानवेन्द्रो महाबलः ।
तेन त्वामनुबध्नामि रक्ष मा चल मा चल ॥

तिलक लगाईदिँदा भन्नेमन्त्र

ॐ त्र्यायुषञ्जमदग्नेः कश्यपस्यत्र्यायुषम् । यद्देवेषुत्र्यायुषन्तन्नो अस्तुत्र्यायुषम् ॥

आदित्या वसवो रूद्रा विश्वेदेवाः सपैतृकाः ।
तिलकं ते प्रयच्छन्तु इष्टकामार्थसिद्धये ॥

आशीर्वाद दिनेमन्त्र

ॐ पुनस्ताऽऽदित्या ०, ॥ ॐ दीर्घायुस्तओषधे ०, ॥ ॐ व्विवस्वन्नादित्यैषते ०, ॥

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

श्रीर्वर्चस्वमायुष्यमारोग्यमाविधाच्छोभमानं महीयते ।
धनं धान्यं पशुं बहुपुत्रलाभं शतसंवत्सरं दीर्घमायुः ॥

मन्त्रार्थाः सफलाः सन्तु पूर्णाः सन्तु मनोरथाः ।
शत्रूणां बुद्धिनाशोऽस्तु मित्राणामुदयस्तव ॥

आचार्य श्रीयुगलकिशोर कृत

पूजाविधिसहित रुद्राष्टाऽध्यायी भाषा टीका समाप्त ।

ॐ असतो मा सद्गमय । तमसो मा ज्योतिर्गमय । मृत्योर्मा अमृतं गमय ।

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

Prof. Madhav Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal

CC-0. In Public Domain. Digitization by eGangotri

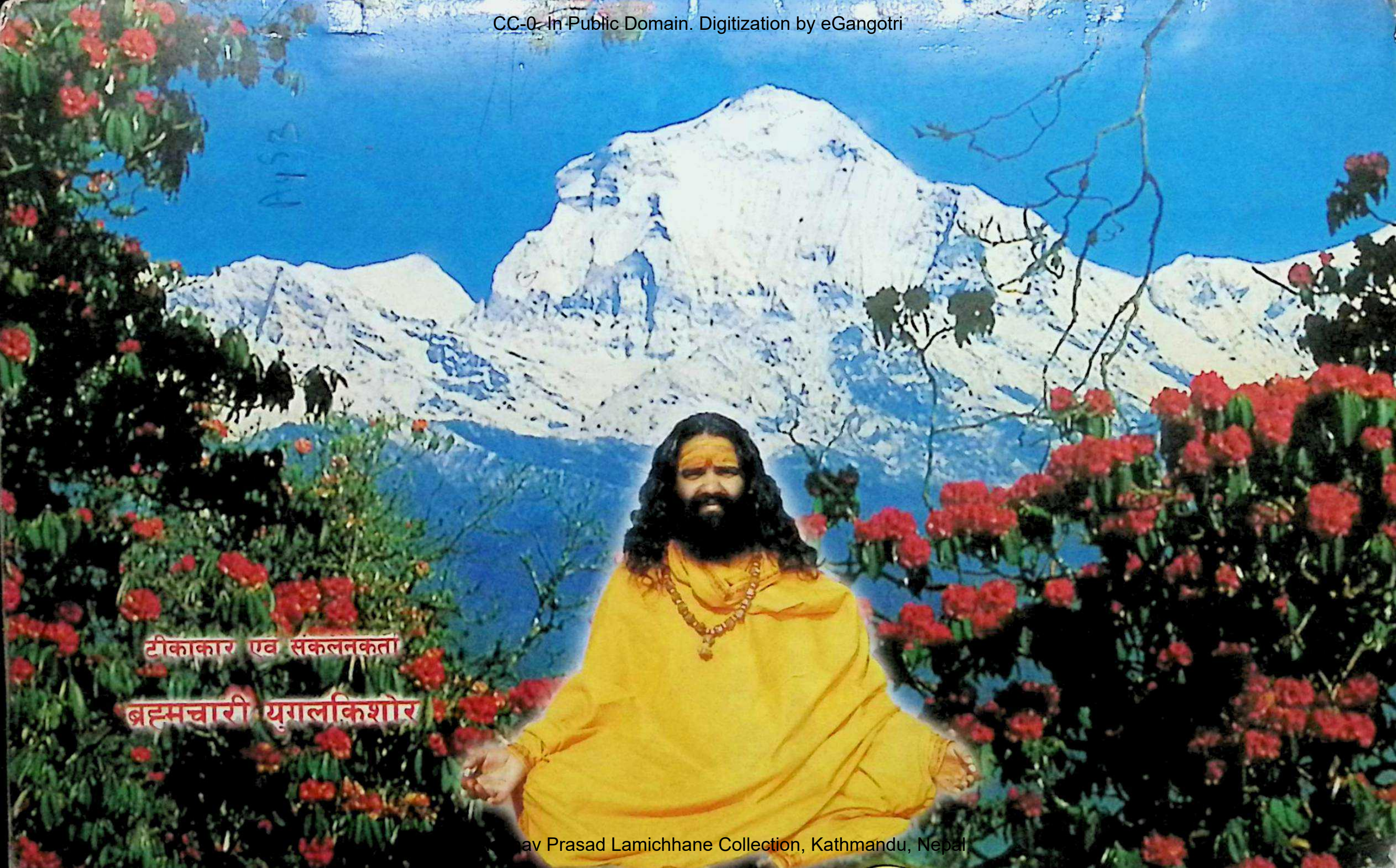

av Prasad Lamichhane Collection, Kathmandu, Nepal